

Yuhanna

«Yuhanna bayan qilgan hux hawar» ••••
Əysa Məsihning əyni salahiyiti — «Hudaning Kalamı»dur

¹ Mukəddəmdə «Kalam» bar idi; Kalam Huda bilən billə idi həm Kalam Huda idi. □ ■ ² U mukəddəmdə Huda bilən billə idi. ■ ³ U arkilik barlik məvjudatlar yaratildi wə barlik yaratilganlarning heqbiri uningsiz yaratilgan əməs. □ ■ ⁴ Uningda həyatlik bar idi wə xu

---

□ **1:1 «Mukəddəmdə»** — baxka bir ipadilinixi «həmmidin burun» («aləm yaratilixtin burunla») Kalam (allikaqan) bar idi». **«Kalam»** — «söz», xundaqla «Hudaning səzi» degən mənida bolup, Əysaning bir namidur; kərsitidigan mənisi intayin qongkurdur. «koxumqə söz»imizni kəring. **«Kalam Huda bilən billə idi...»** — Muxu yərdiki «bilən billə» degən grek tilida yənə «intayin yeqin munasiwəttə», «(Hudaəta) qarap uni səyidigan» degən mənimumu puritidu. **«həm Kalam Huda idi»** — bu muhim bayan kalamning Hudalik təbiitini kərsitidu. ■ **1:1** Pənd. 8:22; Kol. 1:17; 1Yuha. 1:1, 2. ■ **1:2** Yh. 17:5. □ **1:3 «U arkilik barlik məvjudatlar yaratildi wə barlik yaratilganlarning heqbiri uningsiz yaratilgan əməs»** — bu yərdə kəzdə tutulqini Kalam əzi heq yaratilgan əməs, bəlkə əzəldin Huda bilən billə məwjut ikənlikidur. «Yaratilgan» grek tilida, muxu yərdə «barlikka kəltürülgən» «wujudka kəltürülgən» degən söz bilən ipadilidur. Xuningdək baxka hil ipadilinixi: — «Həmmə nərsə uning wasitisi bilən holdi wə bolgan nərsilərdin heq biri uningsiz bolmidi». ■ **1:3** Yar. 1:3; Zəb. 33:6; Əf. 3:9; Kol. 1:16; İbr. 1:2.

hayatlik insanoqqa nur elip keldi. □ ■ 5 Wə nur qarangoqulukta parlaydu wə qarangoquluk bolsa nurni heq besip qüxəligən əməs. □ ■

6 Bir adəm Hudadin keldi. Uning ismi Yəhya idi. □ ■ 7 U guwahlik berix üqün, yəni həmmə insan əzi arkilik ixəndürülsun, dəp nuroqqa guwahqi boluxka kəlgənidi. 8 *Yəhyaning* əzi xu nur əməs, bəlkə pəkət xu nuroqqa guwahlik berixkə kəlgənidi.

9 Həkiqiy nur, yəni pütkül insanni yorutquqi nur dunyaoqqa keliwatqanidi. □ ■ 10 U dunyada boləqan wə dunya u arkilik barlikka kəltürülgən bolsimu, lekin dunya uni tonumidi. ■ 11 U əziningkilərgə kəlgən bolsimu, birəq uni əz

□ 1:4 «xu hayatlik insanoqqa nur elip keldi» — yaki «xu hayatlik insannarning nuri idi». ■ 1:4 Yh. 5:26; 8:12; 9:5; 12:46; 1Yuha. 1:5; 2:8-11; 5:11. □ 1:5 «qarangoquluk

bolsa nurni heq besip qüxəligən əməs» — muxu səz ikki bislik səz bolup, yəni «qarangoquluk bolsa nurni heq qüxəngən əməs» yaki «qarangoquluk bolsa nurni qəbul qiləqan əməs» degənnimu bildüridu. ■ 1:5 Yh. 3:19. □ 1:6 «Bir adəm

Hudadin keldi» — grek tilida «Bir adəm Hudadin əwətildi».

«Uning ismi Yəhya idi» — Yəhya pəyoqəmbərnə kərsitidu.

«Yəhya» degən isim grek tilida həm ibraniy tilida «Yuhanna»

— «Pərwədigarning mehir-xəpkiti» degən mənini bildüridu.

■ 1:6 Mal. 3:1; Mat. 3:1; Mar. 1:2, 4; Luqa 3:3; 7:27; Yh. 1:33.

□ 1:9 «Həkiqiy nur, yəni pütkül insanni yorutquqi nur dunyaoqqa keliwatqanidi» — «keliwatqanidi» degənni qandəq

yol bilən qüxəngili bolidu? Bizningqə, bu bir jəryanni kərsitidu — yəni bəlkim awwal Məryəmnə bəliyətqusioqqa pəyda bolup,

tuqulup andin Yəhya pəyoqəmbərnəning əzigə boləqan guwahliki bilən əzining hizmitikə kirix jəryani arkilik «keliwatatti». Bəxka birhil tərjimisi «Bu bolsa dunyaoqqa kelidəqan hərbi insanni

yorutidəqan həkiqiy nurdur». ■ 1:9 Yh. 8:12; 9:5; 12:46.

■ 1:10 Ibr. 1:2; 11:3.

həlki qobul kilmidi. □ 12 Xundaqtimu, u özini qobul qilqanlar, yəni öz namioqa etikad qilqanlarning həmmisigə Hudaning pərzənti bolux hokukini ata kildi. ■ 13 Uni qobul qilqan muxular ya qandin, ya ətlərdin, ya insan iradisidin əməs, bəlki Hudadin tərəlgən bolidu. □ 14 Kalam insan boldi həm arimizda makanlaxti wə biz uning xan-xəripigə qariduk; u xan-xərəp bolsa, Atining yenidin kəlgən, mehir-

□ **1:11 «U öziningkilərgə kəlgən bolsimu, birak uni öz həlki qobul kilmidi»** — «öziningkilər» degənlik aləm wə uningda bar bolqan nərsilərnin həmmisini kərsitidu. Həmmisi Məsihnin kidur, qünki Huda aləmning həmmisini u arkilik yaratqanidi, xundaqla uning baxkuruxioqa tapxuroqanidi. **«öz həlki»** — Israil həlki, yəni Yəhudiy həlki, grek tilida «özidikilər» bilən ipadiliduru. ■ **1:12** Yəx. 56:5; Rim. 8:15; Gal. 3:26; 2Pet. 1:4; 1Yuha. 3:1. □ **1:13 «Uni qobul qilqan muxular ya qandin, ya ətlərdin, ya insan iradisidin əməs, bəlki Hudadin tərəlgən bolidu»** — (1) «qandin ... tərəlgən əməs» (grek tilida «qanlardin əməs») — demək, məlum bir milləttin bolqanliqidin əməs. Məsilən, bəzi adəmlər: «Mən Huda alahidə talliqan həlk bolqan Yəhudiylardin (yaki «kahin ailisi» qatarliqlardin) bolqaqqa Hudaning pərzəntimən» dəp hata oylaydu («Ros.» 17:26ni kəring). (2) «ətlərdin ... tərəlgən əməs» — bizningqə bu ibarə insanning öz tiri-xirixirini kərsitidu. Məsilən kəp adəmlər: «Mən Hudaning Musa pəyoqəmbərgə qüxürgən qanunioqa əməl kilixqa tiri-xirip, Hudaning pərzənti bolimən» dəp hata oylaydu. «rimliklaroqa»diki «kirix səz»imzidiki «ətlər» toqruluk izahətimizni kəring. (3) «insanning (grek tilida «ərkək insan»ning) haixidid ... tərəlgən əməs» — demək, hərqandaq bir insan (məyli pəyoqəmbər, məyli kahin məyli jamaəttiki birər ərbab boluxidid qət'iynezər), baxqa bir insanni Hudaning pərzənti qilalmaydu. Uningdin baxqa, heqkim «öz iradisi bilən» özini Hudaning pərzənti qilalmaydu. (4) «Hudadin tərili-x», yəni «kayta tuqulux» toqruluk 3:1-22-ayətni kəring.

xəpkət wə həkikətkə toloqan birdinbir yeganə Ooqliningkidur. □ ■ 15 (Yəhya uningqa guwahlik berip: — Mana, mən *silərgə*: «Məndin keyin kəlgüqi məndin üstündür, qünki u mən dunyaoqa kelixtin burunla boləqanidi» deginim dəl muxu kixidur! — dəp jar kildi) □ ■ 16 Qünki həmmimiz uningdiki tolup taxqanlardin iltipət üstigə iltipət alduq. □ ■

17 Qünki Təwrat qanuni Musa *pəyoqəmbər* arkilik yətküzülgənid; lekin mehİR-xəpkət wə

□ 1:14 «**Kalam insan boldi**» — «insan» muxu yərdə «ət igisi» yaki «tən» bilən ipadilinidu. «**Kalam insan boldi həm arimizda makanlaxti**» — grek tilida «Kalam tən (ət) boldi wə arimizda qedir tikti». «Qedir» degən söz muxu yərdə xübhısizki, Əysaning insanlarning arisida hazır boluxi Musa pəyoqəmbərnin dəwridə Huda Əzining «mukəddəs qedir»ida turup, Əz həlki arisida hazır boləqinıoqa ohxax ikənlikini kərsitidu. «**biz uning xan-xəripigə qariduk; u xan-xəre p bolsa, Atining yenidin kəlgən, mehİR-xəpkət wə həkikətkə toloqan birdinbir yeganə ooqliningkidur**» — «Ata» muxu yərdə Huda'Atini kərsitidu, əlwəttə. ■ 1:14 Yəx. 7:14; Mat. 1:16; 17:2; Luqa 1:31; 2:7; Kol. 1:19; 2:9; 2Pet. 1:17.

□ 1:15 «**Məndin keyin kəlgüqi məndin üstündür, qünki u mən dunyaoqa kelixtin burunla boləqanid**» — demisəkmü, Yəhya pəyoqəmbər Əysa Məsihdin altə ay burun tuoquloqan («Luqa» 1:26-45ni kəring); lekin Məsih «uning boləqinidin ilgiri boləqan». ■ 1:15 Mat. 3:11; Mar. 1:7; Luqa 3:16; Yh. 1:26,30. □ 1:16 «**həmmimiz uningdiki tolup taxqanliridin iltipət üstigə iltipət alduq**» — mənisi bəlkim «uningdiki tolup taxqan mehİR-xəpkət wə həkikəttin iltipət üstigə iltipət alduq» degənliktur. 17-ayətni kəring. «Iltipət üstigə iltipət» degən ibarə Musaning «Mis.» 33:3də eytqan səzidin elinəqan. ■ 1:16 Kol. 2:10.

həqiqət Əysa Məsih arkilik yetküzüldi. □ ■
 18 Hudani heqkim kerüp bakқан əməs; birak
 Atining kuçiqkida turoquqi, yəni birdinbir Ooqul
 Uni ayan kildi. □ ■

Yəhya pəyoqəmbərning guwahliki
Mat. 3:1-12; Mar. 1:2-8; Luqa 3:15-17

19 Yerusalemdiki Yəhudiylar Yəhyadin «Sən
 kimsən?» dəp sürüxtə kilişkə kaşınlar bilən
 Lawiylarni uning yenioqa əwətkəndə, uning
 ularoqa jawabən bərgən guwahliki mundak idi:
 □ ■

□ **1:17 «mehir-xəpkət wə həqiqət Əysa Məsih arkilik yetküzüldi»** — «Məsih» bolsa pəyoqəmbərlərnin aldın eytixiqə, Huda tərpidin əwətilgən, haman bir küni kelip mənggü həkümranlik kilişioğan Padixahni wə Kutkuzoquqi-Nijatkarini kərsitidu. «Təbirlər»ni kəringlar. ■ **1:17** Mis. 20:1. □ **1:18 «Atining kuçiqkida turoquqi, yəni birdinbir Ooqul Uni ayan kildi»** — bəzi kona kəqürmilərdə «Atining kuçiqkida turoquqi, yəni Əzi birdinbir Huda boluquqi Uni ayan kildi» deyilidu. Bu ikki wariyantning əməliyətə qong pərki yok (1:1-4ni kəring. «Hudaning Ooqli»da nemila bolmisun hudalik təbiiti bardur. ■ **1:18** Mis. 33:20; Qan. 4:12; Mat. 11:27; Yh. 6:46; 1Tim. 6:16; 1Yuha. 4:12. □ **1:19 «Yerusalemdiki Yəhudiylar»** — bəlkim Yəhudiyların aqşakalliri wə mətiwərliri kərsitidu. «**Sən kimsən?**» — bu soalning «Sən əzüng toqruluk nemə dəysən? Pəyoqəmbərmusən yaki Huda əwətidioğan Məsih-kutkuzoquqimusən» degəndək içki mənisi bar idi. Lekin ular uning bərgən jawabioqa ixinixkə təyyar əməs idi. Məsilən, «Mat.» 21:25-27ni kəring. «**kaşınlar bilən Lawiylar**» — «kaşınlar» ibadəthanida qurbanlik hizmitini kilişuqular idi; «Lawiylar» («Lawiy» kəbilisidin boluqanlar) kaşınlaroqa Yardəmqi rolda idi. «Təbirlər»ni kəring. ■ **1:19** Yh. 5:33.

²⁰ U etirap qilib, heq ikkilənməy: — «Mən Məsih əməsmən» — dəp enik etirap kildi. □ ■

²¹ Ular uningdin:

— Undaқта özüng kim bolisən? Ilyas pəyoqəmbərmusən? — dəp soridi.

— Yaq, mən u əməsmən, — dedi u.

— Əmisə, sən həliki pəyoqəmbərmusən? — dəp soridi ular.

U yənə: — Yaq! — dedi. □

²² Xunga ular uningdin:

— Undaқта, sən zadi kim bolisən? Bizni əwətkənlərgə jawab beriximiz üqün, *bizgə eytkin*, özüng toqruluk nemə dəysən? — dəp soridi.

²³ Yəhya mundak jawab bərdi:

— Yəxaya pəyoqəmbər burun eytkandək, qəldə «Rəbning yolini tüz qilinglar» dəp towlaydioqan awazdurmən! □ ■

□ **1:20** «U etirap qilib, heq ikkilənməy... dəp enik etirap kildi» — «heq ikkilənməy» grek tilida «inkar qilmay» degən söz bilən ipadilini. ■ **1:20** Yh. 3:28; Ros. 13:25. □ **1:21** «sən həliki pəyoqəmbərmusən?» — bu soal Musa pəyoqəmbər aldin'ala eytkan, özining ornini basidioqan, xundakla özidin yukiri turqan pəyoqəmbərni kərsitidu («Kan.» 18:15-22). Əməliyəttə bolsa, Musaning «xu pəyoqəmbər» toqruluk bəxariti Məsihning əzidə əməlgə axuruldi. □ **1:23**

«Yəxaya pəyoqəmbər burun eytkandək, qəldə «Rəbning yolini tüz qilinglar» dəp towlaydioqan awazdurmən!» — Yəxaya öz kitabidiki 40:3-ayəttə bayan qilqan «Pərwərdigarning yoli» yaki «Rəbning yoli» bolsa, Qutkuzoquqi-Məsihning yolini kərsitidu. Demək, Yəhyaning hizmiti Rəb Əysa üqün towa qilidioqan həlkni təyyarlastin ibarət idi. U həttə kəmtərlik bilən əzi toqruluk «Mən pəyoqəmbər» deməydu, «Mən nahayiti bir awazmən, halas» dəydu. ■ **1:23** Yəx. 40:3; Mat. 3:3; Mar. 1:3; Luqa 3:4.

24-25 Əmdi *Yerusalem*din əwətilgənlər Pərisiylərdin idi. Ular yənə Yəhyadin:

— Sən ya Məsih, ya Ilyas yaki həliki pəyoqəmbər bolmisang, nemə dəp kixilərnı suqə qəmüldürisən? — dəp soridi. □ ■

26 Yəhya ularqə mundə dəp jawab bərdi:

— Mən kixilərnı suqıla qəmüldürimən, lekin aranglarda turoquqi silər tonumioqan birsi bar;

■ 27 u məndin keyin kəlgüqi bolup, mən hətta uning kəxining boqquqini yexixkimu layiq əməsmən!

28 Bu ixlar Iordan dəryasining xərkiy kətidiki Bəyt-Aniya yezisida, yəni Yəhya pəyoqəmbər kixilərnı *suqə* qəmüldürüwatqan yərdə yüz bərgənidi.

Hudaning kəzisi

□ **1:24-25** «*Yerusalem*din əwətilgənlər Pərisiylərdin idi» — «Pərisiylər» Yəhüdiy diniqə təwə bolqan, Təwrat tüzümlirigə kəttik riayə kəlixkə tirixidioqan məzhəptiki kixilər. «**nemə dəp kixilərnı suqə qəmüldürisən?**» — Yəhüdiy həlkining arisidiki «Rabbilar» (ustazlar) heli burun mundə bir adət bekitkənki, əgər bəxkə millətlər («yat əllər»)din bolqanlar «Təwrat-Zəbur etikadi»ni qəbul kəlay desə, awwal hətnə kəlinixi, andin birhil «suqə qəmüldürüx» qəbul kəlixı kerək idi. Ləkin həzir «suqə qəmüldürüx» qəbul kəlixı kerək bolqanlar butpərəs «yat əllər» əməs, bəlkı əzliri qəbul kəlixı kerək! Yəhya pəyoqəmbər yürğüzgən «suqə qəmüldürüx» kixilərnıng əz gunəhlirioqə bolqan ikrar-towisini, xundəklə Kətkuzoquqi-Məsihning kəlixigə bolqan etikadını ipadiləx yoli idi (məsilən, «Mat.» 3:2-12ni kərüng). ■ **1:24-25** Kən. 18:18.

■ **1:26** Mat. 3:11; Mar. 1:7; Luqə 3:16; Ros. 1:5; 11:16; 19:4.

29 Ətisi, Yəhya Əysaning özigə qarap keli-watkanlığını kərüp mundak dedi:

— Mana, pütkül dunyaning gunahlırını elip taxlaydioğan Hudaning qozisi! □ ■ 30 Mana, mən *silərgə*: «Məndin keyin kəlgüqi birsi bar, u məndin üstündür, qünki u mən dunyada boluxtin burunla boləjanidi» deginim dəl muxu kixidur! □ 31 Mən burun uni bilmisəmmu, lekin uni Israiləja ayan bolsun dəp, kixilərnı suəja qəmüldürgili kəldim.

32 Yəhya yənə guwahlık berip mundak dedi:

— Mən Rohning pahtək həlitidə asmandin qüxüp, uning üstigə qonəjanlıkını kərdüm. □ ■ 33 Mən əslidə uni bilmigənıdım; lekin meni kixilərnı suəja qəmüldürüxkə Əwətküqi manga: «Sən Rohning qüxüp, kimning üstigə qonəjanlıkını kərsəng, u kixilərnı Mukəddəs

---

□ 1:29 «**pütkül dunyaning gunahlırını elip taxlay-dioğan...**» — grek tilida «pütkül dunyaning gunahını elip taxlay-dioğan ...». «**pütkül dunyaning gunahlırını elip taxlay-dioğan Hudaning qozisi!**» — Təwrattiki qurbanlıklar Məsih bilən ahirlıxıdu, qünki u əng ahırkı «qurbanlık qoza»dur. Bu toşruluk «Yar.» 22:7-8, «Mis.» 12:1-3, «Yəx.» 53:7 wə Təwrattiki baxka yərlərdə bexarət berilgən. ■ 1:29 Yəx. 53:5, 7; Yh. 1:36. □ 1:30 «**Məndin keyin kəlgüqi birsi bar, u məndin üstündür, qünki u mən dunyada boluxtin burunla boləjanidi**» — demisəkmü, Yəhya pəyoqəmbər Əysa Məsihdin altə ay burun tuşuləjan («Luqa» 1:26-45ni kərüng); lekin Məsih «uning boləjanidin ilgiri boləjan». □ 1:32 «**Mən Rohning pahtək həlitidə asmandin qüxüp, uning üstigə qonəjanlıkını kərdüm**» — «Roh» — Hudaning Mukəddəs Rohı. ■ 1:32 Mat. 3:16; Mar. 1:10; Luqa 3:22.

Rohka qomüldürgüqi bolidu!» degənidi. □

³⁴ Mən dər wəkə xu ixni kerdüm, xunga uning həkikətən Hudaning Ooqli ikənlikigə guwahliq bərdim! □

Əysaning dəsləpki muhlisliri

³⁵ Ətisi, Yəhya ikki muhlisi bilən yənə xu yərdə turatti. ³⁶ U *u yərdin* mengip ketiwatқан Əysani kərüp:

— Kəranglar! Hudaning kəzisi! — dedi. ■

³⁷ Uning bu səzini anglioqan ikki muhlis Əysaning kəynidin mengixti. ³⁸ Əysa kəynigə burulup, ularning əgixip keliwatқinini kərüp ulardin:

— Nemə izdəysilər? — dəp soridi.

Ular:

— Rabbi (bu *ibraniyqə səz bolup*, «ustaz» degən mənidə), kəyərdə turisən? — dedi.

□ **1:33 meni kixilərnı suoqa qomüldürüxkə Əwətküqi** — «Yəhyani suoqa qomüldürüxkə Əwətküqi» — Hudadur. **«Sən Rohning qüxüp, kimning üstigə kənoqanliқini kərsəng,...»** — «Roh» — Hudaning Mukəddəs Rohi. **«Sən Rohning qüxüp, kimning üstigə kənoqanliқini kərsəng, u kixilərnı Mukəddəs Rohka qomüldürgüqi bolidu!»** — Yəhyaning muxu guwahliқi Məsihni kərstidu; qünki Məsih Mukəddəs Rohini təküxi bilən nijat elip kelidioqan «yengi əhdə»ni tüzgüqidur («Yər.» 31:31-34, «Əz.» 36:25-27, «Yəx.» 32:15-20 wə baxқilar). □ **1:34 «Hudaning Ooqli»** — bu nam hərgizmu Huda bilən Əysa otturisidiki jismani yəhəttiki ata-balilik munasiwətni əməs, bəlki rohiy yəhəttiki munasiwətni bildüridu. «Təbirlər»nimu kərüing. «Hudaning Ooqli» bəzi kona kəqürülmilərdə «Hudaning tallioқini» deyilidu. ■ **1:36** Yəx. 53:7; Yh. 1:29; Ros. 8:32

39 — Berip k r nglar, — dedi u. Xuning bilən, ular berip uning kəyərdə turidionlikini k rdi w  u k ni uning bilən bill  turdi (bu waqit xu k nning oninqi saiti idi).□

40 Yəhya p yot mb rning yukiriki s zini anglap, Əysaning kəynidin mangoan ikkiyl nning biri Simon Petrusning inisi Andriyas idi. 41 Andriyas awwal  z akisi Simonni tepip, uningoa:

— Biz «Məsih»ni taptuq! — dedi («Məsih» ibraniyqə s z bolup, grek tilida «Hristos» d p t rjim  k linidu) □ 42 w  akisini Əysaning aldioa elip bardi.  ysa uningoa karap: Sən Yunusning oqli Simon; buningdin keyin «Kifas» d p atils n, — dedi (mənisi «tax»tur).□ ■

Filip w  Nataniyalning qaqirtilixi

43  tisi,  ysa Galiliyə  lkisig  yol almakqi idi. U Filipni tepip, uningoa:

□ **1:39 «oninqi sa t»** — Yuhanna bayanida «Rim waqti»ni ixlitidu (buningoa ispat bar). Xunga bu waqit  tig n sa t on bolsa ker k. □ **1:41 ««Məsih» ibraniyqə s z bolup, grek tilida «hristos» d p t rjim  k linidu»** — «Hristos» d rw k  grek tilida «məsih k linoan», «may s r lg n» deg n mənidə. Keyin, dunyawii etiqadqi jamaətning b zliri  ysani « ysa Məsih», baxka b ziliri (grek tilidiki t l ppuzoa  gixip) «Y ysus Hristos» d ydu. Yəhudiy etiqadiqlar: «Y xua Mexiyah» d ydu. □ **1:42 «Sən Yunusning oqli Simon»** — «Yunus» grek tilida «Yonah». Bəzi kona k q rml rd  «Yuhanna» x klid  k r lidu. **«keyin «Kifas» d p atils n»** — «Kifas» ibraniyqə s z bolup, grek tilida «Petrus» d p t rjim  k linidu; lekin «Kifas» ibraniy tilida hər t rl k taxni bildüridu, «Petros» grek tilida h rhil kiqik taxni bildüridu. ■ **1:42** Mat. 16:18.

— Manga əgixip mang! — dedi ⁴⁴ (Filip Bəyt-Saidalik bolup, Andriyas bilən Petrusning yurt-dixi idi). ■ ⁴⁵ Filip Nataniyəlni tepip, uningoa:

— Musa pəyoqəmbər Təwratta wə baxka pəyoqəmbərlərmu *yazmilirida* bexarət kılıp yazoqan zatni taptuq. U bolsa Yüsüpning oqli Nasarətlik Əysa ikən! — dedi. □ ■

⁴⁶ Birak Nataniyəl:

— Nasarət degən jaydin yahxi birnemə qıqamdu?! — dedi.

Kelip kərüp bak! — dedi Filip.

⁴⁷ Əysa Nataniyəlning əzining aldioqa keliwatkanlikini kərüp, u toqruluk:

— Mana, iqidə kılqə hiylə-mikrisi yok həkikiy bir Israillik! — dedi.

⁴⁸ Nataniyəl: — Meni kəyerimdin bilding? — dəp soridi.

Əysa uningoa jawab berip: — Filip seni qakirixtin awwal, sening ənjür dərihining tüwidə olturoqanliqingni kərgənidim, — dedi.

⁴⁹ Nataniyəl jawabən: — Ustaz, sən Hudaning Oqli, Israilning Padixahisən! — dedi. □

⁵⁰ Əysa uningoa jawabən:

— Seni ənjür dərihining tüwidə kərgənlikimni eytkanlikim üqün ixiniwatamsən? Buningdinmu qong ixlarni kərisən! — dedi ⁵¹ wə yənə:

■ **1:44** Yh. 12:21. □ **1:45** «Filip Nataniyəlni tepip,...» — «Nataniyəl» Injildiki baxka bayanlarda «Bartolomay» (Tolmayning oqli) dəp elinidu. ■ **1:45** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 49:10; Qan. 18:18; 2Sam. 7:12; Yəx. 4:2; 7:14; 9:5; 40:10, 11; 53:1-12; Yər. 23:5; 33:14; Əz. 34:23; Dan. 9:24; Zək. 6:12; 9:9. □ **1:49** «Ustaz» — grek tilida «rabbi».

— Bərhək, bərhək silərgə eytip koyayki, silər asmanlar eqilip, Hudaning pərixtilirining Insan'ooqlining üstidin qikiq-qüxüp yürüdiöanlikini kərisilər! — dedi. □ ■

2

Kana yezisidiki toy ziyapiti

¹ Üqinqi küni, Galiliyədiki Kana yezisida bir toy boldi. Əysaning anisi *Məryəm* u yərdə idi

² həm Əysa wə uning muhlisirimu toyoqa təkliq kılinoqanidi.

³ Toyda xarab tügəp qaloqanda, Əysaning anisi uningoqa:

□ **1:51** «**Insan'ooqli**» — Muqəddəs yazmilarda (Təwratta) «Insan'ooqli» degən ibarə aldin eytiloqan, dunyani kutkuzuzka kelidioqan «Məsih»ni kərsətkənidi (məsilən, «Dan.» 7:13-14). Təwrat-Zəbur boyiqə, bu Əwətilgüqining Hudaning küq-qudriti wə xan-xəripi bilən ərxtin qüxüp, pütkül insanlarni mənggü baxkuridioqanliki aldin eytiloqan. Uningdin muhimi, bizningqə, Əysa Məsihning bu namni əzi həqkədə kəp ixlitixi əzining toluq insan ikənlikini, insaniyət bilən bir ikənlikini təkitlex üqün idi. Qünki ərx tərpidin eytkanda ajayib ix xuki, gərqə u əzəldin «Hudaning Ooqli» boləqan bolsimu, u hazır yənə «insanning ooqli»mu idi. «Təbirlər»ni kərüng. «**silər asmanlar eqilip, Hudaning pərixtilirining Insan'ooqlining üstidin qikiq-qüxüp yürüdiöanlikini kərisilər!**» — muxu yərdə bizningqə Məsih «Yar.» 28:12ni kəzdə tutidu. Həzriti Yakup alamətlik bir qüxni kərgən. Qüxtə u yər üstidə turup asmanoqa yetidioqan bir pələmpəyni kərgən, pərixtilər uning üstidin «qikiq-qüxüp turatti». Demək, Əysa Məsih əzi dəl xu «asmanoqa yetidioqan pələmpəy»dur. ■ **1:51** Yar. 28:12.

— Ularning xarabliri tügəp qaptu, — dedi.□

⁴ Əysa uningə: — Hanim, mening sən bilən nemə karim? Mening waqti-saitim tehi kəlmidi, — dedi.□

⁵ Anisi qakarlarə: —

U silərgə nemə kıl desə, xuni qilinglar, — dedi.

⁶ Əmdi xu yərdə Yəhudiylarning taħarət aditi boyiqə ixlitilidiəan, hər birigə ikki-üq tungdin su siəidiəan altə tax küp koyuloəanidi.□

⁷ Əysa qakarlarə: —

□ **2:3 «Ularning xarabliri tügəp qaptu»** — muxundaq ix toy igisini qongkur hijalətkə koyupla qalmay, gahi əhwallarda kiz tərəptikilər yigit tərəptikilərnin üstidin dəwa kılıxi mumkin idi. □ **2:4 «Hanım, mening sən bilən nemə karim?»** — Məsiħning bu sözi bizni həyran qalduruxi mumkin. Nemixkə Əysa öz anisioəa xundaq gəp kılıdu? Məryəm öz oqlining Məsiħ ikənlikini bilətti. Ləkin u bəlkim: «Bu mening oqlum, mən uning anisi, qoqum mening təlipimni orunlixi kerək» dəp oylıxi mumkin idi. Ləkin Hudaning padixahlıqi iqidə bizning Hudaning məlum adimi bilən boləan birər «jismaniy munasiwət»ning həqkəndə inawiti yəqtur; pəkət Hudaning Məsiħdə boləan məhri-xəpkıtigə iman-ixəntə baqlisək, andin uningdin birər nərsə tələp kılıxkə bolıdu. Məryəmning hapa bolmaslıqi wə 5-ayəttiki imanlıq səzlərnı eytixi uning bu muħım nuqtını obdan qūxinip yətkənlikini ispatlaydu. **«Mening waqti-saitim tehi kəlmidi»** — «mening waqti-saitim» degən ibarə adəttə Məsiħning əlumi, tirilixi wə asmanəəa kətürüluxini kərsitıdu. Kəzdə tutuləqını Əysaning bu ixlar arkılıq «uluqlənduruluxi»dur — 12:23, 27, 28, 31ni kərüng. Xunga muxu yərdə bəlkim «mən axkarə kılınıdiəan waqit tehi kəlmidi» degəndək mənidə boluxi mumkin. «Yuh.» 4:21, 23, 5:25, 28, 29, 7:30, 8:20, 12:23, 27, 28, 31, 13:31, 16:26, 17:1ni kərüng. □ **2:6 «ikki-üq tung»** — grek tilida «ikki-üq «metret»». Hər bir küpkə 80-100 litr su siəıdu, jəmiy 480-720 litr su bar idi.

— Küplərgə su toldurunglar, — dedi.
Ular küplərnı aozioziqə tolduruxti. ⁸ Andin u ularoqa yənə:

— Əmdi buningdin usup toy baxquruqioqa beringlar, — dedi.

Ular uni apirip bərdi.

⁹ Toy baxquruqi xarabka aylanduruloqan sudin tetip kərgəndə (u uning kəyərdin kəltürülgənlikini bilmidi, əmma buni su toxuqan qakarlar bilətti) toy baxquruqi toyi boluwatqan yigitni qakirip, ¹⁰ uningoqa:

— Hər bir *toy kılouqi* yahxi xarabni toyning bexida kuyidu, andin mehmanlar kanoquqə iqkəndin keyin, naqirini kuyidu. Əjəba, sən yahxi xarabni muxu qaozkiqə saqlapsən! — dedi.

¹¹ Bu bolsa, Əysa kərsətkən məjizilik alamətlərnıng dəslepkişi bolup, Galiliyəning Kana yezisida kərsitilgənidi. Buning bilən u özining xan-xəripini ayan kildi, wə uning muhlisliri uningoqa etiqad kildi. □ ¹² Bu ixtin keyin u, anisi, iniliri wə muhlisliri bilən Kəpərnahum xəhirigə qüxüp, u yərdə birnəqqə kün turdi.

□ **2:11 «Bu bolsa, Əysa kərsətkən məjizilik alamətlərnıng dəslepkişi bolup,...»** — «Yuhanna»da alahidə hatiriləngən «məjizilik alamət» yaki «məjizilik bəlgə»lər jəmiy yəttə bolup, hər biri Əysa Məsihning həkikiy salahiyitidin bir tərini kərsitidoqan məjizidur. **«Buning bilən u özining xan-xəripini ayan kildi, wə uning muhlisliri uningoqa etiqad kildi»** — «uning muhlisliri uningoqa etiqad kildi» deyilgini bilən, keyinki nuroqun ixlar muhlislərnıng bu etiqadining muqim əməs, bəlki intayin nazuk ikənlikini ispatlaydu, əlwəttə.

*Soda-setik qilouqilarning ibadathanidin
kooqlinixi*

Mat. 21:12-13; Mar. 11:15-17; Luqa 19:45-46

¹³ Yehudiylarning «ötüp ketix heyti»qa yekin qaloqanda, Əysa Yerusalemoqa bardı. □ ¹⁴ U ibadethana *hoylilirida* kala, koy wə kəptər-pahtək satquqilarnı həm u yərdə olturoqan pul tegixküqilərnı kərđı. □ ■ ¹⁵ U tanidin qamqa yasap, ularning həmmisini koy-kaliliri bilən qoxup ibadethanidin həydəp qıqardı. Pul tegixküqilərnıng pullirini qeqip, xirəlirini örüwətti ¹⁶ wə pahtək-kəptər satquqilaroqa:

— Bu nərsilərnı bu yərdin elip ketix! Atamning öyini soda-setik öyi qilixiwalma! — dedı.□

¹⁷ Buni kərgən muhlisliri *Zəburda* mundak pütülginini esigə elixti:

□ **2:13 «ötüp ketix heyti»** — («pasha» heyti) — bu Yehudiylarning Musa pəyoqəmbərnıng yetəklıxı arqılık əzlrinıng Misirdiki qulluq həyatidin qutuləqan künini hatiriləx heyti bolup, əyni waqıtta Yəhüdiy ərlərnıng həmmisi Yerusalemoqa berip, ibadethanida qurbanlıqlirini soyup, heytnı xu yərdə ötküzüxi kerək idi. «Mis.» 12-babnı kərüng. □ **2:14 «ibadethana»** — pəqət Yerusalemdiki muqəddəs ibadethanini kərsitidu. Bu ibadethanini Sulayman padıxaq birinqi bolup miladiyədin ilgiriki 950-yili qurəqanidi; andin Yəhüdiylar Pars imperiyəsi tərıpıdin sürgün boluxidin kaytıp kəlgəndə, yəni miladiyədin ilgiriki 520-yili kayta qurəqanidi. Bu ibadethanini Hərod padıxaq burunqıdinmu həywətlik qilip qurup qıqqanidi. Hudaning əmri boyıqə, pəqət Yerusalemdiki bu ibadethanidila qurbanlık qilixqa bolatti. **«kala, koy wə kəptər-pahtək»** — bularnı qurbanlıqlar üqün satatti. ■ **2:14** Mat. 21:12; Mar. 11:15; Luqa 19:45. □ **2:16 «Atamning öyini soda-setik öyi qilixiwalma!»** — «Zək.» 14:20-21ni kərüng.

«Sening *mukəddəs* öyünggə boləjan otluq muhəbbitim özümni qulojiwaldi!». □ ■

18 Xuning bilən Yəhudiylar u ixlarəja inkas bildürüp uningdin:

— Bundaq ixlarni qilojanikənsən, qeni, bizgə nemə mejjizilik alamətni kərsitip berisən?! — dəp soridi. ■

19 Əysa ularəja jawab berip:

— Uxbu ibadəthanini quwuwətsənglar, mən üq kün iqidə uni yengiwaxtin qurup qikimən, — dedi. □ ■

20 Xuning bilən bu Yəhudiylar yənə uningəja:

— Bu ibadəthanini yasawatkili həzirojiqə kirik altə yil boləjan tursa, sən uni qandaksigə üq kündila qurup qikalaysən?! — dedi.

21 Həlbuki, uning «ibadəthana» degini uning öz tenini kərsətkənidi. 22 Xunga, u ölümdin tirilgəndin keyin, muhlisliri uning bu deginini esigə aldi wə xundakla mukəddəs yazmildardiki bu həqtiki bexarətkə həmdə Əysaning eytkan səzigə ixəndi. ■

23 Ətöp ketix həytida, nuroqun kixilər uning Yerusalemda kərsətkən mejjizilik alamətlərni

---

□ 2:17 «sening mukəddəs öyünggə boləjan otluq muhəbbitim özümni qulojiwaldi!» — «Zəb.» 69:9ni kəring.

■ 2:17 Zəb. 69:9 ■ 2:18 Mat. 12:38; 16:1; Mar. 8:11; Luqa 11:29; Yh. 6:30. □ 2:19 «Uxbu ibadəthanini quwuwətsənglar, mən üq kün iqidə uni yengiwaxtin qurup qikimən» — Əysa eytkan bu alamət u keyin eytkan «Yunus pəyoqəmbərdə kərülgən alamət-karamət»kə ohxax bolup, əzining əlümi wə tirilixini kərsitidu (məsilən, «Mat.» 12:39ni kəring).

■ 2:19 Mat. 26:61; 27:40; Mar. 14:58; 15:29.

■ 2:22 Luqa 24:8.

kergən bolup, uning namioqa etiqad qilixti. ²⁴ Lekin Əysa pütkül insanlarning *kəlbining* qandak ikənlikini bilgəqkə, özini ularoqa tapxurmaytti. □ ²⁵ İnsan toqruluk heqkimning uningoqa guwahlik berixining hajiti yok idi; qünki u insanlarning qəlbidə nemə bar ikənlikini əzi bilətti. ■

3

Qaytidin təriliş

¹ Yəhudiylar *kengəxmisining* Pərisiylərdin boləqan Nikodim isimlik bir yolbaşqisi bar idi.

² Bu adəm bir keqisi Əysaning aldiqə kelip:

— Ustaz, sening Hudadin kəlgən təlim bərgüqi ikənlikingni bilimiz. Qünki Huda uning bilən billə bolmisa, heqkimning sən kərsətkən bu mejjizilik alamətlərnı kərsitixi kət'iy mumkin əməs, — dedi. □ ■

³ Əysa uningoqa jawabən:

□ **2:24** «**Lekin Əysa pütkül insanlarning kəlbining qandak ikənlikini bilgəqkə, özini ularoqa tapxurmaytti**» — bu bayandin «hux həwər»diki ahırkı məqsətnı kərgili bolıdu. Əysa Məsih insanlaroqa bəht-bərikət əməs, bəlki **özini** ata qilixni yaki «tapxurux»ni halaydu. Lekin insan əzi tüptin əzgərtilmisə, tehi kona gunahiy təbiəttə bolsa, «özini tapxurux» kət'iy mumkin bolmaytti. Hər bir insan rohta «qayta tuquluxı» kerək — bu 3-babning qong temisidur. ■ **2:25** 1Sam. 16:7; 1Tar. 28:9; Zəb. 7:9; 103:14; Yər. 11:20; 17:10; 20:12; Yh. 6:64.

□ **3:2** «**Ustaz**» — İbraniy tilida «Rabbi», «ustaz» degən mənıdə.

■ **3:2** Yh. 7:50; 9:16, 33; 19:39; Ros. 10:38.

— Bərhək, bərhək, mən sanga xuni eytip qoyayki, heqkim yukiridin tuqulmioiqə, Hudaning padixahlikini kərəlməs! — dedi.□

⁴ Nikodim:

— Adəm kəriqinida kandaqmu kaytidin tuqulsun? Anisining korsikioqa kayta kirip tuquluxi mumkinmu?! — dəp soridi.

⁵ Əysa mundak jawab bərđi:

— Bərhək, bərhək, mən sanga xuni eytip qoyayki, həm sudin, həm Rohtin tuqulmioiqə, heqkim Hudaning padixahlikiqə kirəlməs!■

⁶ Əttin tuquloqan bolsa əttur; rohtin tuquloqan bolsa rohtur.■ ⁷ Sanga: «Yukiridin tuquluxunqlar kerək» deginimgə həyran qalma. ⁸ Xamal haliqan tərəpkə soqıdu, sən uning awazini anglaysən, lekin kəyərdin kelip, kəyərgə baridiqinini bilməysən. Rohtin tuquloqan hər birimu xundaqtur.□

⁹ Nikodim yənə jawabən Əysaqa:

— Bu ixlar kandaqmu mumkin bolar? — dedi.

¹⁰ Əysa uningqa jawabən mundak dedi:

— «Sən Israilning əlimasi turup, bunimu

□ **3:3 «heqkim yukiridin tuqulmioiqə, Hudaning padixahlikini kərəlməs!»** — «yukiridin» degən söz grek tilida yənə «kaytidin» degənnimu bildüridu wə xübhısizki, muxu yərdə **bu ikki mənini öz iqigə alıdu.** ■ 3:5 Tit. 3:5. ■ 3:6 Rim. 8:5. □ **3:8 «Xamal haliqan tərəpkə soqıdu, sən uning awazini anglaysən, lekin kəyərdin kelip, kəyərgə baridiqinini bilməysən. Rohtin tuquloqan hər birimu xundaqtur»** — grek tilida «xamal» wə «roh» birlə söz bilən ipadilinidu. Əysaning bu ayəttiki küqlük sözlirini «qoxumqə söz»imizdə bir-birləp xərhləymiz.

bilməmsən? □ 11 Bərhək, bərhək, mən sanga xuni eytip qoyayki, biz bilginimizni eytimiz wə kərginimizgə guwahlik berimiz, ləkin silər bizning guwahlikimizni qobul kılmaysilər. □ ■ 12 Silərgə zemindiki ixlarni eytsam ixənmigən yərdə, ərxniki ixlarni eytsam qandakmu ixinisilər? 13 Əzi ərxətə bolup, ərxin qüxküqidin, yəni İnsan'ooqlidin baxka həqkim ərxkə qıqmidi. □ ■ 14 Musa qəldə *tuq* yilanni kətürgəndək, İnsan'ooqlimu ohxaxla xundak

---

□ **3:10 «Sən İsrailning əlimasi»** — bu səz bəlkim Nikodimning İsrail iqidə səwiysi əng yukiri Təwrat ustazi ikənlikini kərsitixi mumkin. □ **3:11 «biz bilginimizni eytimiz wə kərginimizgə guwahlik berimiz, ləkin silər bizning guwahlikimizni qobul kılmaysilər»** — nemixka Əysa Nikodimoğa xunqə eoqir tənbiş beridu? Uning bu bayanidin ikki muhım soal qıqıdu: «biz» kim?, «silər» kim? Bular toqrisida «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz. ■ **3:11** Yh. 3:32; 7:16; 8:28; 12:49; 14:24. □ **3:13 «Əzi ərxətə bolup, ərxin qüxküqidin, yəni İnsan'ooqlidin baxka həqkim ərxkə qıqmidi»** — bəzi kona kəqürmilərdə «əzi ərxətə bolup» degən səz tepilmaydu. ■ **3:13** Yh. 6:62; Əf. 4:9.

egiz ketürüluxi kerək. □ ■ 15 Xundak bolojanda, uningoa etikad kilojanlarning hëmmisi halak bolmay, mænggölük hayatka erixäläydu». □ ■

16 Qünki Huda dunyadiki insanlarni xu kädär söyiduki, Özining birdinbir yeganə Oqlini pida boluxka bärdi. Məksiti, uningoa etikad kilojan hər birining halak bolmay, mænggölük hayatka erixixi üqündur. □ ■ 17 Huda Oqlini dunyadiki insanlarni gunahka bekitix üqün əməs, bəlki ularning u arkilik kutkuzuluxi üqün dunyaoja əwätti. ■ 18 Kimki uningoa etikad kilouqı bolsa, gunahka bekitilmäydu; lekin etikad kilmioquı

□ 3:14 «**Musa qöldə tuq** yilanni ketürgəndək, İnsan'oolimu ohxaxla xundak egiz ketürüluxi kerək» — okurmənlər tiləja elinəjan bu wəkəning təpsilatirini «Qəl.» 21:4-9də tapalaydu. Israillar gunah sadir kiləjanda, Huda ularəja tərbiyə berix üqün arisəja yilanlarni əwətkən. Yilanlar nuroqun adəmlərni qakқан, Musa Hudaning yolyorukı bilən tuqtin bir yilan yasap, uni hasioja bekitip, hasini egiz ketürüp Israilning bargahini aylinip mangəjan. Yilanlarning zəhiridin ələy dəp qaləjanlar əgər iman bilən xu tuq yilanəja qarisa sakəjan. Bu wəkə Əysaning kresttə ketürüluxigə bexarət bolidu. Gunahidin ələy degənlər Əysəja iman bilən qarisa (Əysə biz üqün gunahning əzi kilinəjan, 2Kor:5:21) gunahın sakətilidu — demək, mænggölük hayatka erixidu. ■ 3:14 Qəl. 21:9; 2Pad. 18:4; Yh. 8:28; 12:32.

□ 3:15 «**xundak bolojanda, uningoa etikad kilojanlarning hëmmisi halak bolmay, mænggölük hayatka erixäläydu**» — Bu kimning sözi? Məsihning səzliri bəlkim 15-ayəttə tohtaydu. 16-21-ayətlərni rosul Yuhanna Mukəddəs Rohning türtkə-yolyorukı bilən yazəjan, dəp ixinimiz. ■ 3:15 Yh. 3:15. □ 3:16 «**xu kädär söyiduki,...**» — grek tilida yənə «xu yol bilən söyiduki,...» degən məninimu bildüridu. ■ 3:16 Yh. 3:36; Luğa 19:10; Rim. 5:8; 8:31; 1Yuha. 4:9; 5:10. ■ 3:17 Luğa 9:56; Yh. 9:39; 12:47; 1Yuha. 4:14.

bolsa allikaqan gunahqa bekitilgandur; qünki u Hudaning yekkə-yeganə Oqlining namioqa etikad qilmoqan. ■ ¹⁹ Wə gunahqa bekitix səwəbi mana xuki, nur dunyoqa kəlgən bol-simu, insanlar nurni əməs, bəlki karangoşulukni yahxi kərđi; qünki ularning əməlliri rəzil idi. ■ ²⁰ Qünki rəzillik kəloşuqi hərbi nurni yaman kərüp wə özining kəloşan-ətkənlirining axkara kəlinmasliki üqün nuroqa kəlməydu; ²¹ lekin həkəkətni yürgüzgüqi bolsa, əməllirini Hudaqa tayinip kəloşanliki ayan bolsun dəp, nuroqa kəlidu. □ ■

Yəhya pəyoşəmbər yənə guwahlik beridu

²² Bu ixlardin keyin, Əysa muhlisliri bilən Yəhudiyə zeminiqa bardı; u u yərdə ular bilən billə turup, kixilərnı qəmüldürdi. ■ ²³ Xu qaoşda Yəhya pəyoşəmbərnu Salim yezisining yenidiki Aynon degən yərdə kixilərnı qəmüldürüwatatti. Qünki u yərning süyi mol idi. Kixilər uning aldiqa kelixip, qəmüldürüxnı qobul kəlixatti ■ ²⁴ (qünki xu qaoşda Yəhya tehi zindanoqa taxlanmıoşanıdı). ■

²⁵ *xu waqıtlarda* Yəhyaning muhlisliri bir Yəhudiy kixi bilən təharət kaidiliri toşrisida bəs-munazirə kəlixip qaldı. ²⁶ Andin muhlislar Yəhyaning yenioqa kelip:

■ **3:18** Yh. 5:24; 6:40,47; 20:31.

■ **3:19** Yh. 1:5.

□ **3:21** «Hudaqa tayinip kəloşanliki» — grek tilida «Hudada kəloşanliki» degən söz bilən ipadilinidu. ■ **3:21** Əf. 5:8,13.

■ **3:22** Yh. 4:1.

■ **3:23** Mat. 3:6; Mar. 1:5; Luqa 3:7.

■ **3:24** Mat. 14:3.

— Ustaz, Iordan deryasining u ketida sən bilən birgə bolqan, özüng *təripləp* guwahlik bərgən heliki kixi mana hazir ezi kixiləni qəmüldürüwatidu, wə həmmə adəm uning yenioqa ketixiwatidu, — dedi. □ ■

²⁷ Yəhya mundaq jawab bərdi:

— Əgər uningqa ərxin ata kilinmioqan bolsa, insan heqnərsigə igə bolalmaydu. ²⁸ Mening silərgə: «Mən Məsih əməs, pəkət uning aldida əwətilgənmən» deginimgə özünglər guwahqisilər. ■ ²⁹ Kelinqəkni əmrigə aloquqi yigittur; qoldixi yigitning awazini kütidu; qoldax uning awazini anglap, kəlbidə tolimu hursən bolidu. Xuningqa ohxax, məndimu

---

□ **3:26** «Ustaz» — Grek tilida «rabbi». «... **özüng təripləp guwahlik bərgən heliki kixi mana hazir ezi kixiləni qəmüldürüwatidu, wə həmmə adəm uning yenioqa ketixiwatidu**» — nemixka Yəhyaning muhlisliri xu Yəhüdiy kixi bilən bəs-munazirə qilip (25-ayət) bu soalni tuoqduroqan? Yəhya bolsa Təwrat dəwridiki əng ahirki, xundakla əng uluq pəyoqəmbər hesablinidu. Yəhya xu salahiyitidə Təwrat («kona əhdə»)tiki taħarət ixlirini tehiqə saqlap kəlgənidi. Lekin Məsih «iqki tazilik»ni təkitləydiqan təlimi bilən «yengi əhdə»ni tonuxturuwatqanidi. Xuning bilən xu bəs-munaziridə Yəhyaning təlimliri wə Əysaning təlimliri otturisidiki pərkələr tügixi mumkin idi. Yəhyaning muhlislrining «həlk «Səndin waz keqip, bu «yengi adəm»ning kexioqa baridu» deyixning məksiti Yəhyaning inawət-abruyini qoqdax idi, əlwəttə. Lekin Yəhyaning (27-31-ayəttiki) jawabi «Bundak oylap ketixning həjiti yoq, əksiqə huxal boluximiz lazim» idi. ■ **3:26** Mat. 3:11; Mar. 1:7; Luqa 3:16; Yh. 1:15, 26, 34. ■ **3:28** Mal. 3:1; Mat. 11:10; Mar. 1:2; Luqa 1:17; 7:27; Yh. 1:20, 21, 23.

hursənlik tolup taxidu. □ ³⁰ Uning yüksilixi, mening ajizlixixim mukərrərdur. □

³¹ Üstündin kəlgüqi həmmidin üstündür. Zemindin kəlgüqi zeminə təwə bolup zemindiki ixlarni səzləydu. Ərxin kəlgüqi həmmidin üstündür; ■ ³² özining ərxə kərgən wə anğloğanliri bolsa, u bular toqruluk guwahlik beridu; birak heqkim uning guwahlikini qobul qilmaydu. ■ ³³ *Halbuki*, kimki uning guwahlikini qobul qiləğan bolsa, Hudaning hək ikənlikigimu məhürini baskan bolidu. □ ■ ³⁴ Qünki Huda əwətini Hudaning səzlrini

---

□ **3:29 «Kelinqəknı əmrigə aloquqi yigittur; koldixi yigitning awazini kütidu; koldax uning awazini anglap, kəlbidə tolimu hursən bolidu. Xuningəğa ohxax, məndimu hursənlik tolup taxidu»** — muxu səzlər bilən Yəhya pəyoğəmbər Əysa Məsihi toy yigitigə ohxitidu wə: Əzüm bolsam pəkət toy yigitining koldiximən, halas, dəydu. □ **3:30 «Uning yüksilixi, mening ajizlixixim mukərrərdur»** — Yəhyaning səzliri muxu yərdə tügəydu, 31-36-ayətlərnı rosul Yuhanna Mukəddəs Rohning türtkə-yolyorukı bilən yazəğan, degən pikirgə mayilmiz. Bəzi alimlar 32-34- yaki 32-36-ayətlərnımu Yəhya pəyoğəmbərnıng səzliri, dəp qaraydu. ■ **3:31** Yh. 8:23. ■ **3:32** Yh. 5:30; 8:26; 12:49; 14:10; 1Yuh. 5:10. □ **3:33 «Kimki uning guwahlikini qobul qiləğan bolsa, Hudaning hək ikənlikigimu məhürini baskan bolidu»** — «Huda hək» degən səzdə kəzdə tutuləğini nemə? Xühşisizki, Hudaning əslidə Kutkuzəquqi-Məsih əwətimən, dəp bərgən nuroğun wədiliri həzir Əysada toluq əməlgə axuruloğan, degənlik bolidu. «Məhürini baskan» — birinqidin, baxqilarəğa «Huda həktur» dəp enik guwahlik beridəğan wə ikkinqidin, Hudaning guwahlikini qobul qiləquqi öz həyatida xu guwahlikni təstikləydidəğan Hudaning Rohning ispatini kəridu, xunga «Huda hək» dəp tehımu küqlük guwahqi bolidu. ■ **3:33** Rim. 3:4.

sözləydu; çünki Huda Rohni *uningoşa* əlqəm bilən kəmləp bərməs. □ ■ 35 Ata Ooqulni səyidu wə həmmə ixlarni uning qolioşa tapxuroqandur. □ ■ 36 Ooquloşa etikad kילוқи mənngülük hayatka igidur. Lekin Ooquloşa itaət kilmioquqi hayatni heq kərməydu, bəlki Hudaning oşəzipi xundaqlarning üstidə turidu.■

4

Əysa bilən Samariyalik ayal

¹ Əmdi Pərisiylərləning «Əysaning muhlis kılıp qəmüldürgənliri Yəhyaningkidin kəp ikən» degən həwərnə angliqinini Rəb ukqəndin keyin■ ² (əməliyəttə Əysa əzi əməs, muhlisliri qəmüldürətti) ³ u Yəhudiyə əlkisidin qikip yənə Galiliyəgə kətti. ⁴ Əmdi u yol üstidə Samariyə

□ **3:34** «...çünki Huda Rohni uningoşa əlqəm bilən kəmləp bərməs» — «Roh» — Hudaning Muqəddəs Rohi. Demək, Huda pəyoqəmbərlirigə Əz Rohidin «əlqəm bilən kəmləp» ata kילוqini bilən, Məsihgə bolsa əlqiməy bərməktə. Baxka birhil təjimişi: «Huda Rohni əlqəm bilən kəmləp bərməs» — demək, İnjl dəwridə Huda Məsih arkilik Muqəddəs Rohini həmmə etikadqioşa əlqiməy ata kিলidu. ■ **3:34** Əf. 4:7. □ **3:35** «Ata Ooqulni səyidu wə həmmə ixlarni uning qolioşa tapxuroqandur» — «Ata» muxu yərdə Hudani kərsitidu; «Ooqul» bolsa — Hudaning Əz Ooqli, əlwəttə. «Yuhanna»da «Ooqul» kəp ixlitilidu; çünki Hudaning Ooqli birdinbirdur. ■ **3:35** Mat. 11:27; 28:18; Luqa 10:22; Yh. 5:22; 17:2; İbr. 2:8. ■ **3:36** Yh. 3:36; 6:47; 1Yuhə. 5:10. ■ **4:1** Yh. 3:26.

өлkisidin ötuxi kerək idi. □ ⁵ Xuning bilən u Yakup öz oqlı Yüsüpkə bərgən yərgə yekin bolqan Samariyəning Sihar degən bir xəhiringə kəldi. ■ ⁶ Xu yərdə «Yakupning kuduki» bar idi. Əysa səpiridə qarqioinidin kudukning kexioğa kelip olturdi. Bu təhminən altinqi saət idi. □ ⁷⁻⁸ Əysaning muhlisliri yeməklik setiwelix üqün xəhərgə kirip kətkənidi. Xu qaqlıqda, Samariyəlik bir ayal su alqılı kəldi. Əysa uningğa:

— Manga iqqili su bərgin, — dedi.

⁹ Ayal uningdin:

— Əzingiz Yəhüdiy tursingiz, məndək Samariyəlik bir ayaldin qandaqlarqə iqqili su təlöp kılıp qaldingiz? — dəp soridi (qünki Yəhüdiylar Samariyəliklər bilən heqqandaq bardı-kəldi kılmaytti). □ ■

□ **4:4 «u yol üstidə Samariyə ölkisidin ötuxi kerək idi»**

— Yəhüdiylar Samariyəliklərgə eqq bolqarqə, ular Yəhüdiyədin Galiliyəgə mangqanda, Samariyədin əməs, daim İordan dəryasını boylap mangatti. Xunga «Samariyə ölkisidin ötuxi kerək» degən söz muxu yərdə Əysaning bu yol bilən mengixi Hudaning iradisi ikənlikini bilgənlikini ayan kılidu. ■ **4:5**

Yar. 33:19; 48:22; Yə. 24:32. □ **4:6 «Yakupning kuduki»**

— grek tilida «Yakupning bulıki». U yər astidiki bulaq bolqarqə, «kuduk» idi. «**Bu təhminən altinqi saət idi**» — yaki ətigəndə saət altidə yaki qüxtin keyin altinqi saəttə (5:4diki izahatni kəring). □ **4:9 «...qünki Yəhüdiylar Samariyəliklər bilən heqqandaq bardı-kəldi kılmaytti»**

— Yəhüdiylar Samariyəliklərnı kapır dəp, hətta ularning qinə-qaqılrinimu ixlətməytti. Yəhüdiy həlki ən'əniliri boyıqimu «Xu kapırlarqə kərzdar boluxqə kət'iy bolmaydu» dəp Samariyəliklərdin heqnemə sorimatti. Uning üstigə Yəhüdiy ərkəklər sirtlarda bolqanda heqqaqan natonux bir ayal bilən (hətta bəzidə tonux ayallar bilənmu) sezləxməytti. 27-ayətni kəring. ■ **4:9** Luqa 9:52, 53; Yh. 8:48.

10 Əysa uningəja jawabən:

— Əgər sən Hudaning sowəitining nemiliki wə səndin su soriəuqining kim ikənlikini bilsəngidi, undaқта sən uningdin tiləytting wə u sanga həyatlik süyini berətti.

11 Ayal uningdin:

— Təksir, su tartkudək həqnərsingiz bolmisa, uning üstigə kuduk qongkur tursa, həyatlik süyini nədin alisiz? ■ 12 Əjəba, bu kudukni bizgə *miras* qaldurojan atimiz Yaquptin uluoqmusiz? Bu kuduktin əzi, oqulliri wə mal-waranlirimu su iqkən — dedi.□

13 Əysa uningəja jawabən:

— Bu suni iqkən hərkim yənə ussaydu. 14 Əmma mən beridiojan suni iqküqi hərkim mənəggügə ussimaydiojan bolidu wə bəlki mən uningəja beridiojan su uning iqidə uni mənəggülük həyatlikka elip baridiojan, urəup qikidiojan bir bulak bolidu, — dedi.■

15 Ayal: — Təksir, munga bu sudin bərgəysizki, mən yənə ussimaydiojan wə muxu yərgə su tartkili ikkinqi kəlgüqi bolmaydiojan bolay! —

■ 4:11 Yər. 2:13. □ 4:12 «Əjəba, bu kudukni bizgə *miras* qaldurojan atimiz Yaquptin uluoqmusiz? Bu kuduktin əzi, oqulliri wə mal-waranlirimu su iqkən» — ayalning bu səzining iqki mənisi bəlkim «Kuduk kolap su tepix asan əməs. Pəkət nahəyiti bilimlik adəmlər xundaқ kılalaydu. Uning üstigə hətta uluə Yaqup əzimu muxu sudin iqkən, uningdin yaxsi su tapalmiojan. Siz uningdin uluoqsiz, Yaqup iqkən sudin əwzəl süyüng barmu?!» degənlik bolsa kerək. ■ 4:14 Yh. 3:16; 6:27, 35, 54; 7:38.

dedi.□

¹⁶ Əysa:

— Berip eringni bu yergə qakirip kəlgin, — dedi.

¹⁷ — Erim yok, — dəp jawab bərdi ayal.

— Erim yok dəp, rast eytting. ¹⁸ Qünki bəx ərgə təgding wə hazır səndə boləqini sening ering əməs. Buni toqra eytting! — dedi Əysa.

¹⁹ Ayal uningə: — Təksir, əmdi kərdümki, siz əslidə pəyqəmbər ikənsiz! ■ ²⁰ Atabowilirimiz bu taqda ibadət qilip kəlgən, lekin silər *Yəhudilər* «Ibadətni Yerusalemda qilix kerək!» dəwalisiləroqu? — dedi.□ ■

²¹ Əysa uningə mundaq dedi:

— Hanim, manga ixəngin, xundak bir waqtsaiti keliduki, silərning Atiqə ibadət qilixinglar üqün nə bu taqda yaki nə Yerusalemda boluxunglarning həjiti qalmaydu. ²² Silər ibadət qiloqininglarni bilməysilər; birak biz kimgə ibadət qiloqinimizni bilimiz. Qünki nijat-

---

□ **4:15** «Təksir, manga bu sudin bərgəysizki, mən yənə ussimaydioqan wə muxu yergə su tartqili ikkinqi kəlgüqi bolmaydioqan bolay!» — Ayalning tələppuzi bəlkim kinayilikrək yaki gumanlikrək bolsa kerək. Bizningqə pəkət Əysa ayalning öz ərliri toqruluk bexarətlük söz qiloqanda (18-ayət), andin ayal uning həqikiy Məsih ikənlikini bilip yetidu. ■ **4:19** Luqa 7:16; 24:19; Yh. 6:14. □ **4:20** «Atabowilirimiz bu taqda ibadət qilip kəlgən» — «bu taq» Gərizim teqidur. Samariyəliklər xu yərdə öz ibadəthanisini quroqanidi. «lekin silər *Yəhudilər* «Ibadətni Yerusalemda qilix kerək!» dəwalisiləroqu?» — demisəkmü, ayalning bu sözi əməliy bir soaldur, yəni: — Nemixka xundak? Bu toqrimu? — degəndək. ■ **4:20** Qan. 12:5,11; 1Pad. 9:3; 2Tar. 7:12.

qutkuzulux Yəhudiyalar arkilik bolidu. □ ■

²³ Lekin xundak bir wakıt kelidu — wə xundakla hazır kəldiki, həqiqiy ibadət qıloquqılar Atıoqa roh wə həqiqət bilən ibadət qılidu. Ata Özigə ənə xundak həqiqiy ibadət qıloquqılarni izdiməktə. □ ²⁴ Huda rohtur wə uningəya ibadət qıloquqılar roh wə həqiqət bilən Uningəya ibadət qılixı kerəktur.■

²⁵ Ayal uningəya:

— Məsihning, yəni «Hristos» degənnıng kelidıoqanlıqını bilimən. U kəlgəndə, bizgə həmmə ixlarni eytip beridu — dedi.□

²⁶ Əysa uningəya: — Sən bilən səzlixiwatquqi mən dəl xudurmən! — dedi.■

²⁷ Xu qaoqda uning muhlisliri qayıtip kəldi. Ular uning bir ayal bilən səzlixiwatqanlıqıoqa hangtang kəlixti; lekin həqkaysisi uningdin: «Uningdin nemə izdəysən?» yaki «Nemixka uning bilən səzlixısən?» dəpmu sorimidi.

²⁸ Xuning bilən ayal kozisini taxlap qoyup, xəhərgə qayıtip berip, kixilərgə:

□ **4:22 «nijat-qutkuzulux Yəhudiyalar arkilik bolidu»** — qünki (1) Huda həqiqiy səz-kalamini əslidə Yəhudiylar həlkigə alahidə tapxuroqan; (2) həmmidin muhimi, Hudaning wədilirigə asəsən Məsih Yəhudiylardın qıkidu. ■ **4:22** Yar. 12:3; 18:18; 22:18; 26:4; 2Pad. 17:29; İbr. 7:14. □ **4:23 «...roh wə həqiqət bilən ibadət qılidu»** — demək, (1) Hudaning Muqəddəs Rohı arkilik; (2) hər bir ibadət qıloquqi insan özining pütkül rohi bilən; (3) Huda insanlarəya tapxuroqan həqiqət (Öz səz-kalami) boyiqə; (4) hər kəndəki yaloqanqılıqni taxlıoqan haldə ibadət qılixtur. ■ **4:24** 2Kor. 3:17. □ **4:25 «Məsihning, yəni «Hristos» degən...»** — «Hristos» grek tilidiki səz bolup, «Məsih», yəni «Məsih qılınoqan (zat)» degənni bildüridu. ■ **4:26** Yh. 9:37.

29 — Yürünglar, hayatimda qiloqanlirimning hëmmisini manga eytip bërgän bir kixini körüp kelinglar. Əjəba, Məsih xumidu? — dedi.

30 Buning bilän halayik xəhərdin qikip, Əysaning aldiqə kelixti.

31 Xu arilikta muhlisliri uningqə:

— Ustaz, bir nərsə yəwalsangqu? — dəp ötünüxti.

32 Lekin u ularqə:

— Mening silər bilməydiqan bir yeməklikim bar, — dedi.

33 Muhlislar bir-birigə:

— Əjəba, birsi uningqə yegili bir nərsə əkelip bərgənmidu? — deyixti.

34 Əysa ularqə mundak dedi: — Mening yeməklikim — meni Əwətküqining iradisini əməlgə axurux wə uning *manga tapxuroqan* hizmitini tamamlaxtur.

35 — Silər: «Hosul yeqixka yənə tət ay qaldi» dəwatmamsilər? Mana, silərgə eytayki, bexinglarni kətürüp etizlarqə qaranglar, ziraətlər sarəqiyip oruxka təyyar boldi! □ ■

36 Wə ormiqi ix həkqini alidu wə mənggülük hayatka toplanqan hosulni yiqidu, xuning

---

□ 4:35 «Silər: «hosul yeqixka yənə tət ay qaldi» dəwatmamsilər?» — xu waqit bəlkim oninqi yaki onbiringi ay idi. «Mana, silərgə eytayki, bexinglarni kətürüp etizlarqə qaranglar, ziraətlər sarəqiyip oruxka təyyar boldi!» — xübhəsiszki, Əysa muxu yərdə təswirləngən «hosul» hazır xəhərdin qikip özining yeniqə keliwatqanlarni, xundakla özigə etiqad qilməqçi bolqanlarni kəzdə tutidu — «huddi ziraətlər sarəqiyip oruxka təyyar bolqandək, bu kixilərmu etiqad qilixka təyyar boldi» degəndək. ■ 4:35 Mat. 9:37; Luqa 10:2.

bilən terioquqi bilən ormiqi təng xadlinidu. □

³⁷ Qünki bu ixta «biri teriydu, yənə biri yioqıdu» degən söz əməlgə axurulıdu. ³⁸ Mən silərnı özünqlar əmgək singdürmıgən həsulnı yioıxka əwəttım; baxkılar əmgək kıldı wə silər ularnıng əmgıknıng mewısını elıxka nesıp boldunqlar. □

³⁹ Xu xəhərdıknı nuroqun Samarıyelıklər həlıknı ayalnıng: «U həyatımda kıləanlırımnıng həmmısını manga eytıp bərdı» degən guwahlık sözını anqlap, Əysaqə etıqad kıldı. ⁴⁰ Xunqa, ular unıng aldıqə kelıp, unıng əzlırı bilən bıllə turuxını ətünüxkılı turdı; xunıng bilən u u yərdə ikki kün turdı.

⁴¹ Unıng söz-kalamı arkılık tehımu kəp adəm unıngə etıqad kıldı. ⁴² Ular ayaləqə:

□ **4:36 «ormıqi ix həkkını alıdu wə mənggölük həyatka toplanəan həsulnı yioqıdu»** — «ormıqi»lar Hudanıng kixilərnı öz hux həwərıgə ıxəndürüxtıknı ahırkı wasıtısı boləanlarnı kərsıtıdu. Hux həwərnı kəbul kıləanlar mənggölük həyatka erıxıdu. Muxular bolsa dəl Huda Əz Kalamı boləan Əysa Məsihnıng kurbanlıkıdnı kütəkən həsuldu (məsilən, «Rim.» 8:29-30, «1Kor.» 3:5-9, «Ibr.» 2:10nı kərüng). **«xunıng bilən terioquqi bilən ormiqi təng xadlinidu»** — «terioquqi» Hudanıng söz-kalamını kixilərgə bırıncı bolup yətküzgüci bolıdu. □ **4:38 «baxkılar əmgək kıldı wə silər ularnıng əmgıknıng mewısını elıxka nesıp boldunqlar»** — kim «əmgək kılıp» terioqan? Biznıngə ular: (1) Təwrat dəwridıknı Hudanıng mukəddəs bəndılırı, bolupmu pəyoqəmbərlər; (2) pəyoqəmbərlərnıng bəxarətlırını ətiwarlap ularnı Israıllarəqə (xundakla Samarıyelıklərgə) əgətkən, Hudaqə sadıq boləan Təwrat ustazlırı; (3) Yəhya pəyoqəmbər wə muhlıslırı. Bu üç türküm kixilər həlkəqə Hudanıng söz-kalamını qaldurup, ularnı Məsihnıng kelıxıgə, xundakla unıngə etıqad kılıxka təyyarlıqanıdı. (4) Məsihnıng əzi «terioqan». «Koxumqə söz»imızdə yənə bunıng üstıdə tohtılımız.

— Bizning etikad qiliximiz əmdi sening sözliring səwəbidin əməs, qünki özimiz uni angliduk wə bildukki, dunyaning Kutkuzoquqisi dəl xu kixidur! — deyixti.

Bir əməldarning oşlining saşaytilixi

Mat. 8:5-13; Luşa 7:1-10

⁴³ Bu ikki kündin keyin u xu yərdin qikip Galiliyəgə qarap mangdi ⁴⁴ (qünki Əysa əzi: «Həqbir pəyoşəmbərning öz yurtida izziti yoktur» dəp guwahlik bərgənidi). ■ ⁴⁵ Xuning bilən u Galiliyəgə kəlginidə, Galiliyəliklər uning *ətüp ketix* həytida Yerusalemda kıləşan əməllirining həmmisini kərgəqkə, uni qarxi elixti (qünki ularmu həytka qikşanidi). □

⁴⁶ Əmdi Əysa bu kətim Galiliyədiki Kana yezişə yənə bardi (u dəl xu yərdə suni xarabka ayləndurşanidi). *Xu künlərdə*, Kəpərnahum xəşiridə oşli kesəl bolup yatşan bir orda əməldari bar idi. ■ ⁴⁷ U Əysaning Yəşudiyədin Galiliyəgə kəlgənlikini anglap, uning aldışə bardi wə:

■ **4:44** Mat. 13:57; Mar. 6:4; Luşa 4:24. □ **4:45**

«Galiliyəliklər uning *ətüp ketix* həytida Yerusalemda kıləşan əməllirining həmmisini kərgəqkə,...» — 2:23ni kərüng. «Galiliyəliklər... uni qarxi elixti» — muxu sözlər -44-ayət bilən kərünüxtə səl zitrək bolşini bilən, 48-ayətə Galiliyədikilərnəning əməliş əşwali kərsitilidu. Ular əməlişəttə ahir bərip (6-babta) uning sözlirini rət kılıp uningdin ayrılıp ketidu. Xunga ular uning həşikşiy hərmitini kılımidi. ■ **4:46** Yh. 2:1,11.

— *Əyümgə* qüxüp, səkratta yatқан oqlumni sakaytip bərgəyla! — dəp tohtimay iltija kildi.□

48 Xuning bilən, Əysa uningqa:

— Silər *Galiliyəliklər* məjizilik aləmətlər wə karamətlərni kərmigüqə, heq etikad qilmaysilər! — dedi.■

49 Orda əməldari Əysaqqa:

— Təksir, balam əlməstə qüxkəyla! — dedi.

50 Əysa uningqa: — Barqin, oqlung həyat qaldı! — dedi.

Həliki adəm Əysaning eytkən səzigə ixinip, öyigə qarap mangdi. 51 Yolda ketip barqinida, uning qulliri aldiqa qıqip, baliliri həyat, dəp uqturdi.

52 Əməldar ulardin oqlining kaysi səəttin baxlap yaxxilinixka yüzləngənlikini soriwidi, ular:

— Tünügün yəttinqi səəttə kizitmisi yandi, — deyixti.

53 Balining atisi buning dəl Əysaning əzigə: «Oqlung həyat qaldı!» degən səət ikənlikini bilip yətti. Xuning bilən əzi pütkül ailisidikilər bilən billə etikad kilixti. 54 Bu Əysaning Yəhudiyədin Galiliyəgə kəlgəndin

---

□ 4:47 «... *Əyümgə qüxüp, səkratta yatқан oqlumni sakaytip bərgəyla!*» — Kəpərnaqumdin Kanaqa baridioğan yolning 33 kilometri dawanoqa qıqidioğan yol. ■ 4:48 1Kor. 1:22.

keyinki kersatkən ikkinqi mejjizilik alamiti idi.□

5

Kelqak boyidiki paləqning sakaytilixi

¹ Bu ixlardin keyin, Yəhudiylarning bir heyti yetip kəldi wə Əysa Yerusalemoqa qikti.■

² Yerusalemdiki «Koy dərwezisi»ning yenida ibranıy tilida «Bəyt-Əsda» dəp atilidıqan bir kəlqək bolup, uning ətrapida bəx pexaywan bar idi. ³ Bu pexaywanlar astida bir top bimarlar, yəni kəriqı, tokur wə paləqlər yetixatti.

Ular u yərdə yetip kəlqəkning süyining qaykılıxini kütətti.□ ⁴ Qünki bir pərixte məlum waqıtlarda kəlqəkkə qüxüp suni urıutidikən; su urıuqanda kəlqəkkə birinqi bolup qüxkən kixi özini baskan hərəkandak

---

□ 4:54 «Bu Əysaning Yəhüdiyədin Galiliyəgə kəlgəndin keyinki kersatkən ikkinqi mejjizilik alamiti idi» — oqurmənlər xuni kərələyduki, bu Əysaning «yaratqan ikkinqi mejjizisi» əməs, bəlki pəkət uning «Yəhüdiyədin Galiliyəgə kəlgəndin keyinki» yaratqan **alamiti**idi. «Alamət» bolsa, Məsihning salahiyyitining bir tərıpini enik wə alaħidə ħalda kersatkən bir mejjizidur. ■ 5:1 Law. 23:2; Qan. 16:1. □ 5:3 «**paləqlər**» — yaki «yigligənlər».

kesəldin saqiyidikən. □ ⁵ Əmdi u yərdə ottuz səkkiz yildin beri aqrıq azabi tartqan bir bimar bar idi. ⁶ Əysa bu adəmnıng xu yərdə yatqınını kərdi wə unıng uzundın xu hələttə ikənlikini bilip, unıngdın:

— Saqiyixni halamsən? — dəp soridi.

⁷ Bimar unıngqa jawabən:

— Təksir, su qayqaloqanda meni suqa qüxüridoqan adimim yox. Mən qüxəy degüqə, baxqılar mening aldimda qüxüwalidu, — dedi.

⁸ Əysa unıngqa:

— Ornungdın tur, orun-kərpəngni yioixturup mangoın! — dedi. ■

⁹ Həliki adəm xuan saqiyip, orun-kərpisini yioixturup kətürüp mangdi. Xu küni xabat küni idi. □ ■ ¹⁰ Xunga *bəzi* Yəhudiylar saqayoqan kixigə:

— Bügün xabat küni tursa, orun-kərpəngni kətürüx *Təwratta* sanga mən'i qilinöqan! — dedi. ■

¹¹ Ləkin u ularqa jawabən:

□ **5:4** «**qünki bir pərixte məlum waqitlarda kəlgəkkə qüxüp suni uroqutidikən; su uroqoqanda kəlgəkkə birinqi bolup qüxkən kixi özini baskan hərqandax kesəldin saqiyidikən**» — 3-ayəttiki «ular yetip... 4-ayəttiki «...özini baskan hərqandax kesəldin saqiyidikən» degən sözlərgiqə bəzi kəna kəqürmilərdə tepilmaydu. Əmma bizningqə, bu sözlər 7-ayəttiki sözləni qüxəndürgənliki üqün bu sözləni qoqum əslidiki tekistning bir qismi dəp qaraymız. ■ **5:8** Mat. 9:6; Mar. 2:11; Luqa 5:24. □ **5:9** «**xabat küni**» — Yəhudiylarning ibadət qilidoqan, dəm alidoqan muqəddəs küni kərsitidu. U küni ixləx qət'iy mən'i qilinöqan. «Təbirlər»nimu kərüng. ■ **5:9** Yh. 9:14. ■ **5:10** Mis. 20:10; Qan. 5:13; Yər. 17:21; Mat. 12:2; Mar. 2:24; Luqa 6:2.

— Meni saqaytqan kixi ozi manga: «Orun-korpəngni yioixturup mangoʻin» degənidi! — dedi.

¹² Ular uningdin: — Əmdi sanga: «Orun-korpəngni yioixturup mangoʻin» degən kixi kim ikən? — dəp soraxti.

¹³ Birak saqayotqan adəm uning kim ikənlikini bilməytti. Qünki u yərdə adəm kəp bolotqanliqtin, Əysa özini daldioqə elip, astioqina ketip qaldi. ¹⁴ Bu ixlardin keyin Əysa həliki adəmni ibadəthanida tepip uningotqə:

— Mana, saqayding. Əmdi qayta gunah sadir qilma, bexingotqə tehimu eqir külpət quxup qalmisun! — dedi.■

¹⁵ Həliki adəm Yəhudiylarning kexioqə berip, özini saqaytqan Əysa ikənlikini ukturdi.

¹⁶ Əysa bu ixlarni xabat küni qilotqanliki üqün, Yəhudiylar uningotqə ziyankəxlik qilixqə baxlidi.

□ ¹⁷ Lekin Əysa ularotqə:

— Atam ta haziroqiqə tohtimastin ix qilip

■ **5:14** Mat. 12:45; Yh. 8:11. □ **5:16** «**Yəhudiylar uningotqə ziyankəxlik qilixqə baxlidi**» — «Yəhudiylar» muxu yərdə bəlkim Yəhudiy qonglar, həkəmdarlarni kərsitixi mumkin. Bəzi kona kəqürmilərdə «wə uni oltürüxni kəstləxkə baxlidi» dəp qoxulidu.

kəlməktə, mənmu ixləymən! — dedi. □ ■

¹⁸ Xu səwəbtin Yəhudiylar uni öltürüxkə tehimu urunatti; qünki u xabat künining qaidisini buzupla qalmastin, yənə Hudani «Atam» dəp qaqirip, özini Hudağa barawər qiloqanidi. ■

Əysaning həqquki

¹⁹ Xunga Əysa ularoğa jawabən mundak dedi: — Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, Ooqul əzlükidin heqnemə qilalmaydu, bəlki pəkət Atining nemə qiliwatqanliqini kərüp, andin xu ixni qilidu. Ata nemə ix qilsa, Ooqulmu xu ixni ohxaxla qilidu. ■ ²⁰ Qünki Ata Ooqulni səyidu wə Əzining qilidioğan barliq ixlirini uningğa ayan qilidu həm silərnə həyran qalduruxqa bulardin tehimu zor wə uluq ixlarni

---

□ **5:17 «Atam ta həziroiqə tohtimastin ix qilip kəlməktə, mənmu ixləymən!»** — «Atam» — Huda, əlwəttə. Əysa Yəhüdiy həkumdarlarning «Nemə üqün xabat küni ix qilisən» degən soaliqə bərgən jawab qısqa bolqini bilən bu Yəhüdiy əlimalirioğa təwəndikidək mənini bildüridu: — «Huda Əzi hərdaim, jümlidin xabat künidə ixliməmdu? U daim Əz qanuniyətliri boyiqə pütkül aləmni öz-əzigə tutaxturup, həmmə məwjudatlarni bir-birigə baqlandurup turmamdu? U xabat künidimu bəzi insanlarning jenini elip, bəzilirini saqaytip, bəzilirigə həyat bərməmdu? U mening Atam bolqanikən, mən uningğa həmkarlxmisam bolmaydu!». Yəhudiylar uning bu jawabidin uning Huda bilən ata-ooqulluq ziq munasiwəttə deginini toqra qüxəngini bilən, lekin bu sözini «kupurluq» dəp qaridi (18-ayət). ■ **5:17** Yh. 14:10. ■ **5:18** Yh. 7:19. ■ **5:19** Yəx. 54:5; Yh. 3:30; 8:38; 9:4; 10:30; 14:9; 17:5.

uningoʻja ayan qilidu. □ ■ 21 Qünki elgənlərnı Ata qandak tirildürüp, ularoʻja hayatlik ata qilolan bolsa, Ooqulmu xuningoʻja ohxax ezi halioʻjan kixilərgə hayatlik ata qilidu. □

22 Xuningdək, Ata Əzi heqkimning üstidin həküm qikarmaydu, bəlki barlik həküm ixlrini Ooquloʻja tapxuroʻjan. ■ 23 Buningdin məksət, — insanlarning həmmisi Atioʻja hərmət qiləandək, Ooquloʻjimu ohxaxla hərmət qilixi üqündur. Kimki Ooqulni hərmətlimisə, uni əwətküqi Atinimu hərmətlimigənlərdin bolidu. ■ 24 — Bərħək, bərħək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, səzümni anglap, meni Əwətküqigə ixəngən hərkim mənggülük hayatka erixkən bolidu; u adəm sorakka tartilmaydu, bəlki əlümdin hayatlikka ətkən bolidu.■

25 — Bərħək, bərħək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, əlüklərnıng Hudaning Ooqlining awazini anglaydioʻjan waqit-saiti yetip kəlməktə, xundakla hazır kəldiki, anglioʻjanlar hayatlikka

---

□ 5:20 «...həm silərnı həyran qalduruxka bulardin tehımu zor wə uluʻq ixlarnı unıngoʻja ayan qilidu» — xübhisizki, «tehımu zor wə uluʻq ixlar» Ooquloʻja ayan qilinidu wə xundakla unıng arkilik baxqilaroʻjimu ayan qilinidu. Bu «uluʻq wə zor (grek tilida birla səz bilən ipadilinidu) ixlar» 21-22-ayətlərdə bayan qilinidu; u Ooqul süpitidə boləoʻraqka, halisa bu ixlarnı (Huda Əzi qilidıoʻandək) xabat künidimu qilix hoquqi bar. ■ 5:20 Yh. 1:2; 3:35; 7:16; 8:28; 14:24. □ 5:21 «Qünki elgənlərnı ata qandak tirildürüp, ularoʻja hayatlik ata qilolan bolsa, Ooqulmu xuningoʻja ohxax ezi halioʻjan kixilərgə hayatlik ata qilidu» — xübhisizki, bu səzlər həm jismani y həm rohiy mənıdə eytilidu. ■ 5:22 Mat. 11:27; Yh. 3:35. ■ 5:23 Yh. 2:23. ■ 5:24 Luqa 23:43; Yh. 3:18; 6:40, 47; 8:51.

igə bolidu. □ ■ 26 Qünki Ata Өzidə qandak hayatlikka igə bolsa, Ooqulojimu Өzidə xundak hayatlikka igə boluxni ata kildi □ 27 wə yənə uningə sorak kilix hokukinimu bərdi, qünki u Insan'oolidur. 28 Buningə təəjjüp qilmanglar; qünki barlik gərdə yatqanlar uning awazini anglaydioqan waqit kelidu ■ 29 wə ular xuan yərlikliridin qikixidu, yahxilik qiləqanlar hayatka tirilidu, yamanlik qiləqanlar sorakka tartilixka tirilidu. ■ 30 Mən Өzlükümdin heqnemə qilalmaymən, pəkət *Atamdin* angliqinim boyiqə həküm kilimən; wə mening həkümüm həkkanıydu, qünki mening izdiginim Өzümning iradisi əməs, bəlki meni əwətküqining iradisini əməlgə axuruxtu.■

Əysaning Huda əwətkini boləqinijə tət guwahlik

31 — Əgər Өzüm üqün Өzüm guwahlik bərsəm

□ 5:25 «... **ölüklərnin Hudaning Ooqlining awazini anglaydioqan waqit-saiti yetip kəlməktə, xundakla hazır kəldiki, angliqanlar hayatlikka igə bolidu**» — bu sözlər, xübhisiki, bolupmu rohij jəhəttiki ölüklərnə kərsitidu («waqit-saiti yetip kəlməktə, xundakla hazır kəldiki,...»). Qünki 28-ayəttə jismani ölüklər ayrim kərsitilidu. ■ 5:25 Əf. 2:1, 5; 1Tim. 5:6. □ 5:26 «**Qünki Ata Өzidə qandak hayatlikka igə bolsa, Ooqulojimu Өzidə xundak hayatlikka igə boluxni ata kildi**» — baxka birhil yahxi tərjimisi «Qünki Ata Өzi qandak hayatlik mənbəsi bolsa, Ooqulnimu xundak hayatlik mənbəsi kildi...». ■ 5:28 1Tes. 4:16. ■ 5:29 Dan. 12:2; Mat. 25:34,46. ■ 5:30 Yh. 6:38.

guwahlikim həkikət hesablanmaydu. □ ■
³² Lekin mən üçün guwahlik beridioqan baxka birsi bar. Uning manga beridioqan guwahlikining rastlikini bilimən. □ ■ ³³ Silər Yəhyaqa əlqi əwətkeninglarda, u həkikətke guwahlik bərgən ■ ³⁴ (*əməliyəttə*, manga insanning guwahlikini qobul qiliximning keriki yok; mening *Yəhya toqruluk* xundak eytiwakinim pəkətlə silərnin qutkuzuluxunglar üqündur). □ ³⁵ *Yəhya* bolsa keyüp nur qeqip turoqan bir qiraq idi wə silər uning yorukida bir məzgil xadlinixka razi boldunglar. ³⁶ Lekin Yəhyaning mən üçün bərgən guwahlikidinmu uluq bir guwahlik bar. U bolsimu, ata manga ada qilixka tapxuroqan əməllər, yəni mən kiliwatқан əməllər, bular mening toqramda Atining meni əwətkinigə

□ 5:31 «**Əgər özüm üçün özüm guwahlik bərsəm guwahlikim həkikət hesablanmaydu**» — «həkikət hesablanmaydu» grek tilida «həkikət əməs». ■ 5:31 Yh. 8:14.

□ 5:32 «**Lekin mən üçün guwahlik beridioqan baxka birsi bar. Uning manga beridioqan guwahlikining rastlikini bilimən**» — Əysa eytқан bu muhim «guwahlik beridioqan baxka birsi» Yəhya pəyoqəmbər əməs, bəlki Huda'atisi Əzidur. 34-ayətni kəring («manga insanning guwahlikini qobul qiliximning keriki yok»). ■ 5:32 Yəx. 42:1; Mat. 3:17; 17:5.

■ 5:33 Yh. 1:15, 19, 27. □ 5:34 «**əməliyəttə, manga insanning guwahlikini qobul qiliximning keriki yok**» — Grek tilida «özüm toqruluk insanlarning guwahlikini qobul qilmaymən» «**mening Yəhya toqruluk xundak eytiwakinim pəkətlə silərnin qutkuzuluxunglar üqündu**» — demək, silər Pəriysilər Yəhya pəyoqəmbərnin özüm toqruluk («mana Məsih-Qutkuzoquqi!» degən) guwahlikini qobul qilsanglar, nijat tapalaysilər.

guwahlik beridu. □ ■ 37 Wə meni əwətkən Ata Əzimu mən üçün guwahlik bərgəndur. Silər heqqaqan uning awazini anglimidinglar, kiyapitini kərmidinglar ■ 38 wə uning səz-kalami silərnin iqinglardin orun almidi; qünki Uning əwətkini bolsa, uningəja ixənməysilər.

39 Mukəddəs yazmilarni kətirkənip oqur isilər; qünki ulardin mənggülik həyatka igə bolduk, dəp qaraysilər. Dəl bu yazmilar mən üçün guwahlik bərgüqidur. ■ 40 Xundaktimu silər yənila həyatlikka erixix üçün mening yeniməja kelixni halimaysilər.

41 Mən insanlarning mahtixini qobul qilmaymən; 42 lekin mən silərnə bilimənki, iqinglarda Hudaning muhəbbiti yok. □ 43 Mən Atamning nami bilən kəlgənmən, əmma silər meni qobul qilmaysilər. Həlbuki, baxka birsi öz nami bilən kəlsə, silər uni qobul

---

□ 5:36 «mən kiliwatkan əməllər, bular mening toqramda Atining meni əwətkinigə guwahlik beridu» — «mən kiliwatkan əməllər» — Əysa yaritiwatkan kəp məjizilərdin ibarət. ■ 5:36 Yh. 10:25; 1Yuhə. 5:9. ■ 5:37 Mis. 33:20; Qan. 4:12; Mat. 3:17; 17:5; Mar. 1:11; 9:7; Luqa 3:22; 9:35; Yh. 1:33; 6:27; 8:18; 1Tim. 6:16; 2Pet. 1:17; 1Yuhə. 4:12. ■ 5:39 Qan. 18:18; Yəx. 34:16; Luqa 16:29; 24:27; Yh. 1:46; Ros. 17:11.

□ 5:42 «iqinglarda Hudaning muhəbbiti yok» — yaki «Hudaəja boləjan muhəbbitinglar yok».

kilisilər. □ ⁴⁴ Silər bir-biringlardin izzət-xəhrət qəbul kilisilər-yu, yeganə Hudadin kəlgən izzət-xəhrətkə intilmisənglər, undaқта silər qandaқmu etiqad kilalaysilər?!■

⁴⁵ Birəқ meni üstimizdin Atiqə xikayət qilidu, dəp oylimanglar. Üstünglardin xikayət qiləuqi mən əməs, bəlki silər ümid baqliqə Musa *pəyoqəmbərdur*. ⁴⁶ Qünki əgər silər rasttin Musa *pəyoqəmbərgə* ixəngən bolsanglar, mangimu ixəngən bolattinglar. Qünki u *mukəddəs yazmilarda* mən toqruluk pütкəndur. ■ ⁴⁷ Lekin uning pütкənlirigə ixənmisənglər, mening səzlimgə qandaқmu ixinisilər?!

6

Bəx ming adəmning toyduruluxi

Mat. 14:13-21; Mar. 6:30-44; Luқа 9:10-17

¹ Bu ixlardin keyin, Əysa Galiliyə dengizi (Tiberiyas dengizi dəpmu atilidu)ning u ketiqə ötti.□ ² Zor bir top halayiq u kesəllərni

---

□ **5:43 «Həlbuki, bəxқа birsi öz nami bilən kəlsə, silər uni qəbul kilisilər»** — «bəxқа birsi» — xübhəsizki, bu səz kəp «sahta Məsih»lərni, bolupmu ahirki zamanda pəyda boləqan dəjjalni kərsitidu. Buningdin bir misal, miladiyə 135-yili əzini «Məsih bolimən» degən, «Bar-Qəqbə» isimlik dəjjaldək bir xəhs Pələstində pəyda boləqan wə nuroqun Yəhudiy həlki uning tərpidin aldanəqan. Ular uningə əgixip, Rim imperiyəsi bilən qarxilixiқа qikiq, ahir berip Rimning qəxunliri tərpidin yokitiləqan. ■ **5:44** Yh. 12:43. ■ **5:46** Yar. 3:15; 22:18; 26:4; 28:14; Qan. 18:18. □ **6:1 «Galiliyə dengizi»** — Israiliyəning ximal tərpidiki qəng bir kəl. Həritilərni kərüng.

sakaytqan mejjizilik alametlirini kerdı wə uning kəynidin əgixip mangdı. ³ Əysa taşqa çiqip, u yərdə muhlisliri bilən billə olturdi. ⁴ U qaqda Yəhudiylarning həyti, yəni «ötüp ketix həyti»qa az qalqan waqit idi. ■ ⁵ Əysa bexini kətürüp, zor bir top halayiqning əzining aldioqa keliwatqanlikini kərüp, Filiptin:

— Bularqa yəydiqanqa nanni nədin alimiz? — dəp soridi ■ ⁶ (lekin u bu sözni Filipni sinax üqün eytqanidi. Qünki u əzining nemə qilidioqanlikini bilətti).

⁷ Filip jawabən:

— Ikki yüz dinarqa nan alsakmu, hər birigə kiçikinə bir qixləmdin yeyixkimu yətməydu! □

⁸ Muhlisardin biri, yəni Simon Petrusning inisi Andriyas Əysaqa: ⁹ — Bu yərdə kiçik bir oşul bala bar, uningda bəx arpa nan bilən ikki kiçik belik bar. Lekin xunqə kəp həlkkə bu nemə bolidu?! — dedi.

¹⁰ Əysa: — Kəpqilikni olturoşuzunglar, — dedi (u yərdə ot-qəp mol əskənidi). Xuning bilən ər kixilər olturdi; ularning sani bəx mingqə bar idi. ¹¹ Əysa nanlarni kəlioqa elip, *Huddaşa* təxəkkür eytqandin keyin, olturoşanlarqa üləxtürüp bərdi. Beliklarnimu xundak qildi; kəpqilik halioşanqə yedi. ■ ¹² Həmməylən yəp toyuqanda, u muhlislirioqa:

■ **6:4** Mis. 12:18; Law. 23:5, 7; Qel. 28:16; Qan. 16:1. ■ **6:5** Mat. 14:14; Mar. 6:34; Luqa 9:13. □ **6:7** «**Ikki yüz dinarqa nan alsakmu...**» — bir dinar yaki «dinars» bolsa adəttə bir ixqining bir künlük həqkiqə toşra kelətti. 200 dinar bolsa, addiy ixqining yerim yillik kirimidin artuqraq bolidu. ■ **6:11** 1Sam. 9:13.

— Axkan parqilarni yioinglar, heq nersə zayə bolmisun, — dedi.

¹³ Xuning bilən ular bəx arpa nenidin yəp axkan parqilirini on ikki sewətkə toldurup yioiwaldi.

□ ¹⁴ Əmdi halayik Əysaning kərsətkən bu məjizilik aləmitini kərüp: «Dunyaşa kelixi mukərrər boləjan pəyoəmbər həkikətən muxu ikən!» deyixti. □ ■ ¹⁵ Xuning bilən Əysa ularning kelip əzini padixah boluxka zorlimaqci boləjanlikini bilip, ulardin ayrilip, qaytidin taşka yalouz qikip kətti.

Əysaning su üstidə mengixi

Mat. 14:22-27; Mar. 6:45-52

¹⁶ Kəqkurun, Əysaning muhlisliri dengiz boyioə qüxüxti. ■ ¹⁷ Ular bir kemigə olturup, dengizning u ketidiki Kəpərnaħum xəhirigə karap yol elixti (karangoşu qüxüp kətkənidi wə Əysa tehiqə ularning yenioə kəlmigənidi). ¹⁸ Kattik boran qikip, dengiz dolkunlap kətürülüwatatti. ¹⁹ Muhlislar palak urup on-on bir qakirimqə mangoəanda, Əysaning dengizning üstidə mengip kemigə

□ **6:13** «sewət» — grek tilida «kol sewət», bəlkim ikki kollap kətüridiojan sewətni kərsitidu. □ **6:14** «**Dunyaşa kelixi mukərrər boləjan pəyoəmbər həkikətən muxu ikən!**» — Musa pəyoəmbərnin bu pəyoəmbər toşruluk aldin eytkan bexariti «Qəl.» 18:15də tepilidu. ■ **6:14** Luğa 7:16; 24:19; Yħ. 4:19. ■ **6:16** Mat. 14:23; Mar. 6:47.

yekinlixiwatqanlikini k r p, qorq xup k tti. □

²⁰ Lekin u ularo a:

— Bu mən, qorqmanglar! — dedi.

²¹ Xuni anglap ular uni kemigə qikiriwalo usi k ldi; u kemigə qikipla, kem  d r hal ular baridioqan yerg  yetip bardı. □ ■

 ysa — həkikiy rohiy ozuktur

²²  tisi dengizning u t ripid  qaloqan halayiq *aldinki kuni* u yerdə Əysaning muhlisliri qikk n kemidin baxka kemining yoqlukini, Əysaning muhlisliri xu kemigə qikk nda, Əysaning ular bill  qikmioqanlikini, b lki muhlislirining  zlidirila k tk nlikini k rg nidi. ²³ Həlbuki,

birnəqqə kem -qolw q Tiberiyas x hiridin R b t x kk r eytkandin keyin h lk nan yeg n yerg  yekin kelip tohtidi. ²⁴ Xuning bilən halayiq

 ysaning w  muhlislirining u yerdə yoqlukini k r pla, kemilerg  olturup,  ysani izdigili K p rnaqum xəhirigə mangdi. ²⁵ Ular uni dengizning u t ripid  tepip uningo a:

— Ustaz, bu yerg  kaqan k lding? — d p soraxti. □

²⁶  ysa ularo a jawabən:

□ **6:19** «**on-on bir qakirimq  mangoqanda...**» — grek tilida «yigirm  b x yaki ottuz «stadiyon»q  mangoqanda...». Bir stadiyon 185 metr, xunga ular kiroqaktin 6-5 kilometr mangoqanidi (bir qakirim 500 metr  trapidu). Dengizning uzunluqi 20 kilometr, k ngliki 12 kilometr bolup, ular dengiz otturisiq  y tk n bolsa ker k. □ **6:21** «**u kemigə qikipla, kem  d r hal ular baridioqan yerg  yetip bardı**» — «Z b.» 107:23-31ni kərüng. ■ **6:21** Z b. 107:29-30 □ **6:25** «**Ustaz**» — grek tilida «rabbi».

— Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, silər meni məjizilik alamətlərni kərgənlikinglar üqün əməs, bəlki nanlardin yəp toyunəjininglar üqün izdəysilər. ²⁷ Buzulup ketidiəjan pəniy ozuklukğa əməs, bəlki mənəggü həyatlikğa bəkiy kalidiəjan ozuklukğa intilip ixlənglar; buni İnsan'əqli silərgə beridu; çünki uni Ata, yəni Huda Əzi məhürləp təstikliəjan, — dedi. ■

²⁸ Xuning bilən ular uningdin:

— Nemigə intilip ixlisək andin Hudaning ix-hizmitidə ixligən bolimiz? — dəp soraxti.

²⁹ Əysa ularəja jawab berip: — Hudaning ix-hizmiti dəl xuki, U əwətkinigə etikad kəlixinglardur, — dedi. ■

³⁰ Xuning bilən ular yənə:

— Undaq bolsa sən bizni kərüp özünggə ixəndürgüdək qandaq məjizilik alamət yaritisen? Zadi nemə ix kəlip berisen? ■ ³¹ Atabowilirimiz qəldə yürgəndə, *Zəburda*: «U ularəja ərxin çüxürülgən nan təkdim kildi» dəp

---

■ **6:27** Mat. 3:17; 17:5; Mar. 1:11; 9:7; Luğa 3:22; 9:35; Yh. 1:33; 3:16; 4:14; 5:37; 6:40, 54; 8:18; 2Pet. 1:17. ■ **6:29** 1Yuha. 3:23.

■ **6:30** Mat. 12:38; 16:1; Mar. 8:11; Luğa 11:29; 1Kor. 1:22.

pütülgändək, «manna»ni yegən — deyixti. □ ■

³² Əysa ularoşa mundak dedi:

— Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, silərgə asmandin qüxkən nanni bərgüqi Musa əməs, bəlki mening Atamdur; U *hazirmu* silərgə asmandin qüxkən həkikiy nanni beriwatidu. ³³ Qünki Hudaning neni bolsa pütkül dunyaoşa həyatlik ata kiliديوان, ərxtin qüxküqidur.

³⁴ — Təksir, həmixə bizgə xu nanni berip turqaysən! — deyixti ular.

³⁵ Əysa ularoşa mundak dedi:

— Həyatlik neni özümdurmən! Mening yenimoşa kəlgən hərkim heqqaqan aq qalmaydu, manga etikad qiləan hərkim heqqaqan ussimaydu. ■ ³⁶ Ləkin silərgə eytkinimdək, silər meni kərgən bolsanglarmu, etikad qilmaywatisilər.

³⁷ Ata manga tapxuroşanlarning hər biri yenimoşa kelidu wə mening yenimoşa kəlgənlərdin heqkaysisini hərgiz taxliwətməymən. ³⁸ Qünki

---

□ **6:31** «U ularoşa ərxtin qüxürülgən nan təkdım kildi» — «Zəb.» 78:24. «**Ata-bowilirimiz qəldə yürgəndə, Zəburda: «U ularoşa ərxtin qüxürülgən nan təkdım kildi» dəp pütülgəndək, «manna»ni yegən — deyixti**» — Ularning buni əysaoşa deginidə közdə tutkini: «Sən Musa pəyoşəmbərgə ohxax «Dunyoşa kelixi muqərrər boləan» xu pəyoşəmbər yaki Məsih bolsang, əmdi Musaoşa ohxax asmandin nan («manna») qüxürüxünggə toşra kəlməmdü?» degəndək mənə idi. Əysa ularoşa «Bu nan bərgüqi Musa əməs, Hudadır» dəp hatalikni tüzətkəndin keyin (32-ayət) əzining «asmandin qüxkən həkikiy nan» ikənlikini qüxəndüridu. ■ **6:31** Mis. 16:4, 14; Qəl. 11:7; Nəh. 9:15; Zəb. 78:24, 25; 1Kor. 10:3. ■ **6:35** Yəx. 55:1; Yh. 4:14; 7:37.

öz iradəmni əməs, bəlki meni Əwətküqining iradisini əməlgə axurux üqün ərxtin qüxtüm.

■ 39 Meni Əwətküqining iradisi bolsa dəl xuki, uning manga tapxuroqanliridin heqbirini yittürməy, bəlki ahirkı küni ularning həmmisini tirildürüxümdin ibarət. □ ■ 40 Qünki mening

Atamning iradisi xuki, Ooquloqa kəz tikip qarap, uningə etiqad kıləqanlarning hərbirini mənngülük həyatka erixtürüxtur; wə mən ahirkı küni ularni tirildürimən.■

41 Əmdi Yəhudiylar Əysaning: «Ərxtin qüxkən nan özümdurmən!» degini üqün uningə narazi bolup oqotuldixixka baxlıdi:

42 — «Bu Yüsüpning oqli Əysa əməsmu? Atisinimu, anisininu tonuydiqan tursaq, yənə qandaqlarqə: — «Ərxtin qüxtüm!» desun?» — deyixətti ular.■

43 Əysa jawabən ularə mundaq dedi: — *Mening tooqramda* əzara oqotuldaxmanglar.

44 Meni əwətkən Ata Əzi kixilərnin qəlbini tartkuzmisa, heqkim mening yenimoqa keləlməydu; mening yenimoqa kəlgən hərbirini ahirkı küni tirildürimən. ■

45 Pəyoqəmbərlərnin yazmilirida: «Ularning həmmisigə Huda tərpidin əgitilidu» dəp pütülgəndur. Xunga, Atining *səzini* tingxiqan wə uningdin əgəngən hərbi mening yenimoqa

■ 6:38 Mat. 26:39; Mar. 14:36; Luqa 22:42; Yh. 5:30.

□ 6:39 «**Meni Əwətküqining iradisi... ahirkı küni ularning həmmisini tirildürüxümdin ibarət**» — «ahirkı küni» kiyamət küni. ■ 6:39 Yh. 10:28; 17:12; 18:9. ■ 6:40 Yh. 3:16; 4:14; 6:27,54. ■ 6:42 Mat. 13:55; Mar. 6:3. ■ 6:44 Küy. 1:4; Yh. 6:65.

kelidu. ■ ⁴⁶ Birak bu birarkim Atini kergan deganlik amas; pakot Hudaning yenidin kalgüqi bolsa, u Atini kergandur. □ ■

⁴⁷ Bærhæk, bærhæk, män silergä xuni eytip koyayki, manga etikad qilöuqi mænggülük hayatka igidur. ■ ⁴⁸ Hayatlik neni özümdurmän.

⁴⁹ Ata-bowiliringlar qollerdä «manna» yegini bilän yänila öldi. ■ ⁵⁰ Lekin mana, ärxtin qüxkän nan däl xundakki, birsi uningdin yegän bolsa ölmäydu. □ ⁵¹ Ärxtin qüxkän hayatlik neni özümdurmän; kimdekim bu nandin yesä, äbädil'äbädgiqä yaxaydu. Män beridioqan xu nan bolsa mening ät-tenimdur, pütkül dunyadikiler hayatka igä bolsun döp, män uni atimakqimän. ■

⁵² Bu söz bilän Yähüdiylar özara talax-tartix qilixika baxlap:

— Bu adäm bizning yeyiximizgä özining ät-tenini kandak berälisun?! — deyixätti. ■

⁵³ Xunga Äysa ularqa mundak dedi:

— Bærhæk, bærhæk, män silergä xuni eytip

■ **6:45** Yəx. 54:13; Yər. 31:33; İbr. 8:10; 10:16. □ **6:46**

«**Birak bu birarkim Atini kergan deganlik amas; pakot Hudaning yenidin kalgüqi bolsa, u Atini kergandur**» — bæzi alimlar bu äyättiki sözlärni Äysa amas, bälki rosul Yuhanna qüxändürüx yolida qoxup yazoqan, döp qaraydu. Biz uning üqün anqä ispat körmigäqkə, yänila Äysaning öz sözi, döp oylaymiz.

■ **6:46** Mat. 11:27; Luqa 10:22; Yh. 1:18; 7:29; 8:19. ■ **6:47** Yh. 3:16,36. ■ **6:49** Mis. 16:4; Qel. 11:7; Zəb. 78:24

□ **6:50** «**Lekin mana, ärxtin qüxkän nan däl xundakki, birsi uningdin yegän bolsa ölmäydu**» — yaki «lekin mana, birsi uningdin yegän bolsa ölmäydioqan, ärxtin qüxkän nan muxu yördidur». ■ **6:51** Yh. 11:26; İbr. 10:5, 10. ■ **6:52**

Yh. 3:9.

qoyayki, silər İnsan'ooqlining ət-tenini yemigüqə və kənini iqmigüqə, silərdə həyatlik bolmaydu. ⁵⁴ Ət-tenimni yegüqi və kənimni iqküqi mənnggülük həyatka erixkən bolidu və mən uni ahırki küni tirildürimən. □ ■ ⁵⁵ Qünki ət-tenim həkikiy ozukluk, kənim bolsa həkikiy iqmiktur. ⁵⁶ Ət-tenimni yegüqi və kənimni iqküqi məndə yaxaydu və mənmu uningda yaxaymən. □ ⁵⁷ Həyat Ata meni əwətkən və mən Atining boləanlikidin yaxawatkinimdək, meni yegüqi kixi həm mening wasitəm bilən yaxaydu. ⁵⁸ Mana bu ərxtin qüxkən nandur. Bu nan ata-bowiliringlar yegən «*manna*»dək əməs; qünki ular «*manna*»ni yeyixi bilən əldi; biraq bu nanni istemal kילוquqi bolsa mənnggü yaxaydu!■ ⁵⁹ Bu sözlərni u Kəpərnaħumdiki sinagogda təlim bərginidə eytkanidi. ⁶⁰ Xuning bilən uning muhlislrinin nuroqunliri buni angliəanda:
— Bu təlim bək eqir ikən! Buni kim anglap kətürəlisun? — deyixti.

⁶¹ Biraq öz iqidə muhlislrining bu toqrisida oqotuldaxkinini bilgən Əysa ularəa:
— Bu səzüm silərni taydurdimu? ⁶² Əmdi mubada İnsan'ooqlining əsli kəlgən jayəa kətürüləwatkinini kərsənglar, kəndəq bolar?! ■ ⁶³ *Insanoəa* həyatlik bərgüqi — Roħtur. İnsanning ətliri bolsa heqkəndəq payda bərməydu. Mən silərgə eytkən səzlim bolsa

□ **6:54** «**ət-tenimni yegüqi**» — yaki «ət-tenimni istemal kילוquqi». ■ **6:54** Yħ. 3:16; 4:14; 6:27,40. □ **6:56**

«**ət-tenimni yegüqi**» — yaki «ət-tenimni istemal kילוquqi».

■ **6:58** Yħ. 3:13. ■ **6:62** Mar. 16:19; Luəa 24:50; Yħ. 3:13; Ros. 1:9; Əf. 4:8.

həm rohtur wə həm hayatliktur. □ ■ 64 Lekin aranglardin etikad kilmioqan bəzilər bar, — dedi (çünki Əysa etikad kilmioqanlarning wə özigə satkunluk kiliديوanning kim ikənlikini baxtila bilətti).■

65 Xuning bilən u mundak dedi: — Mən xu səwəbtin silərgə xuni eyttimki, Atamdin ata kilinmisa, heqkim mening yenimoqa keləlməydu!■

66 Xu waqittin tartip muhlislrinin heli kəpi qekinip çikip, uning bilən yənə mangmaydioqan boldi. 67 Xunga Əysa on ikkiyləndin:

— Silərmu, həm *məndin* ketixni halamsilər? — dəp soridi.

68 Simon Petrus uningə jawab kilip:

— I Rəb, biz kimning yenioqa ketəttuk? Mənggü hayatlik səzliri səndilidur! ■ 69 Wə xuningə ixənduk wə xuni bilip yəttukki, sən Hudaning Mukəddəs Boləuqisidursən! — dedi.■

70 Əysa ularəqa jawabən:

— Mən silər on ikkinglarni tallidim əməsmu,

□ **6:63** «**Insanoqa hayatlik bərgüqi — Rohtur**» — muxu yərdə «Roh», xübhisizki, Hudaning Rohini kərsitidu. «**Insan-ning ətliri bolsa heqkandak payda bərməydu**» — «insan-ning ətliri» — Hudaqa tayanmaydioqan insanlarni kərsitidu. «Rimliklarə»diki kirix səzimizdə «ət/ətlər» toqruluk boləqan izahətimizni kərüng. «**Mən silərgə eytkən səzirim bolsa həm rohtur wə həm hayatliktur**» — demək, rohiy mənədə, adəmnin rohiəqa hayat kirgüzidioqan, mənggülik hayat yətküzidioqan. ■ **6:63** 2Kor. 3:6. ■ **6:64** Yh. 2:25; 13:11. ■ **6:65** Yh. 6:44. ■ **6:68** Ros. 5:20. ■ **6:69** Mat. 16:16; Mar. 8:29; Luqa 9:20; Yh. 11:27.

birak aranglarda birsi Iblistur! — dedi □ ■
 71 (uning bu degini Ixkariyotluk Simonning
 oqli Yehudani kersatkənidi, qünki Yehuda on
 ikkiylønning biri boløqini biløn, keyin øzigø
 satkønluk kilidu).□

7

Əysaning inilirining uningøa qarxi turuxi

¹ Bu ixlardin keyin, Əysa Galiliyədə aylinip
 yürdi. U Yehudiyədə aylinip yürüxni hali-
 maytti, qünki *xu yərdiki* Yehudiylar uningøa
 kəst kilmakqi idi. ² Bu qaøda, Yehudiylarning
 «kəpilər heyti»øa az kaløanidi.■ ³ Xunga
 Əysaning iniliri uningøa:

— Muxu yərdin ayrilip Yehudiyəgə barøqin,
 xuning biløn muhlisliringmu *karamət*

□ **6:70** «**birak aranglarda birsi Iblistur!**» — yaki «birak
 aranglarda birsi düxməndur!». «Iblis» degən sözning øz mənisi
 «düxmən, yaw». ■ **6:70** Luka 6:13. □ **6:71** «**Ixkariyotluk
 Simonning oqli Yehuda...**» — yaki «Simonning oqli Yehuda
 Ixkariyotni...». ■ **7:2** Law. 23:34.

əməlliringni kərələydu![□] ⁴ Qünki özini həlk-aləmgə tonutmaqçı bolğan heqkim yoxurun jayda ix kilmaydu. Bu əməllərnı kılıwatkanikənsən, özüngni dunyağa kərsət! — deyixti. ⁵ Qünki uning inilirimu uningğa etikad kilmioqanidi.■

⁶ Xunga Əysa ularğa:

— Mening waqıt-saitim tehi kəlmidi. Lekin silərgə nisbətən hərwaqıt munasiptur.[□] ⁷ Bu dunyadiki kixilər silərgə hərgiz eq bolmaydu; lekin meni eq kəridu. Qünki mən ularning kilmixlirini rəzil dəp guwahlık beriwatimən.■

⁸ Silər bu heytkə beriweringlar. Mən bu heytkə barmaymən, qünki mening waqıt-saitim tehi

---

□ **7:3 «Muxu yərdin ayrilip Yəhüdiyəgə baroqin, xuning bilən muhlisliringmu karamət əməlliringni kərələydu!»** — Əysaning inilirining bu səzining iqqi mənisi bəlkim: «Muhim mətiwər kixilərnıng kəpi Galiliyə degən muxu namrat, pinhan jaydin əməs, bəlki paytəht Yerusalemdir; sən xu yərdə özüngni kərsitixing kerək; xuning bilən həkikiy nam-inawiting wə həywiting bolidu» degəndək bolsa kerək. Səl oqəlitə ix xuki, ular uningğa ixənmigini bilən (5-ayətni kəring): «İsrailning padixahı bolay desəng, karamət əməlliringni oquq məydanida kərsitixing kerək» degən gumaniy nəsihətəni bərgən (4-ayətəni kəring). ■ **7:5** Mar. 3:21. □ **7:6 «silərgə nisbətən hərwaqıt munasiptur»** — bu səzning iqqi mənisi bəlkim intayin addıydu. Hudaning iradisigə kəngül bəlidioqan adəm Hudaning yetəqilikini wə baxpanahlıkını izdəp yüridu; lekin pəkət öz iradisigə qaraydioqan kixi Hudaning yetəqilikining wə baxpanahlıqining keriki yok dəp yüridu wə xundaqla, bu dunyadikilərdin heqqandak qarxilıqqa yaki eqmənlikkə uqrimaydu, halioqan yərgə beriwəridu. Lekin Hudaning iradisini izdigən kixi təbiy halda bu dunyadikilərnıng kilmixlirini axkarə kılıoqqa, ularning nəpritigə uqraydu (7-ayətəni kəring). ■ **7:7** Yh. 3:19; 14:17; 15:18.

yetip kəlmidi, — dedi. □ ■

⁹ Əysa bu sözlərnı kılıp, Galiliyədə qaldı.

Kəpilər həytida

¹⁰ Əysanın iniliri həytka qıkkandin keyin, u özimu uningə bardi. Əmma axkara əməs, yoxurun bardi. ¹¹ Həytta Yəhudiylar uni izdəp: «U kəyərdidur?» dəp sorawatattı. ■

¹² Kixilər arisida uning toqrisida kəp oquloqula boldı. Bəzilər uni: «Yahxi adəm!» desə, yənə bəzilər: «Yaq, u halayikni azduruwatıdu!» deyixti. ■ ¹³ Birək Yəhüdiy *qongliridin* qorkup, həqkim oquq-axkarə uning gepini kilmaytti. □ ■

¹⁴ Həytning yerimi ötkəndə, Əysa ibadəthana həyliliriqə kirip həlkkə təlim berixkə baxlıdı. □

¹⁵ Yəhüdiylar:

— Bu adəm həqkəndək təlim almıqan turukluk, uning kəndəkmü munqə kəp bilimi bolsun? — dəp hang-tang kəlixti. □

□ **7:8 «Silər bu həytka beriweringlar. Mən bu həytka barmaymən»** — kəp kona kəqürmilərdə «Silər bu həytka beriweringlar. Mən bu həytka tehi barmaymən» yaki «Silər bu həytka beriweringlar. Mən bu həytka hazırqə barmaymən» deyilidu. «Tehi» yaki «həzirqə» sözlər əslidə bolsun, bolmisun, bəribir ayətning mənisı asasən ohxaxtur; qünki Əysa iniliri həytka qıkkandin keyin astirtin bardi (10-ayət). Bəzilər «həzirqə» degənni qüxəndürüx yolida kirgüzidu. ■ **7:8** Yh. 8:20.

■ **7:11** Yh. 11:56. ■ **7:12** Mat. 21:46; Luqa 7:16; Yh. 6:14; 9:16; 10:19. □ **7:13 «Yəhüdiy qongliridin qorkup...»** — grek tilida «Yəhüdiylardin qorkup» deyilidu. Muxu yərdə «Yəhüdiylar» qokum ularning qonglirini kərsitidu. ■ **7:13** Yh. 9:22; 12:42; 19:38. □ **7:14 «...kirip»** — grek tilida «...qikip»

□ **7:15 «Yəhüdiylar»** — bəlkim Yəhüdiy qonglar.

16 Əysa ularoşa:

— Bu təlimlər mening əməs, bəlki meni Əwətküqiningkidur. ■ 17 Uning iradisigə əməl kılıxka öz iradisini başlıoşan hərkim bu təlim toşruluk — uning Hudadin kəlgənlikini yaki əzlükümdin eytiwatkanlıkimni bilidu. 18 Öz aldioşa səzligən kixi öz xan-xəripini izdəydu, ləkin özini əwətküqining xan-xəripini izdəydioşan kixi hək-sadiktur, uningda həkkanıysizlik yoktur. 19 Musa *pəyoşəmbər* silərgə Təwrat kənunini tapxuroşan əməsmu? Ləkin həqkaysinglar bu kənunioşa əməl kilməywətilər! Nəmixka meni əltürməkqi bolisilər? — dedi. □ ■

20 Kəpçilik:

— Sanga jin qəplixiptu! Seni əltürməkqi boləşan kim ikən? — deyixti. □ ■

21 Əysa ularoşa mundaq jawab bərđi: — Mən bir kəramətni yaritixim bilən həmminglar

---

■ 7:16 Yh. 3:11; 8:28; 12:49; 14:10, 24. □ 7:19 «**nəmixka meni əltürməkqi bolisilər?**» — yaki «nəmixka meni əltürgili izdəysilər?». ■ 7:19 Mis. 20:1; 24:3; Mat. 12:14; Mar. 3:6; Yh. 5:18; 10:39; 11:53; Ros. 7:53. □ 7:20 «**Seni əltürməkqi boləşan kim ikən?**» — yaki «Seni əltürgili izdəydioşan kim?». ■ 7:20 Yh. 8:48,52; 10:20.

hang-tang kelixtinglar. □ 22 — Əmdi Musa *pəyoqəmbər* silərgə hətnə kılıx tooqruluk əmr kalduroqan (əməliyəttə bolsa hətnə kılıx Musa pəyoqəmbərdin əməs, ata-bowilardin qaloqan), xunga silər xabat künigə *tooqra kelip qalsimu* xu künidə adəmning hətnisini kiliwerisilər. □ ■ 23 Əmdi Təwrat qanunioqa hilaplik kılınmisun dəp xabat künidə adəm hətnə kılinoqan yərdə, mən xabat künidə bir adəmni səllimaza sakaytsam, silər nemə dəp manga aqqıqlinisilər? 24 Sirtki kiyapətkə qarap həküm kilmanglar, bəlki həkqaniy həküm

- 7:21 «**Mən bir karamətni yaritixim bilən həmminglar hang-tang kelixtinglar**» — bu «bir karamət», xübhisizki, u aldinki qetim Yerusalemda bolqanda xabat künidə paləq adəmni sakaytqanlıqini kərsitidu (23-ayət wə 5-babni kərüng). Əysaning səzigə qarioqanda, gərqə bu məjizə birnəqqə ay ilgiri kərsitilgən bolsimu, ularning esidə tehiqə bar idi. Xu wəjidin ular Əysani öltürüwətməkqi bolidu. 22-24-ayətlərdə Əysa «xabat künidə adəmni sakaytix Təwrat qanunioqa hilap», degən hiyaləqa qattik rəddiyə beridu. Bizningqə u əslidə ularni bu məsilə tooqruluk oylandurux üqün bu məjizini qəstən xabat künidə yaratqanidi. □ 7:22 «**əməliyəttə bolsa hətnə kılıx Musa pəyoqəmbərdin əməs, ata-bowilardin qaloqan**» — «hətnə kılıx»ni Huda əslidə İbrahım pəyoqəmbərgə (Musa pəyoqəmbərdin ilgiri, əlwəttə) Əzining İbrahım wə əwladliri bilən boləqan əhdining simwoli bolsun dəp tapxuroqanidi («Yar.» 17-bab). «**xunga silər xabat künigə tooqra kelip qalsimu xu künidə adəmning hətnisini kiliwerisilər**» — əmr bolsa «Bala tuoqulup səkkizinqi küni hətnisini kılıx kerək» («Yar.» 17:13). Xuning bilən «səkkizinqi kün» xabat künigə tooqra kelip qalsimu (wə xabat küni «ixləx»kə bolmaydu) balini sünnət kiliwerix kerək. Bolmisa Təwrat qanunioqa hilaplik bolidu. ■ 7:22 Law. 12:3; Yar. 17:10.

qilinglar!■

Əysa Kutkuzoquqi-Məsihimidu?

²⁵ U waqitta Yerusalemliklarning bəziliri:

— *Qonglar* oltürməkqi bolıqan kixi bu əməsmidi? ²⁶ Axkara sözləwatsimu, uningıqa qarxi heq nərsə demidiıu! Dərwəkə, aqsakallarning uning Məsih ikənlikini bilip yətkənmu? ²⁷ Həlbuki, bu adəmning kəyərdin kəlgənlikini biz eniğ bilimiz. Ləkin Məsih kəlgəndə, uning kəyərdin kəlgənlikini heqkim bilməstiıu, — deyixti.□ ■

²⁸ Xunga Əysa ibadəthana həylisida təlim beriwetip, yuqiri awaz bilən mundağ dedi:

— Silər meni tonuymiz həmdə mening kəyərdin kəlgənlikimnimu bilimiz, *dəwatisilər?! Birağ mən əzlükümdin əməs, mən meni Əwətküqidin kəldim, U həqtur; birağ silər Uni tonumaysilər.*

■ **7:24** Qan. 1:16,17; Pənd. 24:23; Yağ. 2:1. □ **7:27**

«**bu adəmning kəyərdin kəlgənlikini biz eniğ bilimiz**» — ular uni Galiliyəlik dəp bilətti. Əməliyətə u Bəyt-Ləhəmdə tuquloqan, əlwəttə. «**Ləkin Məsih kəlgəndə, uning kəyərdin kəlgənlikini heqkim bilməstiıu, — deyixti.**» — halayiqning bu səzliri anqə toqra əməs idi; bu kixilər pəyoqəmbərləning Məsih toqruvlıq bexarətlik yazmilirini toluğ bilmigən bolsa kerək. Bəlkim ularning kəzdə tutqini pəkət Məsihning tuyuksiz namayan bolidiıanlikini kərsətkən bexarətlərlə idi. ■ **7:27** Mat. 13:55; Mar. 6:3; Luğa 4:22.

□ ■ 29 Mən Uni tonuymən. Qünki mən Uning yenedin kəldim, meni U əwətti.■

30 Xunga ular uni tutux yolini izdəytti, lekin heqkim uningə qol salmidi; qünki uning waqit-saiti tehi yetip kəlmigənidi. □ ■ 31 Lekin halayiq arisidiki nuroqun kixilər uningə etiqad kildi. Ular: «Məsih kəlgəndə bu kixi kərsətkən məjizilik alamətlərdin artuq məjizə yaritalarmu?!» deyixti.■

Əysani tutux üçün qarawullarning əwətilixi

32 Pərisiylər halayiqning u toqruluk oquloqla boluwatqan bu gəp-səzlidirni anglidi; xuning bilən Pərisiylər bilən bax kaşinlar uni tutux üçün birnəqqə qarawullarni əwətti. □ 33 Xuning bilən Əysa:

— Yənə bir'az waqit silər bilən billə bolimən, andin meni Əwətküqining yenioqa ketimən. ■

□ 7:28 «silər meni tonuymiz həmdə mening kəyərdin kəlgənlikimnimu bilimiz, dəwətilər?! Birak mən əzlükümdin əməs, mən meni Əwətküqidin kəldim, U həqtur; birak silər Uni tonumaysilər» — Bu səz Əysaning ularning «Bu adəmning... kəyərdin kəlgənlikini eniq bilimiz» deginigə rəddiyə kילוan jawabi idi. Əgər ular Hudani tonuqan bolsa Əysaning kəyərdin kəlgənlikini bilgən bolatti, lekin ular Hudani tonimaytti (ayəttiki ahirki səzgə karang). ■ 7:28 Yh. 5:43; 8:26, 42; Rim. 3:4. ■ 7:29 Yh. 10:15. □ 7:30 «Xunga ular uni tutux yolini izdəytti...» — «ular» bəlkim yənla qonglarni kərsitidu. ■ 7:30 Mar. 11:18; Luqa 19:47; 20:19; Yh. 7:19; 8:20, 37. ■ 7:31 Yh. 8:30. □ 7:32 «qarawullarni əwətti» — yaki «ibadəthana qarawullirini əwətti». Lekin bizningə 30- wə -44-ayətlər (Lawiylardin boləqan) muxu kixilərnə ayrim kərsitidu. ■ 7:33 Yh. 16:16.

34 Meni izdöysilär, lekin tapalmaysilär. Män baridioğan yərgə baralmaysilär, — dedi.■

35 Buning bilən, Yəhudiyılar bir-birigə:

— U biz tapalmioqudək kəyərlərgə barar? Greklər arisidiki tarkak Yəhudiy muhajirlarning yenioğa berip, greklarğa təlim berəmdioqandu?

□ 36 «Meni izdöysilär, lekin tapalmaysilär. Män baridioğan yərgə baralmaysilär» degini nemisidu? — deyixti.

Hayatlik süyi

37 Heytning ahirkı həm əng katta küni, Əysa ornidin turup, yukiri awaz bilən: —

Kimdəkim ussisa, mening yenimoğa kelip iqsun!

□ ■ 38 Manga etikad kילוquci kixining huddi mukəddəs yazmilarda eytiloqinidək, iq-baqrinin hayatlik süyining dəryaliri ekıp qikidu! —

■ 7:34 Yh. 8:21; 13:33.

□ 7:35 «U biz tapalmioqudək kəyərlərgə barar? Greklər arisidiki tarkak Yəhudiy muhajirlarning yenioğa berip, greklarğa təlim berəmdioqandu?» — bu ayəttiki «greklər» Qanaanning (Pələstinning) sirtida turoğan barlik yat əlliklərgə wəkillik kilidu. □ 7:37 «Heytning ahirkı həm əng katta küni, Əysa ornidin turup, yukiri awaz bilən: — Kimdəkim ussisa, mening yenimoğa kelip iqsun!» — Əysa bu sözləni heytning ahirkı küni, yəni dəl Hudaning Israil həlki qəldiki waqtida Musa pəyoğəmbər arkilik ularni su bilən təminligən möjizə yaratqan hatirə künidə eytkən. ■ 7:37 Law. 23:36; Yəx. 55:1; Yh. 6:35; Wəh. 22:17.

dəp jakarlidi □ ■ 39 (u bu səzni əzigə etikad kılınanlarğa ata kılınıdın Mukəddəs Rohğa karita eytkanıdi. *Hudaning* Rohi tehi heqkimgə ata kılınıdınmidi, qünki Əysa tehi xan-xəripigə kirmigənidi).■

Həlqning bəlünüp ketixi

40 Halayıq iqidə bəzilər bu səzni anglap:

— *Kelixi muqərrər bolğan* pəyoqəmbər həkikətən muxu ikən!! — deyixti.□ ■

41 Bəzilər: «Bu Məsih ikən!» deyixətti. Yənə bəzilər bolsa: «Yaq, Məsih Galiliyədin keləttimu? ■ 42 Mukəddəs yazmilarda,

Məsih *padixah* Dawutning nəslidin həm Dawutning yurti Bəyt-Ləhəm yezisidin kelidu, deyilmigənmidimi?» — deyixti.■

43 Buning bilən, halayıq uning wəjidin ikkigə bəlünüp kətti. 44 Bəziliri uni tutayli degən bolsimu, lekin heqkim uningğa qol salmidi.

□ 7:38 «Manga etikad kılınuqi kixining huddi mukəddəs yazmilarda eytilinidək, iq-baqriddin həyatlik süyining dəryaliri ekıp qıkidu!» — «mukəddəs yazmilarda eytiloqandək» — «Yəx.» 58:11 wə «Əz.» 47:1-12ni kəring. «Zəb.» 78:15-16, «Pənd.» 4:23, «Yəx.» 44:3, 55:1, «Əz.» 47:1-12, «Yo.» 3:18, «Zək.» 13:1, 14:8mu bəlkim «Mukəddəs Rohning təküluxi» bilən munasiwətlıktur. ■ 7:38 Yəx. 12:3. ■ 7:39 Yəx. 44:3; Yo. 2:27-29; Ros. 2:17. □ 7:40 «*Kelixi muqərrər bolğan pəyoqəmbər həkikətən muxu ikən!*» — Musa pəyoqəmbərnıng bu pəyoqəmbər toqruluk aldın eytkan bexariti «Kən.» 18:15də tepilidu. ■ 7:40 Mat. 21:46; Luqa 7:16; Yh. 6:14. ■ 7:41 Yh. 1:47; 4:42. ■ 7:42 Zəb. 132:11; Mik. 5:1; Mat. 2:6.

Yəhudiy aqsakallirining etiqadsizliqi

⁴⁵ Qarawullar *ibadathanidin* bax kahinlar bilən Pərisiylərnin yenoqa kaytip kəlgəndə, ular qarawullarqa:

— Nemə üqün uni tutup kəlmidinglar? — dəp soraxti.

⁴⁶ Qarawullar:

— Heqkim heqqaqan bu adəmdək səzligən əməs! — dəp jawab berixti.

⁴⁷ Pərisiylər ularqa jawabən:

— Silərnu azduruldunglarmu? ⁴⁸ Aqsakallardin yaki Pərisiylərdin uningə etiqad kiləqanlar boləqanmu?! ■ ⁴⁹ Lekin Təwrat qanunini bilməydiəqan bu qüprəndilər lənətkə qalidu! — deyixti.□

⁵⁰ Ularning arisidin biri, yəni burun ahxamda Əysaning aldiəqə kəlgən Nikodim ularəqə:■

⁵¹ — Təwrat qanunimiz awwal kixining nemə kiləqinini əzidin anglap bilməy turup, uningəqə həküm qikiramdu!■

⁵² Ular jawab kilip: — Sənmu Galiliyədinmu? *Muqəddəs yazmilarni* kər, qetirkinip oqup bak, Galiliyədin heqqandək pəyoqəmbər qikmaydu!

■ **7:48** Yəx. 33:18; Yh. 12:42; 1Kor. 1:20; 2:8. □ **7:49** «Təwrat qanunini bilməydiəqan bu qüprəndilər lənətkə qalidu!» — «qüprəndilər» addiy həlkni kərsitidu. Aqsakallar wə Pərisiylər ularni intayin kəmsitətti. ■ **7:50** Yh. 3:2; 19:39. ■ **7:51** Mis. 23:1; Law. 19:15; Qan. 1:17; 17:8; 19:15.

— dedi.□

⁵³ Xuning bilən *ularning* hər biri öz öyigə kətti.□

8

Zina üstidə tutulqan ayal

¹ Əysa bolsa Zəytun teoqioqa qikip kətti. ² Ətisi səhərdə, u yənə ibadəthana həyliliriqqa kirdi wə halayikning həmmisi uning yenioqa kelixkənidi. U olturup, ularqqa təlim berixkə baxlidi. ³ *Xu qaşqda*, Təwrat ustazliri bilən Pərisiylər zina kiliq tutulup qaloqan bir ayalni uning aldioqa elip kelixti. Ular ayalni otturiqqa qikirip, ⁴ uningdin: — Ustaz, bu ayal dəl zina üstidə tutuwelindi.□

⁵ Musa *pəyoqəmbər* Təwrat qanunida bizgə muxundak ayallarni qalma-kesək kiliq öltürüxni əmr qiloqan. Əmdi sənqə, uni kandaq kilix kerək? —

□ **7:52 «Muxəddəs yazmilarni kər, ketirkinip oqub bak, Galiliyədin heqkandaq pəyoqəmbər qikmaydu!»** — ularning bu səzidə Galiliyəlik bolqan Yunus pəyoqəmbərni kəstən untuqanidi. Qünki Təwratning «Yunus pəyoqəmbər» degən qismida, Hudaning **Yəhudiy əməslərgə** nijat pursitini yətküzgəniliqi enik hatirilini. Ular yənə «Yəx.» 8:12diki bexarət, yəni Məsihning öz hizmitini Galiliyədə baxlaydiqanliqi toqruluk bexarətni kəstən untuqan ohxaydu. □ **7:53 «xuning bilən ularning hər biri öz öyigə kətti»** — «hər biri öz öyigə kətti» degənlik bəlkim Nikodimning soali ularning wijdaniqqa sanjiloqan bolsa kerək. □ **8:4 «Ustaz, bu ayal dəl zina üstidə tutuwelindi»** — «zina kiliq tutulup qaloqan» ayal bar idi, lekin ərkək qeni?

dəp soraxti. □ ■ 6 Əmdi ularning bundak deyix-tiki niyiti, uni tuzakka quxurup, uning ustidin arz qilodək birer bahane izdex idi. Emma Əysa engixip, barmiki bilən yergə bir nemiləni yazoqili turdi. □ 7 Ular xu soalni tohtimay so-rawatatti, u ruslinip ularoqa:

— Aranglardiki kim gunahsiz bolsa, *bu ayaloqa* birinqi taxni atsun! — dedi. ■

8 Andin u yəne engixip, yergə yezixni dawamlax-turdi. ■ 9 Ular bu sozni anglap, aldi bilən yax-anoqanliri, andin qaloqanliri bir-birləp *həmmisi* u yərdin qikiq ketixti. Ahirida Əysa otturida erə turoqan heliki ayal bilən yaloquz qaldi.

□ 10 Əysa ruslinip turup, xu ayaldin baxka

□ 8:5 «Musa pəyoqəmbər Təwrat qanunida bizgə muxun-dak ayallarni qalma-kesək kilip oltüruxni əmr qiləqan» — kizik yeri xuki, ular pəkət «ayallar»ni tiləq alidu. Əməliyətə Təwrat qanuni boyiqə zina qiləqan ərkəklərnimu ölümgə məhkum kilix kerək idi. ■ 8:5 Law. 20:10; Qan. 22:22.

□ 8:6 «Əmdi ularning bundak deyix-tiki niyiti, uni tuzakka quxurup, uning ustidin arz qiləqadək birer bahane izdex idi» — Əgər Əysa «Bu ayaloqa rəhim kilix kerək» desə, ular dərhal «Sən Musa pəyoqəmbərgə quxurulgən qanunoqa hilaplik kilixni ündəysən, dəytti. Baxka bir tərəptin, xu qəoqda Yəhudiylar həlki Rim imperiyəsinin qanuni astida turoqəqka, Yəhudiylar əzliri heqkimgə ölüm jazasini bəja kəltürux həkukı yok idi. Xunga əgər Əysa «Qalma-kesək kilinsun» desə, u qəoqda ular rimliklarəq «muxu kixi Rim imperiyəsigə qarxi qikti!» degəndək xikayət kilatti. ■ 8:7 Qan. 17:7. ■ 8:8 Yər. 17:13

□ 8:9 «ular bu sozni anglap, aldi bilən yaxanoqanliri, andin qaloqanliri bir-birləp həmmisi u yərdin qikiq ketixti» — bəzi kona kəqürmilərdə: «Ular bu sozni anglap, wijdaninin əyiblix bilən aldi bilən yaxanoqanliri, andin qaloqanliri bir-birləp həmmisi u yərdin qikiq ketixti» deyilidu.

heqkimni kormigən bolup, uningdin:
 Hanim, sanga hëliki xikayət qilöqanlar këni?
 Seni gunahka bekitidioqan heqkim qikmidimu?
 — dëp soriwidi, ¹¹ — Hëzrëtliri, heqkim qikmidi,
 — dedi ayal.

Əysa:

— Mënmu seni gunahka bekitmëymën. Baröjin,
 buningdin keyin yënë gunah kilmioqin! —
 dedi. □ ■

Əysa dunyaning nuridur

¹² Xunga Əysa yënë köpqilikkə söz kilip:

— Dunyaning nuri özümdurmën. Manga
 əgəxkənlər karangöqulukta mangmaydu, əksiqə
 həyatlik nuriqə erixidu, — dedi. ■

¹³ Përisiylər:

— Sən özünggə özüng guwahlik beriwatisən.
 Xunga sening guwahliking rast hesablanmaydu,
 — deyixti.

¹⁴ Əysa ularqə jawabən mundak dedi:

— Hëtta mən özümgə guwahlik bərsəmmu,
 guwahlikim həktur, qünki mən özümning
 këyërdin kəlgənlikimni wə këyërgə
 baridioqanlikimni bilimën. Lekin silər këyërdin
 kəlgənlikimni wə këyërgə baridioqanlikimni
 bilməysilər. ■ ¹⁵ Silər ət igilirining elqimi

□ **8:11** «Mënmu seni gunahka bekitmëymën. Baröjin,
 buningdin keyin yënë gunah kilmioqin!» — 7:53-8:11-ayətlər
 bəzi kona kəqürmilərdə tepilmaydu. Bizningqə, buning səwəbi,
 bu «zina gunahining kəqürüm kilinixi» toqrisidiki ayətlər bəzi
 kəqürgüqilərnin zitiqə kattik təgkən bolsa kerək. ■ **8:11** Yh.
 5:14. ■ **8:12** Yəx. 42:16; Yh. 1:9; 9:5; 12:35,36. ■ **8:14** Yh.
 5:31.

boyiqə həküm kilisilər. Birak mən heqkimning üstigə həküm kılmaymən. □ 16 Mən həküm kılsammu, həkümüm həkikiydu; qünki mən yalquz əməs, bəlki meni əwətkən Ata *bu ixta* mən bilən billidur. □ 17 Silərgə təwə boloqan Təwrat qanunida: «Ikki adəmning guwahliki bolsa rast hesablinidu» dəp pütülgəndur. □ ■ 18 Rast, mən özüm toqramda özüm guwahlik berimən, wə meni əwətkən Atimu mening

---

□ 8:15 «**Silər ət igilirining əlqimi boyiqə həküm kilisilər**» — «ət igilirining əlqimi boyiqə» — oqurmənləring esidə bolsunki, Injilda «ət» yaki «ətlər» kəp yərlərdə insanlarning Hudaqa tayanmay əzlükidin ix kılqanlığını kərsitidu. «Rimlikləro»diki «kirix sez»nimu kəring. □ 8:16 «**Birak mən heqkimning üstigə həküm kılmaymən. Mən həküm kılsammu, həkümüm həkikiydu**» — Əysa Məsih bu dunyada turoqanda **kixiləring** üstigə həküm kılmaytti (sorakqa tartmaytti), bəlki **ularning ix-hərikətlirining** üstigə, toqra, toqra əməs, dəp həküm kılati. Pəkət ahirətkə kəlgəndə andin u barlik kixilərnə sorakqa tartip, ularning üstidin həküm qikiridu, əlwəttə. Pərisiylər bolsa əzlrini sorakqi, Məsihni sorakqa tartix hokukimiz bar dəp qaraytti. «**meni əwətkən Ata bu ixta mən bilən billidur**» — «bu ixta» degən sözlər əyni tekistə bolmisimu, mənisi dəl «Mening həküm kılqinim pəkət özümdin əməs, buningda Ata mən bilən billidur» degəndəktur. □ 8:17 «**Silərgə təwə boloqan Təwrat qanunida...**» — grek tilida «siləring Təwrat qanunıglarda» deyilidu. Bu həjwiye, kinayilik gəptur. Pəriysilər daim: «Təwrat qanunini tirixip-tirmixip, həkikiy mənisi bilən əzləxtürgüqilər pəkət bizlərmiz» dəp həlini qong kılıp yürüxətti. Əməliyəttə «Təwrat qanuni» Hudaning barlik həlkiyə təwə idi, əlwəttə. 10:34 wə 15:25nimu kəring. «**ikki adəmning guwahliki bolsa rast hesablinidu**» — «Qan.» 17:6. ■ 8:17 Qəl. 35:30; Qan. 17:6; 19:15; Mat. 18:16; 2Kor. 13:1; İbr. 10:28.

toʻqramda guwahlik beridu.■

19 Ular uningdin: — Atang kayerdə? — dəp soraxti.

Əysa ularəa jawab berip: — Silər ya meni tonumaysilər, ya Atamni tonumaysilər; meni tonuəan bolsanglar, Atamnimu tonuyttunglar, — dedi.■

20 Əysa bu sözlərni ibadəthanida təlim bərginidə, sədikə sanduqining aldida turup eytkanidi. Biraq heqkim uni tutmidi, çünki uning waqit-saiti tehi yetip kəlmigənidi.□ ■

Əysaning etiqadsizlarəa agah berixliri

21 Xuning bilən u ularəa yənə:

Mən bu yərdin ketimən; silər meni izdəysilər, lekin öz gunahinglar iqidə əlisilər. Mən ketidioəan yərgə silər baralmaysilər, — dedi.■

22 Buning bilən Yəhudiylər:

— U: «Mən ketidioəan yərgə silər baralmaysilər» dəydu. Bu uning əzini əltürüwalimən deginimidi? — deyixti.

23 Əysa ularəa:

— Silər təwəndindursilər, mən yukiridindurmən. Silər bu dunyadindursilər, mən bu dunyadin əməsmən. ■ 24 Xuning üçün silərgə: «Gunahliringlar iqidə əlisilər» dedim. Çünki silər mening «*Əzəldin Bar Boloquqi*»

■ 8:18 Mat. 3:17; 17:5; Mar. 1:11; 9:7; Luğa 3:22; 9:35; Yh. 1:33; 5:37; 6:27. ■ 8:19 Yh. 14:9; 16:3. □ 8:20 «**sədikə sanduqining aldida**» — yaki «həzinidə». ■ 8:20 Yh. 7:30.

■ 8:21 Yh. 7:34; 13:33. ■ 8:23 Yh. 3:31.

ikənlikimgə ixənmisənglar, gunahlıringlar iqidə əlisilər, — dedi. □ ■

²⁵ Sən zadi kim? — dəp soraxti ular.

Əysa ularqa: — Baxta silərgə nemə degən bolsam, mən xu. ²⁶ Əzümning siləring toqraqlarda wə üstünglərdin həküm kıldioğan nuroqun səzlim bar; ləkin meni Əwətküqi həktur wə mən Uningdin nemini anglioğan bolsa, bularnila dunyadikilərgə ukturup eytimən, — dedi. □ ■

²⁷ Ular uning əzlrigə eytkanlirining Ata

□ **8:24 «Qünki silər mening «Əzəldin Bar Boloquqi» ikənlikimgə ixənmisənglar, gunahlıringlar iqidə əlisilər»** — yaki «Qünki silər mening «Mən Bolimən» ikənlikimgə ixənmisənglar, gunahlıringlar iqidə əlisilər». «Əzəldin Bar Boloquqi» yaki ««Mən Bolimən» — Bu Hudaning Musa pəyoqəmbərgə axkarilioğan nami bolup («Mis.» 3:14), Əysamu bu namni əzigə kollanoğan. Baxqa bir tərjimisi: «Mening U (yəni, Məsih) ikənlikimgə...». Ləkin «Yuhanna»da ohxax xu ibarə tepilidioğan kəp baxqa ayətlər bilən selixturoqanda (məsilən, 28-, 58-ayət) bu tərjimimiz toqra boluxi kerək. ■ **8:24** Yh. 8:21. □ **8:26 «Əzümning siləring toqraqlarda wə üstünglərdin həküm kıldioğan nuroqun səzlim bar; ləkin meni Əwətküqi həktur wə mən Uningdin nemini anglioğan bolsa, bularnila dunyadikilərgə ukturup eytimən»** — Məsihning Pərisiylərgə eytkan baxqa kəp səzlrigə ohxax, bu səzi intayin ihqamdur. Bizningqə omumiy mənisi: «Silər toqruluk nuroqun əyibləyidioğan səzlim bar. Bu səzlimni qəbul kılmaslıqinglar mumkin. Ləkin mening bu səzlimni əməliyəttə əzumdin əməs, bəlki meni əwətkən Atamdındur; xunga ixinixinglar kerək; qünki nemini Uningdin anglisam, xuni dunyaqa eytimən» degəndək bolsa kerək. ■ **8:26** Yh. 7:28; 15:15; Rim. 3:4.

toʻqruluk ikənlikini qūxinəlmidi. □ 28 Xunga Əysa mundak dedi:

Silər İnsan'ooqlini kətürgəndin keyin, mening «Əzəldin Bar Boluquci» ikənlikimni bilisilər wə xundakla heq ixni əzlükümdin qilmioqanlikimni, pəkət Atining manga əgətkininila səzligənlikimnimu bilisilər. □ ■

29 Meni Əwətküqi mən bilən billidur, U meni əsla yaloquz koymidi, qünki mən həmixə Uni hursən qilidioqan ixlarni qilimən. ■

30 Əysa bu səzlərni qiliwatkan qaşning əzidə, nuroqun kixilər uningə etiqad qildi. ■

Həqiqiy ərkinlik toʻqruluk

31 Əysa əzigə etiqad qiləqan Yəhudiləroqə:

— Əgər mening səz-kalamimdin qikmay tur-sanglar, mening həqiqiy muhlisirim boləqan bolisilər, 32 wə həqiqətəni bilisilər wə həqiqət silərni azadliqqa erixtūridu, — dedi. ■

33 Ular jawabən: — Biz Ibrahımning nəslimiz, — heqqaqan heqkimning kulluqida bolmiduq.

□ 8:27 «ular uning əzligə eytkanlirining ata toʻqruluk ikənlikini qūxinəlmidi» — «Ata» əz Atisi Huda, əlwəttə. Demisəkmu, Məsihning nemixka bəzidə pəkət «Ata» wə baxka yərlərdə «Atam» deyixini tətqiq qilix bək paydilik ixtur.

□ 8:28 «Silər İnsan'ooqlini kətürgəndin keyin...» — «In-san'ooqlining kətürüluxi» awwal Əysaning krestlinixi, andin as-manəqə kətürülüp Hudaning ong tərpidə olturuxinmu kərsitidu. 12:32-34nimu kəring. «mening «Əzəldin Bar Boluquci» ikənlikimni bilisilər» — 24-ayəttiki izahatni kəring. ■ 8:28 Qəl. 21:9; 2Pad. 18:4; Yh. 3:11, 14; 7:16; 12:32, 49; 14:10. ■ 8:29 Yh. 14:10; 16:32. ■ 8:30 Yh. 7:31. ■ 8:32 Rim. 6:18; Gal. 5:1; 1Pet. 2:16.

Sən qandaxsigə: Azadlığğa erixsilər, dəysən? — dedi.■

³⁴ Əysa ularğa jawab berip: — Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, gunah sadir kılğan kixi gunahning kulidur. ■ ³⁵ Kul ailidə mənggü turmaydu, lekin oqul mənggü turidu. □ ³⁶ Xuning üqün Oqul silərni azad kılsa, həkikiy azad bolisilər. □ ■ ³⁷ Siləring İbrahımning nəslı ikənlikinglarnı bilimən. Bırağ meni ɵltürməkqi boluwatisilər, qünki mening sözüm iqinglardın orun almıdı. ³⁸ Mən Atamning yenıdä kərgənlirimni eytiwatımən; silər bolsanglar ɵz atanglardın kərgənliringlarnı kiliwatisilər!□ ■

³⁹ Ular jawab berip: — Bizning atimiz

■ **8:33** Mat. 3:9.

■ **8:34** Rim. 6:20; 2Pet. 2:1.

□ **8:35 «Kul ailidə mənggü turmaydu, lekin oqul mənggü turidu»** — demək, birsi «kul» bolsa (muxu yərdə «gunahning kuli») hərəkəndəğ ɵy igisi bilən mənggölük munasiwəttə bolmaydu, uning ailə əzasi bolalmaydu; pəkət ɵy igisinin ɵz ailisidikilər bilənla mənggölük munasiwiti bolıdu; ɵy igisinin oqli ɵy igisinin hɵkükıqıgə igə bolıdu, əlwəttə. Əmdi «ɵy igisi» Huda bolsa, uning Oqlımu toluğ hɵkükük bolıdu, əlwəttə. Bu ix 36-ayəttiki həkikət bilən zıq baqlınidu. □ **8:36 «Xuning üqün Oqul silərni azad kılsa, həkikiy azad bolisilər»** — yukiriki izahatnimu kərüng. «Kul» «kul»ni azad kılmaydu, «kul»ni azad kılalaydıqan pəkət ɵzi azad bolqan kixi, əlwəttə. Əmdi bu dunyada kim gunahdın azadtur? Məsihdın baxqa hər bir kixi gunahning kulidur, həkikiy azad bolqan kixi pəkət «Oqul», yəni Məsihdur; xuning bilən u baxkılarnı (ularda etikad bolsa) gunahning küqidın azad kılalaydu. ■ **8:36** Rim. 8:2. □ **8:38 «silər bolsanglar ɵz atanglardın kərgənliringlarnı kiliwatisilər!»** — yaki «silər bolsanglar ɵz atanglardın angliqanliringlarnı kiliwatisilər!». ■ **8:38** Yh. 3:11; 7:16; 12:49; 14:10, 24.

Ibrahımdur, — dedi.

Əysa ularoqa: — Əgər İbrahimning pərzəntliri bolsanglar, İbrahimning əməllirini qiloqan bolattinglar! ■ ⁴⁰ Birak hazir əksiqə meni, yəni Hudadin angliqan həkikətəni silərgə yətküzgən adəmni əltürüxkə kəstləysilər. İbrahim undak ixni qilmioqan. ■ ⁴¹ Silər öz atanglarning qiloqinini qiliwatisilər! — dedi.

— Biz haramdin bolqan əməsmiz! Bizning pəkət birla atimiz bar, U bolsa Hudadur! — deyixti ular.□

⁴² Əysa ularoqa: — Atanglar Huda bolqan bolsa, meni səygən bolattinglar; qünki mən Hudaning baqridin qikip, bu yərgə kəldim. Mən əzlükümdin kəlgən əməsmən, bəlki Uning tərividin əwətilgənmən. □ ■ ⁴³ Səzlimni nemixka qüxənməysilər? Enikki, mening səz-kalamim kulikinglaroqa kirməywatidu! ⁴⁴ Silər atanglar İblistin bolqansilər wə uning arzu-həwəslirigə əməl kilixni halaysilər. U aləm apiridə bolqandın tartip katil idi wə uningda həkikət bolmioqatqa, həkikəttə turmioqan. U yaloqan səzligəndə, öz təbiitidin səzləydu, qünki u yaloqanqı wə xundakla yaloqanqilikning

---

■ **8:39** Rim. 2:28; 9:7. ■ **8:40** Yh. 17:17. □ **8:41** «**Silər öz atanglarning qiloqinini qiliwatisilər!**» — «öz atanglar» — İblisni kərsitidu, əlwəttə. 44-ayətəni kəring. «**Biz haramdin bolqan əməsmiz!**» — bu daritma gəp. Ular Əysaning Məryəmdin tuoquluxini «bir atining wasitisi bilən əməs», bəlki «haramdin bolqan» dəp puritip, uningdin ewən tapmaqçı idi. □ **8:42** «**mən Hudaning baqridin qikip...**» — grek tilida «mən Hudaning iqidin qikip...». ■ **8:42** Yh. 5:43; 7:29.

atisidur. □ ■ ⁴⁵ Lekin mən həkikətni sözliginim üçün, manga ixənməysilər. ⁴⁶ Kaysinglar meni gunahi bar dəp dəlilliyələysilər, keni? Həkikətni səzlisəm, nemə üçün manga ixənməysilər?

⁴⁷ Hudadin boloqan kixi Hudaning səzlirini anglaydu; silər ularni angliməysilər, qünki silər Hudadin boloqan əməssilər!■

⁴⁸ Yəhudiylar uningoqa jawabən:

— Əjəba, bizning seni: «Samariyəlik həm jin qaplxkan adəm»sən deginimiz totra əməsmu?

— deyixti.□ ■

⁴⁹ Əysa jawabən: — Manga jin qaplxkini yok, bəlki mən Atamni hərmət kilimən; lekin silər manga hərmətsizlik kiliwatisilər. ■ ⁵⁰ Mən öz xan-xəripimni izdiməymən; lekin buni izdigüqi həm *uning üstidin* həküm kilouqi Birsi bar.

⁵¹ Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, mening söz-kalamimni tutidoqan kixi əbədil'əbəd əlüm körməydu.■

⁵² Xuning bilən Yəhudiylar uningoqa:

— Sanga dərwəkə jin qaplxkanlikini əmdi bildük! Hətta *həzriti* İbrahim wə pəyoqəmbərlərmu əlgən tursa, sən kandaksigə: «Mening söz-kalamimni tutidoqan kixi

□ **8:44** «... *Iblis* yaloqanqi wə xundakla yaloqanqilikning atisidur» — yaki «... u (Iblis) yaloqanqi wə xundakla yaloqanqilikning piridur». ■ **8:44** Yar. 3:1; 2Kor. 11:3; 1Yuha. 3:8.

■ **8:47** Yh. 6:37; 10:26,27; 1Yuha. 4:6.

□ **8:48** ««Samariyəlik həm jin qaplxkan adəm»sən» — «Samariyəliklər» Yəhudiylar közgə ilmaydoqan bir həlk bolup, ularning közkarixiqə Samariyəliklər Hudaning sözini burmiloqan kapirlar wə jin təgkənlərdur. ■ **8:48** Yh.

7:20; 10:20. ■ **8:49** Yh. 7:18. ■ **8:51** Yh. 5:24; 11:25.

«əbədil'əbəd ölüm tetimaydu» dəysən? ⁵³ Əjəba, sən atimiz İbrahimdin uluqmusən? U əldi, pəyoqəmbərlər həm əldi!? Sən əzüngni kim kilməqçisən?■

⁵⁴ Əysa jawabən mundəq dedi:

— Əgər mən əzümni uluqlisam, undəqta uluqlukum həqnersə hesablanmaytti. Biraq meni uluqluquqi — silər «U bizning Hudayimiz» dəp ataydiqan Atamning Əzidur. ⁵⁵ Silər Uni tonumidinglar, lekin mən Uni tonuymən. Uni tonumaymən desəm, silərdək yalqanqi bolatim; biraq mən Uni tonuymən wə Uning səkalamini tutimən. ⁵⁶ Atanglar İbrahim mening künümni kəridiqlanliqidin yayrap-yaxnidi həm dərwəqə uni aldin'ala kərüp xadlandi.□ ■

⁵⁷ — Sən tehi əllik yaxka kirməy turup, İbrahimni kərdüngmu? — deyixti ular.

⁵⁸ Əysa ularqə:

— Bərħək, bərħək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, İbrahim tuqlumastila, mən Bar

---

■ **8:53** İbr. 11:13. □ **8:56** «Atanglar İbrahim mening künümni kəridiqlanliqidin yayrap-yaxnidi» — Əysaning «mening künüm» degini nemini kərsitidu? Bizningqə bu ibarə: (1) uning dunyaqla kelixini kərsitidu; (2) uning xan-xəgəp iqidə qaytip kelidiqlan küninimu kərsitidu. İbrahim kaçan aldin'ala buni kərgən? Yəhudiy «Rabbilar»ning kəpinqisi «İbrahim İshəqni qurbanliq kəlixka sunqlan wəqəttə baqiy ələm uningqla ayan qilinqan» dəp qaraytti wə bizmu bu pikirgə mayilmiz.

■ **8:56** Yar. 17:17; Luqa 10:24; İbr. 11:13.

Boloquqidurmən! — dedi.□

⁵⁹ Buning bilən ular uni qalma-kesək qiløjili kollirioqa yərdin tax aldi; lekin Əysa ularoqa kərünməy, ularning otturisdin ötüp ibadəthanidin qikiq kətti.□ ■

9

Əysaning tuoqma qarioruni sakaytixi

¹ Wə u yolda ketiwetip, tuoqma qarioru bir adəmni kərđi. ² Muhlisliri uningdin:

— Ustaz, kim gunah kilip uning qarioru tuoquloqinioqa səwəb bolojan? U əzimu ya ata-anisimu? — dəp soraxti.□

³ Əysa mundak jawab bərđi:

— Əzi yaki ata-anisining gunah sadir qilojanlikidın əməs, bəlki Hudaning Əz əməlliri

---

□ **8:58** «**Ibrahım tuoqulmastila, mən Bar Boloquqidurmən!**» — «mən Bar Boloquqidurmən» degini yənıla «Mis.» 3:14də, Musa pəyoqəmbərgə wəhiy kilinöjan, Hudaning «Mən Əzumdurmən», yaki bolmisa «Mən Əzəldin Bar Boloquqidurmən» degən uluq namini kərsitidu. Əysaning bu namni əzigə aloqini uning Hudalik təbiitini kərsitidu. Yəhudiylar uning bu gepini toqra qūxinidu, lekin kət'iy ixənməydu (59-ayətni kərüng). □ **8:59** «**Buning bilən ular uni qalma-kesək qiløjili kollirioqa yərdin tax aldi**» — Yəhudiy həlki uning səzining mənisini toqra qūxinətđi, lekin ixənməy «kupurluk qilouqi!» dəp uni əltürməkci idi. «**lekin Əysa ularoqa kərünməy, ularning otturisdin ötüp ibadəthanidin qikiq kətti**» — bəzi kəna kəqürmilərdəPəqət «lekin Əysa əzini daldioqa elip, ibadəthanidin qikiq kətti» deyilidu. ■ **8:59** Luqa 4:29; Yh. 10:31,39; 11:8. □ **9:2** «**Ustaz**» — Grek tilida «Rabbi».

uningda ayan qilinsun döp xundak bolóan.
 4 Kunning yorukida, meni Əwətküqining əməllirini ada qilixim kerək. Kəq kirsə, xu qaşda heqkim ix qilalmaydu.□ 5 Mən dunyada turóan waqtimda, dunyaning nuri özümdurmən.■

6 Bu sözləni kiloqandin keyin, u yərgə tükürüp, tükürüktin lay qilip, layni həliki adəmninğ kəzlrinğ sürüp koydi■ 7 wə uningóa: «Siloam kəlqiki»gə berip yuyuwətkin» dedi («Siloam» *ibraniyqə səz bolup*, «əwətilgən» degən mənini bildüridu). Xuning bilən həliki adəm berip yuyuwidi, kəzi kəridioqan bolup qaytip kəldi.□

8 Qoxniliri wə u ilgiri tiləmqilik qilóinida uni kərgənlər:

— Bu olturup tiləmqilik qilidioqan həliki adəm əməsmu? — deyixip kətti.■

9 Bəzilər: «Həə, xu ikən» desə, yənə bəzilər:

□ 9:4 «**meni Əwətküqining əməllirini ada qilixim kerək**» — yaki «meni Əwətküqining əməllirini ada qiliximiz kerək». «**Kəq kirsə, xu qaşda heqkim ix qilalmaydu**» — Əysaning yər yüzidə bolidioqan hizmitigə bəlkim pəqət altə ay qaloqan bolsa kerək. ■ 9:5 Yəx. 42:6; Luqa 2:32; Yh. 1:9; 8:12; 12:35,46; Ros. 13:47. ■ 9:6 Mar. 8:23.

□ 9:7 «**Siloam**» — Ibraniy tilida «Siloqa». «**Əysa** uningóa: «Siloam kəlqiki»gə berip yuyuwətkin» dedi... həliki adəm berip yuyuwidi, kəzi kəridioqan bolup qaytip kəldi» — bu kor adəm ibadəthanoqa yəqin jayda tiləmqilik qilip olturoqan bolsa, ibadəthanidin «Siloam kəlqiki»gə bir kilometrək kələtti. Xuning üçün bu səpər kor adəmninğ ixənqigə nisbətən heli bir sinak idi. Lay qattiklaxqandin keyin u kəzlrini heq aqalmioqan həlda muxu uzun yolni mengixi kerək idi. Bu kor adəm üçün intayin eoqir idi, əlwəttə. Uning üstigə yolni bikar mangsa kəp «tiləmqilik waqti» israp bolup kətətti. ■ 9:8 Ros. 3:2.

«Yaq, u əməs, lekin uningə oħxaydikən» deyixti.

Biraq u əzi:

— Mən dəl xu kixi bolimən! — dedi.

¹⁰ — Undaқта көzliring қандақ еқildi? — дөп soraxti ular.

¹¹ U jawabən mundaq dedi:

— Əysa isimlik bir kixi *tükürükidin* lay қилип көzlimgə sürүп қoyuwidi, manga: «Siloam көlқикigə берip yuyuwətkin» degənidi. Mən берip yuyuwidim, көрələydiqan boldum.

¹² — U hazır қəyəрдə? — дөп soraxti ular.

— Bilməymən, — dedi u.

Pərisiylərninq məjizini sürüxtürüxi

¹³ Halayiq ilgiri қarioqu bolqan bu adəmni Pərisiylərninq aldiqə elip berixti ¹⁴ (əslidə Əysa lay қилип bu adəmning көzlrini aққан күn dəl xabat күni idi). ■ ¹⁵ Xuning bilən Pərisiylər қaytidin bu adəmdin қандақ көрələydiqan bolqinini soriwidi, u ularqə: — U көzlimgə lay *sürүp* қoydi, mən yuyuwidim wə mana, көрələydiqan boldum! — dedi.

¹⁶ Xuning bilən Pərisiylərdin бəziliri:

— U adəm Hudaning yenidin көlgən əməs, qünki u xabat күnini tutmaydu, — deyixti.

Yənə бəziliri:

— U gunahkar adəm bolsa, қандақларqə bundaq məjizilik alamətlərnini yaritalaytti? — deyixti.

■ **9:14** Mat. 12:1; Mar. 2:23; Luқа 6:1; Yh. 5:9.

Buning bilən ularning arisida bəlünüş pəyda boldi. □ ■ ¹⁷ Ular qarışu adəmdin yənə:

— U közliringni eqiptu, əmdi sən u toqrluluq nemə dəysən? — dəp soraxti.

U: — U bir pəyqəmbər ikən, — dedi.■

¹⁸ Yəhudiyar kərələydiqan qilinqan kixining ata-anisini tepip kəlmigüqə, burun uning qarışu ikənlikigə wə hazır kərələydiqan qilinqanliqışa ixənməytti. Xunga ular uning ata-anisini qakirtip, ¹⁹ ulardin:

— Bu silərning oqlunglarmu? Tuqma qarışu, dəwatattinglar? Əmdi hazır qandaqlarqə kərələydiqan bolup qaldi? — dəp soraxti.

²⁰ Ata-anisi ularqə: — Uning bizning oqlimiz ikənliki, xundaqla tuquluxidinla qarışu ikənlikini bilimiz; ²¹ lekin hazır qandaqlarqə kərələydiqan bolup qaloqanliqini, közlirini kim aqқанliqini bilməymiz. U qong adəm tursa, *buni* əzidin soranglar, u əzi dəp bərsun, — dəp jawab bərđi.

²² Ata-anisining xundaqla deyixi Yəhudiylardin qorqқанliqi üqün idi; qünki Yəhudiylar kimdəkim Əysani Məsih dəp etirap qilsa, u sinagog jamaitidin qoqlap qiqirilsun dəp qarar

---

□ **9:16** «U adəm Hudaning yenidin kəlgən əməs, qünki u xabat künini tutmaydu» — ular «u xabat künini tutmaydu» dəydu. Qünki ular Əysaning tükürükidin lay qilixni «əmgək qilix», xundaqla xabatning «dəm elix prinsipi»ni buzux, dəp qaraytti. Əysa bolsa «Atamning əməllirini ada qilixim kerək» degənidi (4-ayət). Demək, «ix qilıuqi» yaki «əməl qilıuqi» əslidə Huda Əzidur. Uningdin baxqa kim xundaqla möjizə yaritaytti? ■ **9:16** Yh. 3:2; 7:12; 9:33; 10:19. ■ **9:17** Luka 7:16; 24:19; Yh. 4:19; 6:14.

kilojanidi. □ ■ 23 Xu səwəbtin uning ata-anisi: «U qong adəm tursa, *buni* əzidin soranglar» degənidi.

24 Pərisiylər əslidə qarioru bololan adəmni yənə qakirip uningola:

— Hudaoqa xan-xərəp berip *kəsəm kil!* Biz bu adəmning gunahkar ikənlikini bilimiz, — deyixti. □ ■

25 U mundak jawab bərdi:

— U gunahkarmu, əməsmu, bilməymən. Birak mən xu birla ixni bilimənki, qarioru idim, hazır kərələydiolan boldum.

26 Ular uningdin yənə bir kətim:

— U seni kandaq kildi? Kəzliringni kandaq aqti? — dəp soraxti.

27 U jawabən:

— Silərgə allıkaqan eyttim, birak kulak salmid-inglar. Silər nemə dəp kaytidin anglaxni halap qaldinglar? Silərmu uning muhlisiri bolay dəwatamsilər?! — dedi.

28 Buning bilən, ular uni kattik tillap:

— Sən həliqining muhlisi! Biz bolsak Musa

□ 9:22 «**Yəhudiylar kimdəkim Əysani Məsih dəp etirap kilsa, u sinagog jamaitidin koqlap qikirilsun dəp qarar kilojanidi**» — «sinagogtin qikirilix»ning nətijisi, jəmiyyətliklərdin həqkim sinagogtin qikirilolan kixi bilən bardi-kəldi kilmaytti. ■ 9:22 Yh. 7:13; 12:42. □ 9:24 «**Hudaoqa xan-xərəp berip kəsəm kil**» — Əslidə grek tilida «kəsəm kil» degən səz yok idi. Bu ayəttə xu səz bolmisimu, xu mənə qikip turidu (məsilən «Yəxua» 7:19ni kərüng). Xuning üçün bu jümlining mənisi «Əysaoqa əməs, bəlki Hudaoqa xan-xərəp bər» degənlik əməs, bəlki «Hudani uluqlax üçün rast gəp kil, bu məjizə əslidə qong bir aldancılıq əməsmu?» degəndək. ■ 9:24 Yə. 7:19.

*pəyoʻlambərnin*g muhlisirimiz. ²⁹ Hudaning Musoʻla səzligənlikini bilimiz; lekin bu nemi-ning bolsa kəyərdin kəlgənlikinimu bilməymiz, — deyixti.

³⁰ Həlikə adəm ularoʻla mundak javab kəyturdi: — Ajayip ixku bu! Gərçə silər uning kəyərdin kəlgənlikini bilmigininglar bilən, u mening kəzlimni aqti. ³¹ Biz bilimizki, Huda gunahkarlarning tiləklirini anglimaydu; birak Əzigə ihlasmən bolup iradisigə əməl kəloʻuqilarningkini anglaydu. ■ ³² Dunya apiridə boləandin tartip, birərsining tuoʻlma kəriotuning kəzini aqkanlikini anglap bakkan əməs. ³³ Əgər bu adəm Hudadin kəlmigən bolsa, həqnemə kəlalmiotən bolatti.

³⁴ Ular uni:

— Sən tüptin gunah iqidə tuoʻuloʻan turukluk, bizgə təlim bərməkqimusən? — deyixip, uni *sinagotin* koʻqlap qikiriwetixti.□

Rohiy kəriotuluk

³⁵ Əysa ularning uni *sinagotin* koʻqlap qikariotlikini anglap, uni izdəp tepip: Sən, Hudaning Ooqlioʻla etikad kəlamsən? — dəp soridi.□

³⁶ U javabən: — Təksir, u kim? Mən uningoʻla etikad kəlay, — dedi.

■ **9:31** Zəb. 66:18; Pənd. 15:29; 28:9; Yəx. 1:15; Mik. 3:4.

□ **9:34** «**ular... uni sinagotin koʻqlap qikiriwetixti**» — 22-ayət wə izahatni kəring. □ **9:35** «**Sən, Hudaning Ooqlioʻla etikad kəlamsən?**» — bəzi kona kəqürmilərdə «Sən, Insan'ooqlioʻla etikad kəlamsən?» dəp pütülgən.

37 — Sən həm uni kərdüŋ həm mana, hazır sən bilən səzlixiwatqan dəl xuning əzi, — dedi Əysa uningə.

38 Həlikə adəm:

— I Rəb, etiqad qilimən! — dəp, uningə səjdə kildi.

39 — Mən korlarni kəridioqan bolsun, kəridioqanlarni kor bolsun dəp bu dunyaəqə həküm qikirixka kəldim, — dedi Əysa. □ ■

40 Uning yenidiki bəzi Pərisiylər bu sözlərnə anglap uningdin:

— Bizmu kormu? — dəp soraxti. 41 Əysa ularəqə: — Kor boləqan bolsanglar, gunahinglar bolmaytti; ləkin silər hazır «kəruwatimiz» deginglar üqün silərgə gunah həsabləniweridu, — dedi.

10

□ 9:39 «Mən korlarni kəridioqan bolsun, kəridioqanlarni kor bolsun dəp bu dunyaəqə həküm qikirixka kəldim» — «həküm qikirixka kəldim» — Bu «həküm» toqruluk «Yəx.» 42:1 wə uningdiki izahatni kəring. Bu qandaq «həküm»? Bizningqə Yəxaya pəyoəmbərnəng bexaritidə eytiləqandək az degəndə bu «həküm»ning əq tərəpi bardur: (1) etiqadqilarəqə toqra kəzqaraxlarni yətküzüx; (2) Hudaning kəp ixlar üstidiki həkümlirini bildürüx; (3) Məsihning həwiri kixilərnəng qəlbini yaki yoruq yaki tehimu qarangoq, kor qilix; huddi Yəxaya pəyoəmbər əz waqtida Hudaning səz-kalamini Israiləqə yətküzgəndə, Israilning əhqwali «Silər anglaxni anglaysilər, birək qüxənməysilər; kəruxnə kərusilər, birək bilip yətməysilər» («Yəx.» 6:9-10) degəndək boləqanoqə ohxax. «Yəx.» 44:18nimu kəring. ■ 9:39 Yh. 3:17; 12:47.

Əysa səzini dawam qilidu — «Mən yahxi qoy baqquqidurmən»

¹ Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, qoy qotiniqə ixiktin kirməy, baxqa yərdin yamixip kirgən kixi oqri wə qarəqqudu.

² Ixiktin kiridiqən kixi bolsa qoylarning padiqisidur. ³ Ixik baqar uningqə ixikni eqip beridu wə qoylar uning awazini anglap tonuydu; u öz qoylirining isimlirini bir-birləp qəqirip ularni sirtqə baxlap qiqidu. □ ⁴ U qoylirining həmmisini sirtqə qiqirip bolup, ularning aldida mangidu, qoylarmu uning kəynidin əgixip mengixidu; qünki ular uning awazini tonuydu. □ ⁵ Ləkin ular yat adəmning kəynidin mangmaydu, bəlki uningdin qəqidu; qünki ular yatların awazini tonumaydu.

⁶ Əysa bu təmsilni ularqə səzləp bərgini bilən, ləkin ular uning əzlrigə nemə dəwatqanlıqini həq qüxənmidi. ⁷ Xunga Əysa ularqə yənə mundəq dedi:

— Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip

□ **10:3 «Ixik baqar uningqə ixikni eqip beridu wə qoylar uning awazini anglap tonuydu...»** — «ixik baqar» bəlkim Qəmüldürgüqi Yəhyani kərsitixi mumkin. Bu ayət həm 4-ayətkə munasiwətlik, «Mik.» 2:13 wə izahatni kəring. □ **10:4 «U qoylirining həmmisini sirtqə qiqirip bolup, ularning aldida mangidu, qoylarmu uning kəynidin əgixip mengixidu; qünki ular uning awazini tonuydu»** — demisəkmü, Ottura Xərktiki qoyqılar dəl xundəq yol bilən qoylarni baqidu. Qoyqi barlıq qoylarqə isim qoyup ularni bu isim bilən qəqiridu. U daim «qoylirini baxlaydu», ular uning awazi bilən əgixip mangidu. Adəttə qoyqining qoylarni «həydəx»ning həq həjiti yok.

qoyayki, qoylarning ixiki özümdurmən. □
 8 Məndin ilgiri kəlgənlərnin həmmisi oqri wə qarəqfidur, ləkin qoylar ularoqə kuləq salmidi. □ 9 Ixik özümdurmən. Mən arkilik kirgini kutkuzulidu həm kirip-qikip, ot-qəplərnə tepip yeyələydu. ■ 10 Oqri bolsa pəkət oqriləx, ɵltürɵx wə buzux ɵqunla kelidu. Mən bolsam ularnə həyatlikkə erixsun wə xu həyatlikə mol bolsun dəp kəldim. □

11 Yahxi padiqi özümdurmən. Yahxi padiqi qoylar ɵqun ɵz jenini pida kilidu. □ ■

12 Ləkin mədikar undəq kilməydu. U bəlki nə qoylarning igisi nə padiqisi bolmioəqəqə, bərinin kəlginini kərsə, qoylarnə taxləp kəqfidu wə bərə kelip qoylarnə titip tiripirən kiliwetidu.

□ **10:7 «qoylarning ixiki özümdurmən»** — Ottura Xərktə padiqilar kəqidə qoylarnə qoqdəx ɵqun qotənnin əozidə toqrisioqə yetip uhlaydu. Xuning bilən ular ɵzlrinə «qoylarning ixiki» dəydu. Undəq qoyqilar hərəkuni «ɵz qoyliri ɵqun jenini pida kilidu». □ **10:8 «Məndin ilgiri kəlgənlərnin həmmisi oqri wə qarəqfidur, ləkin qoylar ularoqə kuləq salmidi»** — bu yərdə Əysənin kəzdə tutqini Təwrattiki pəyoqəmbərlər əməs, bəlki ɵzlrinə «Israilni bəkkuqilar» dəp atiwəloqənlər — yənə Pərisiylər, bəx kəhənlər, Təwrat ɵstəzlriri, Yəhudiy əqsəqəlliri, xundəqlə ɵzidin ilgiri pəyda boləqən «səhtə Məsihlər» (məsilən, «Ros.» 5:36-37)din ibarət. Israiloqə bəkkuqi bolux kərək boləqənlər əksiqə padidin pəyda-mənpəət alidioqənləroqə əylənduruloqən («Yər.» 23-bəb, «Əz.» 34-bəbnə kəring). ■ **10:9** Yh. 14:6. □ **10:10 «Oqri bolsa pəkət oqriləx, ɵltürɵx wə buzux ɵqunla kelidu»** — «ɵltürɵx» grek tilidə «boquzləx». □ **10:11 «Yahxi padiqi qoylar ɵqun ɵz jenini pida kilidu»** — «yahxi padiqi» boləqəndin keyin bəxkə hil padiqilar boləmdu? Bu toqrisidə «koqumqə sɵz»imizdə əzrəq tohtilimiz. ■ **10:11** Yəx. 40:11; Əz. 34:11, 12, 15, 22, 23; Mik. 1:14; Ibr. 13:20; 1Pet. 5:4.

□ ■ 13 Əmdi mədikar bolsa pəkət həkkinə dəp ixləp, qoylara qəngül bəlməy bədən qəqədu.

14-15 Yahxi padıqı əzəmdurmən. Ata meni tonioqinidək mən atini tonuoqinimdək, mən əzümningkilərnə tonuymən wə əzümningkilərmu meni tonuydu; qoylar üqün jenim pida. ■ 16 Bu qotandin bolmioqan baxqa qoylirimmu bar. Ularnimu elip baxlixim kerək wə ularmu awazimni anglaydu; xuning bilən bir pada bolidu, xundaqla ularning bir padıqısı bolidu. □ ■

17 Ata meni xu səwəbtin səyiduki, mən jenimni qayturuwelixim üqün uni pida qilimən.

■ 18 Jenimni heqkim məndin alalmaydu, mən uni əz ihtiyarim bilən pida qilimən. Mən uni pida qilixqa həkuklukmən wə xundaqla uni qayturuwelixkimu həkuklukmən; bu əmrni Atamdin tapxuruwaloqanmən. ■

19 Bu səzlər tūpəylidin Yəhudiylar arisida yənə bəlünüx pəyda boldi. ■ 20 Ulardin kəp adəmlər: — Uningoqa jin qaplixiptu, u jəylüwatidu, nemə üqün uning səzigə kulak saloqədəksilər? — deyixti. ■

□ 10:12 «**bərə kelip qoylarni titip tiripirən qiliwetidu**» — yaki «bərə kelip qoylarni tutuwelip tiripirən qiliwetidu».

■ 10:12 Zək. 11:16. ■ 10:14-15 2Tim. 2:19; Mat. 11:27; Luqa 10:22; Yh. 6:46; 7:29. □ 10:16 «**Bu qotandin bolmioqan baxqa qoylirimmu bar. Ularnimu elip baxlixim kerək ... xuning bilən bir pada bolidu, xundaqla ularning bir padıqısı bolidu**» — heqkəndək xübə yokki, muxu yərdə «bu qotandin bolmioqan»lar Məsihkə etiqad qilidiqan Yəhudi əməslərnə kərsitidu. ■ 10:16 Əz. 37:22. ■ 10:17 Yəx. 53:12.

■ 10:18 Yh. 2:19. ■ 10:19 Yh. 7:12; 9:16. ■ 10:20 Yh. 7:20; 8:48, 52.

21 Yənə bəzilər bolsa:

— Jin qaplaşkan adəmning sözliri bundak bolmaydu. Jin qandakmu qarışularning közlerini aqalisun?! — deyixti.■

Əysaning qətkə qəkilixi

22 Kix pəsli bolup, Yerusalemda «Qayta beoixlax heyti» ötküzülöwatatti. □ 23 Əysa ibadəthanidiki «Sulaymanning pexaywini»da aylinip yürətti. ■ 24 Yəhudiylar uning ətrafıqə olixiwelip:

— Bizni qağanəşiqə tit-tit kılıp tutuqluqta qaldurmaqşisən? Əgər Məsih bolsang, bizgə oquqini eyt, — deyixti.□

25 Əysa mundak jawab bərdi:

— Mən silərgə eyttim, lekin ixənməysilər. Atamning nami bilən kılqan əməllirimning əzi manga guwahlıq beridu. ■ 26 Birak mən silərgə eytkinimdək, silər etiqa kilmidinglar, qünki mening qoylirimdin əməssilər. 27 Mening qoylirim mening awazimni anglaydu, mən ularni tonuymən wə ular manga əgixidu. ■

28 Mən ularəqə mənggölük hayat ata kilmən;

■ **10:21** Mis. 4:11; Zəb. 94:9; 146:8 □ **10:22** «**Qayta beoixlax heyti**» — (ibadəthanini) «qayta beoixlax heyti» bolsa miladiyədin ilgiri 164-yili «Yəhuda Makkabus» ibadəthanini Yunandikilərnin butpərəslikidin qayturuwelip, uni qaytidin Hudaning yoliqə atop beoixliqanlığını təbrikləydiqan heyti. Bu heyti Yəhudiylar arisida həziroşiqə «Hannukah» dəp atilidu. ■ **10:23** 1Pad. 6:3; Ros. 3:11; 5:12.

□ **10:24** «**Bizni qağanəşiqə tit-tit kılıp tutuqluqta qaldurmaqşisən?**» — grek tilida «jenimizni qağanəşiqə tit-tit kılıp tutuqluqta qaldurmaqşisən?». ■ **10:25** Yh. 5:36.

■ **10:27** Yh. 8:47.

ular əsla həlak bolmaydu. Həqkim ularni qolumdin tartiwalalmaydu. ■ ²⁹ Ular ni manga təkdin kılolan atam həmmidin üstündür wə həqkim ularni atamning qolidin tartiwalalmaydu. ³⁰ Mən wə Ata *əslidinla* birdurmiz. □ ■

³¹ Buning bilən Yəhudiylar yənə uni qalma-kesək kılaxmaqçı bolup, yərdin kollirioğa tax elixti. ■

³² Əysa ularoğa: — Atamdin kəlgən nuroqun yahxi əməlləni silərgə kərsəttim. Bu əməlləning kaysisi üçün meni qalma-kesək kılmaqçisilər? — dedi.

³³ — Seni yahxi bir əməl üçün əməs, bəlki kupurluq kıləning üçün qalma-kesək kılımız. Qünki sən bir insan turukluq, özüngni Huda kılup kərsəttin! — dedi Yəhudiylar jawabən. ■

³⁴ Əysa ularoğa mundaq jawab bərdi:

— Silərgə təwə mukəddəs qanunda «Mən eytim, silər ilahlarsilər» dəp pütülgən əməsmu?

■ **10:28** Yh. 6:39; 17:12; 18:9. □ **10:30** «**Mən wə Ata əslidinla birdurmiz**» — «Qan» 32:39ni kəring. Muxu yərdə Məsihning «bir» degini, yukirida tiləğa elinolan ixlirida özining Huda'ata bilən birgə bir boləanlikini təkitleydu. ■ **10:30** Yəx. 54:5; Yh. 5:19; 14:9; 17:5. ■ **10:31** Yh. 8:59; 11:8. ■ **10:33** Yh. 5:18.

□ ■ 35 Huda öz söz-kalamini yetküzgönlərni «ilahlar» dəp atıoan yərdə (wə mukəddəs yazmilarda eytilöini hərgiz küqtin qalmaydu) 36 nemə üqün Ata Özigə has-mukəddəs kılıp panyı dunyaəğa əwətkən zat «Mən Hudaning Ooqlimən» desə, u toqruluk «kupurluk kilding!» dəysilər? □ ■ 37 Əgər Atamning əməllirini kılmısam, manga ixənmənglar. ■ 38 Birək kılsam, manga ixənmigən hələttimu, əməllərnıng əzlrıgə ixıninglar. Buning bilən Atıning məndə ikənlikını, menıngmu Atıda ikənlikımnı hək dəp bilıp etıkad kılıdıoan bolısılər. ■ 39 Buning bilən ular yənə unı tutmaqçı boldı, birək u ularnıng kollırıdın qutulup, u yərdın kəttı. ■ 40 Andın u yənə İordan dəryasınıng

□ 10:34 «Silərgə təwə mukəddəs kanun» — 8:17 wə ızahətını kərüng. «Mən eyttım, silər ilahlarsılər» — bu sözlər «Zəb.» 82:6də tepılıdu. Toluk eytsak «Mən eyttım: — Silər ilahlar ikənsılər; həmmınglar Həmmıdın Alıy Boləuqınıng oqullırısılər» degən bolup, bu söz əslıdə sot məjlısıgə katnaxқан «ilahlar»əğa, yəni Hudaning həlkıgə sorakçı boləan yakı öz həlkı arısıda hərəkəndək həkuk-məs'ulıyıtı bar adəmlərgə eytıloanıdı. Ular muxu ıxta, həmmını sorak kıloquçı Hudəəğa ohxap kətəkəqkə, «ilahlar» deyılıdu. 35-36-ayət wə ızahətını kərüng. «Zəb.» 82:1dıkı ızahətnımu kərüng.

■ 10:34 Zəb. 82:6 □ 10:36 «Nemə üqün Ata Özigə has-mukəddəs kılıp panyı dunyaəğa əwətkən zat «Mən Hudaning Ooqlimən» desə, u toqruluk «kupurluk kilding!» dəysilər?» — bu 36-ayət boyıqə, Huda «Zəbur»da «Hudaning söz-kalami yetküzülgənlər»ni «ilahlar» dəp atıoan yərdə, **Hudaning Söz-Kalamınıng Əzi** dunyaəğa kəlgəndə, «Hudaning Ooqlimən» desə, bu qəndəkmu kupurluk bolıdu? ■ 10:36 Yh. 5:1; 6:27. ■ 10:37 Yh. 15:24. ■ 10:38 Yh. 14:11; 17:21. ■ 10:39 Luqa 4:29; Yh. 8:59.

u ketioqa, yəni Yəhya *pəyoqəmbər* dəslipidə adəmlərnı qəməldürgən jayoqa berip, u yərdə turdi.■

⁴¹ Nuroqun kixilər uning yenioqa kəldi. Ular:

— Yəhya heq məjizilik alamət kərsətmigən, ləkin uning bu adəm toqrisida barlıq eytkanliri rast ikən! — deyixti. ⁴² Xuning bilən nuroqunlioqan kixilər bu yərdə uningoya etiqad kildi.

11

Lazarusning əlümi

¹ Lazarus degən bir adəm kesəl bolup qaloqanidi. U Məryəm wə hədisi Marta turoqan, Bəyt-Aniya degən kənttə turatti ² (bu Məryəm bolsa, Rəbgə huxbuy mayni sürkigən, putlirini öz qaqliri bilən ertip kurutqan həliki Məryəm idi; kesəl bolup yatqan Lazarus uning inisi idi).□ ■

³ Lazarusning hədiliri Əysaqa həwərqi əwətip: «İ Rəb, mana sən səygən *dostung* kesəl bolup qaldi» dəp yətküzdi.

⁴ Ləkin Əysa buni anglap:

■ **10:40** Yh. 1:28; 3:23. □ **11:2** «bu Məryəm bolsa, rəbgə huxbuy mayni sürkigən, putlirini öz qaqliri bilən ertip kurutqan həliki Məryəm idi; kesəl bolup yatqan Lazarus uning inisi idi» — bu ix dəsleptə «Mat.» 26:6-13 wə «Mar.» 14:3-9də wə keyin «Yuh.» 12:3-8də hatirilinidu. Yuhanna oqurmənlər bu ixtin İnildiki baxqa «bayanlar» arqilik allıkaqan həwər tapqan, dəp pərəz qilidu. ■ **11:2** Mat. 26:6; Mar. 14:3; Luqa 7:37; Yh. 12:3.

— Bu kesəldin ölüp kətməydu, bəlki bu arqilıq Hudaning Ooqlı uluqlinip, Hudaning xan-xəripi ayan kılınidu — dedi.■

⁵ Əysa Marta, singlisi wə Lazarusni tolimu səyəttili. ⁶ Xunga u Lazarusning kesəl ikənlikini anglioğan bolsimu, əzi turuwatқан jayda yənə ikki kün turdi.□ ⁷ Andin keyin u muhlislirioğa:

— Yəhudiyəgə qayta barayli! — dedi.

⁸ Muhlisliri uningoğa:

— Ustaz, yekindila *u yərdiki* Yəhudiyalar seni qalma-kesək kilməqçi bolğan tursa, yənə u yərgə qayta baramsən? — deyixti.□ ■

⁹ Əysa mundaq dedi:

— Kündüzdə on ikki saət bar əməsmu? Kündüzi yol mangoğan kixi putlaxmas, qünki u bu dunyaning yorukini kəridu. ¹⁰ Lekin keqisi yol mangoğan kixi putlixar, qünki uningda yorukluk yoktur.

¹¹ Bu sözləni eytkəndin keyin, u:

— Dostimiz Lazarus uhlap qaldi; mən uni uykusidin oyoatqili barimən, — dəp qoxup qoydi.■

¹² Xunga muhlislar uningoğa:

■ 11:4 Yh. 9:3; 11:40.

□ 11:6 «Xunga u Lazarusning kesəl ikənlikini anglioğan bolsimu, əzi turuwatқан jayda yənə ikki kün turdi» — bu ayəttiki «xunga» bəlkim

okurmənləni həyran qalduridu. Bizdə kılqə xübhə yokki, Huda Əzini səyğənlənimu intayin səyğəqkə, ularning Hudaning həkikiy xan-xəripi wə uluqlukini kərip qüxinixi, xundaqla etikadining küqəytilixi üqün bəzidə bəximizdin bu ixqə ohxap ketidioğan azablıq ixlarni ötküzidu (15-ayətni kəring). □ 11:8 «Ustaz» — grek tilida «Rabbi».

■ 11:8 Yh. 8:59; 10:31.

■ 11:11 Mat. 9:24; Mar. 5:39; Luqa 8:52.

— I Rəb, uhliqan bolsa, yahxi bolup qalidu, — dedi.

¹³ Həlbuki, Əysa Lazarusning ölumi toquruluq eytkanidi, lekin ular u dəm elixtiki uyquni dəwatidu, dəp oylaxti. ¹⁴ Xunga Əysa ularqa oquqini eytip:

— Lazarus öldi, — dedi. ¹⁵ — Birak silərni dəp, silərning etikad qilixinglar üqün, *uning kexida* bolmioqanlikimoqa huxalmən. Əmdi uning yenioqa barayli, — dedi.

¹⁶ «Koxkezək» dəp atilidioqan Tomas baxqa muhlisdaxlirioqa:

— Bizmu uning bilən billə barayli həm uning bilən billə ələyli, — dedi. □

Əysaning Lazarusni tirildürüxi

¹⁷ Əysa muhlisliri bilən Bəyt-Aniyaoqa baroqanda, Lazarusning yərlikkə qoyuloqinioqa allikaqan tət kün bolqanliki uningqa məlum boldi. ¹⁸ Bəyt-Aniya Yerusalemoqa yekin bolup, uningdin altə qaqirimqə yiraqliqta idi, □

¹⁹ xuning bilən nuroqun Yəhudiylar Marta bilən Məryəmgə inisi toqrisida təsəlli bərgili ularning yenioqa kəlgənidi. ²⁰ Marta əmdi Əysaning keliwatkinini anglapla, uning aldioqa qikti. Lekin Məryəm bolsa əyidə olturup qaldi.

²¹ Marta əmdi Əysaqa: — I Rəb, bu yərdə bolqan bolsang, inim əlmigən bolatti.

□ **11:16** ««Koxkezək» dəp atilidioqan Tomas» — drek tilida ««Didimos» dəp atilidioqan Tomas». □ **11:18** «altə qaqirim» — grek tilida «on bəx stadiyon». Bir «stadiyon» 185 metr idi.

²² Heliham Hudadin nemini tilisang, Uning sanga xuni beridioxanlikini bilimən, — dedi.

²³ — Ining kayta tirilidu, — dedi Əysa.

²⁴ Marta:

— Ahirki künidə, yənə tirilix künidə uning jəzmən tirilidioxanlikini bilimən, — dedi.■

²⁵ Əysa uningoxa: — Tirilix wə hayatlik mən özümdurmən; manga etikad qiloxuqi kixi əlsimu, hayat bolidu; ■ ²⁶ wə hayat turup, manga etikad qiloxuqi əbədil'əbəd əlməs; buningoxa ixinəmsən?■

²⁷ U uningoxa: — Ixinimən, i Rəb; sening dunyaxa kelixi mukərrər boloxan Məsih, Hudaning Oqli ikənlikinggə ixinimən.■

²⁸ Buni dəp bolup, u berip singlisi Məryəmni astioxina qakirip:

— Ustaz kəldi, seni qakiriwatidu, — dedi.

²⁹ Məryəm buni anglap, dərhal ornidin turup, uning aldioxa bardı ³⁰ (xu pəyttə Əysa tehi yezioxa kirmigən bolup, Marta uning aldioxa mengip, uqrixip qaloxan yərdə idi). ³¹ Əmdi *Məryəmgə* təsəlli beriwatқан, əydə uning bilən olturoxan Yəhudiylar uning aldirap qoxup sirtka qikip kətkinini kərup, uni kəbrigə berip xu yərdə yioxazar qiloxili kətti, dəp oylap, uning kəynidin mengixti.

³² Məryəm əmdi Əysa bar yərgə baroxanda uni kərup, ayioxioxə özini etip:

— I Rəb, bu yərdə boloxan bolsang, inim əlmigən

■ **11:24** Dan. 12:2; Luqa 14:14; Yh. 5:29. ■ **11:25** Yh. 1:4; 3:16, 36; 5:24; 6:47; 14:6; 1Yuha. 5:10. ■ **11:26** Yh. 6:51.

■ **11:27** Mat. 16:16; Mar. 8:29; Luqa 9:20; Yh. 6:69.

bolatti! — dedi.

³³ Əysa Məryəmning yioqa-zar kילוқинини, xundakla uning bilən billə kəlgən Yəhudiylı həlknıng yioqa-zar kılıxkınını kərgəndə, rohıda kattık pıoqan qekıp, kənglı tolımu bıaram boldı wə: □

³⁴ — Unı kəyərgə koydunglar? — dəp sorıdı.

— I Rəb, kelıp kərgın, — deyıxtı ular.

³⁵ Əysa kəz yexı kıldı. □ ■ ³⁶ Yəhudiylı həlki: — Karanglar, u unı qanqılık səygən! — deyıxtı.

³⁷ Wə ulardın bəziliri:

— Karioquning kəzını aqқан bu kixi kesəl adəmni əlümdın saklap qalalmasmıdı? — deyıxtı.

³⁸ Əysa ıqıdə yənə kattık pıoqan qekıp, kəbrining aldioqa bardı. Kəbri bir qar ıdı; uning kirix aqziyoqa qong bir tax koyuqluk ıdı. ³⁹ Əysa:

— Taxni eliwetinglar! — dedi.

Əlgüqining hədisi Marta:

— I Rəb, yərlikkə koyoqili tət kün boldı, hazır u purap kətkəndu, — dedi.

⁴⁰ Əysa uningqa:

— Mən sanga: «Etikad kılsang, Hudaning xanxəripinı kərisən» degənıdımou! — dedi.

⁴¹ Buning bilən halayık taxni eliwətti. Əysa kəzlırını asmanoqa tikıp mundak dua kıldı:

□ **11:33** «*Əysa...* rohıda kattık pıoqan qekıp, kənglı tolımu bıaram boldı»—Əysa nemigə xundak ınkas qayturdı? Bizningqə, bu uning gunahning insanlarnı əlümgə wə halakətkə, jümlidin Xəytanning ilkiğə elıp baroqanlıki tüpəylidin boloqan parakəndiqilik wə pıoqan-qayoqıya qarap, bu ıxlardın kattık hayajanlanoqanlıki wə bəlkim oqəzəpləngənlikini kərsitıdı. □ **11:35** «*Əysa kəz yexı kıldı*» — Əysanın kəz yaxlırı toqruluk «koxumqə səz»imızdə tohtalmısak bolmaydu.

■ **11:35** Luka 19:41.

— I Ata, tilikimni angliqning üqün sanga tæxækkür eytimæn. ⁴² Tilæklirimni hæmixæ anglyaydioanliqingni bilimæn; lekin xundak bolsimu, ætrapimdiki muxu halayik sening meni æwætkænlikinggæ ixænsun dæp, buni eytiwatimæn!■

⁴³ Bu sæzlærni qiløandin keyin, u yukiri awazda: — Lazarus, taxkiriøa qik! — dæp towlidi.

⁴⁴ Ølgüqi kol-putliri kepænlængæn, engiki tengiløan halda taxkiriøa qikti. Øysa ularøa: — Kepænni yexiwetip, uni azad qilinglar! — dedi.■

Øysani øltürüx suyikæsti

Mat. 26:1-5; Mar. 14:1-2; Luqa 22:1-2

⁴⁵ Mæryæmning yenioqa pætæ kilip kelip, uning æmillirini kergæn Yæhudiylar iqidin nuroqunliri uningøa etikad qildi. ⁴⁶ Lekin ularning iqidæ bæziliri Pærisiylærning yenioqa berip, Øysaning qiløan ixlirini mælum kilixti. ⁴⁷ Xunga bax kañinlar wæ Pærisiylær Yæhudiylarning kengæxmisini yioip:

— Qandak kiliximiz keræk? Bu adæm nuroqun mejjizilik alamætlærni yaritiwatidu. ■ ⁴⁸ Uningøa xundak yol koyup beriwærsæk, hæmmæ adæm uningøa etikad kilip ketidu. Xundak boløanda, Rimliklar kelip bu bizning jayimiz

---

■ **11:42** Yh. 12:30. ■ **11:44** Yh. 20:7. ■ **11:47** Zæb. 2:2; Mat. 26:3; Mar. 14:1; Luqa 22:2; Ros. 4:27.

wə kowmimizni wəyran kıliwetidu! — deyixti.□

⁴⁹ Ularning iqidə biri, yəni xu yili bax kaħin boləqan Kayafa:

— Silər heqnemini bilməydikənsilər! ⁵⁰ Pütün həlkning həlak boluxining ornioqa, birla adəmning ular üqün əlüxining əwzəllikini qüxinip yətməydikənsilər, — dedi ■ ⁵¹⁻⁵² (bu sözni u əzlükidin eytmioqanidi; bəlki u xu yili bax kaħin boləqanliqi üqün, Əysaning Yəħudiy həlki üqün, xundakla pəkət u həlk üqünla əməs, bəlki Hudaning hər yanəqa tarkilip kətkən pərzəntlirining həmmisini bir kilip uyuxturux üqün əlidioqanlikidin aldın bexarət berip xundak degənidi).□ ■

⁵³ Xuning bilən ular məslihetlixip, xu kündin baxlap Əysani əltürüwetixni kəstlidi. ⁵⁴ Xuning üqün Əysa əmdi Yəħudiylar arisida axkara yürməytti, u u yərdin ayrilip qəlgə yekın rayondiki Əfraim isimlik bir xəħirigə berip, muhlisliri bilən u yərdə turdi.

□ **11:48** «Rimliklar kelip bu bizning jayimiz wə kowmimizni wəyran kıliwetidu!» — «bu bizning jayimiz» bizningqə ibadəthanini kərsətsə kerək. Enikki, bu adəmlərnin ibadəthanini «Hudaning» deməydu, bəlki «bizning» dəydu. Ularning gepidin roxənki, əzining mənəpəətini birinqi orunəqa qoyidu, əz həlkning tinq-amanlikini ikkinqi orunəqa qoyidu. «Bu bizning jayimiz» baxqa birhil tərjimisi: «bizning bu ornimiz» (demək, mənəsipimiz). ■ **11:50** Yħ. 18:14.

□ **11:51-52** «bu sözni u əzlükidin eytmioqanidi; bəlki u xu yili bax kaħin boləqanliqi üqün... aldın bexarət berip xundak degənidi» — demək, gərqə u əzi hudəsiz adəm bolsimu, Təwrat bekitkən orunda turəq, Muqəddəs Roh uning arkilik (əzining dəwatqinining mənisini toluk qüxənmigən həlda) bexarət bərdi. ■ **11:51-52** Əf. 2:14, 15, 16.

55 Əmdi Yəhudiylarning «ötüp ketix heyti»oqa az kəlojanidi. Nuroqun kixilər taħarətni ada kəlix üqün, heyttin ilgiri yezilardin Yerusalemoqa kelixti. □ 56 Xuning bilən billə xu kixilər Əysani izdəxti. Ular ibadəthanida yiqiləqanda bir-birigə:

— Qandəq oylawatisilər? U heyti ötküzgili kəlməsmu? — deyixti.■

57 Bax kaħinlar bilən Pərisiylər bolsa uni tutux üqün, hərkimning uning kəyərdilikini bilsə, məlum kəlix toqruluk pərman qəkarəjanidi.

12

Məryəmning Əysani ətirlixi

Mat. 26:6-13; Mar. 14:3-9

1 Ötüp ketix heytidin altə kün ilgiri, Əysa əzi ölümdin tirildürgən Lazarus turuwatқан jay — Bəyt-Aniyəoqa kəldi.■ 2 Xu wəjidin ular u yərdə uningə ziyapət bərdi. Marta

□ 11:55 «Nuroqun kixilər taħarətni ada kəlix üqün...» — muxu yərdiki «taħarət» toqruluk: Musa pəyoqəmbərgə qüxürülgən kanun boyiqə, birsi əlük bir nərsigə, qənoqa yaki məlum kesəl yarisiqə tegip kətkən bolsa, «napak» dəp həsəblinatti wə xundəklə pak həsəblinix üqün yuyunuxi kərak wə yənə bəzi əħwallardimu kurbanlıq kəlix kərak idi. Uning üstigə pərisiylər wə «Təwrat ustəzliri» əzlükidin bu ixlarəqa nuroqun bəxkə murəkkəp kəidilərnə qəxuwəlojanidi. Məsilən, «Mar.» 7:3-4ni kərüng. Xunga «taħarət»ni ötküzüxkə bəzidə heli wəqit kərak boləqan. «Yerusalemoqa kelixti» — grek tilidə «Yerusalemoqa qəkixti». ■ 11:56 Yə. 7:11. ■ 12:1 Mat. 26:6; Mar. 14:3; Luqə 7:37; Yə. 11:2.

mehmanlarni kütüwatatti; Lazarus bolsa Əysa bilən həmdastihan bolqanlarning biri idi.

³ Məryəm əmdi nahayiti kımmət bahalıq sap sumbul ətirdin bir qadaq əkilip, Əysaning putliriqə kuydi andin qaqliri bilən putlirini ertip qurutti. Ətirning hux purıki öyni bir aldi.□

⁴ Lekin uning muhlislriridin biri, yəni uningqə pat arida satkunluk kılquqi, Simonning oqlı Yəhuda İxqariyot:

⁵ — Nemixka bu *kımmət bahalıq* ətir kəmbəqəllərgə sədikə kılıp berilixkə üq yüz dinarqə setilmidi? — dedi□ ■ ⁶ (u bu səzni kəmbəqəllərnıng qemini yegənliki üqün əməs, bəlki oqlrı bolqanlıki üqün degənidi; qünki u *muhlislarning ortaq* həmyanini saklıquqi bolup, daim uningqə selinqinidin oqlriliwalatti).■

⁷ Əmdi Əysa: — Ayalni öz ihtiyariqə koyqin! Qünki u buni mening dəpnə künüm üqün təyyarlık kılıp saklıqandur;□ ■ ⁸ qünki kəmbəqəllər həmixə silər bilən billə bolidu, lekin mən həmixə silər bilən billə bolmaymən, — dedi.■

□ **12:3** «nahayiti kımmət bahalıq sap sumbul ətirdin bir qadaq» — «bir qadaq» (grek tilida «bir litra») — Rimliklarning qadiki, təhminən 325 gram. «Əysaning putliriqə kuydi andin qaqliri bilən putlirini ertip qurutti» — yaki «Əysaning putliriqə kuydi wə qaqliri bilən ətirni putliriqə sürdi».

□ **12:5** «üq yüz dinar» — xu qaqda addiy bir ixqining yillik kirimigə təng bolatti. ■ **12:5** Mar. 14:5. ■ **12:6** Yh. 13:29.

□ **12:7** «u buni mening dəpnə künüm üqün təyyarlık kılıp saklıqandur» — baxka birhil təjirisi: «u xundak kılıp mening dəpnə künümgə təyyarlık kiliwatidu». ■ **12:7** Mar. 14:8. ■ **12:8** Qan. 15:11; Mat. 26:11; Mar. 14:7.

Bax kaħinlarning Lazarusni oltürüx suyikæsti

⁹ Zor bir top Yəhudiylar uning xu yərdə ikənlikidin həwər tepip, xu yərgə kəldi. Ularning kelixi yaloquz Əysani dəpla əməs, yənə u ölumdin tirildürgən Lazarusnimu kərüx üqün idi. ■ ¹⁰ Lekin bax kaħinlar bolsa Lazarusnimu oltürüxnü məslihətləxkənidi; ¹¹ Qünki uning səwəbidin nuroqun Yəhudiylar əzlidiridin qekinip Əysaqə etiқad қiliwatatti.

Yerusalemoğa təntənilik bilən kirix

Mat. 21:1-11; Mar. 11:1-11; Luқа 19:28-40

¹² Ətisi, «*ətüp ketix* həyti»ni otküzüxkə kəlgən zor bir top halayiq Əysaning Yerusalemoğa keliwatқанlığını anglap, ■ ¹³ қollirioğa horma xahlirini tutuxқан ҳалда uni қарxi aloқili қiqixti wə: «Təxəkkür-һosanna! Pərwərdigarning namida kəlgüqi, Israilning padixahioğa mubarək bolqay!» dəp warkiraxti. □ ■ ¹⁴ Əysa bir təhəyni tepip, uningqə mindi; huddi *mukəddəs yazmilarda* mundaq pütülgəndək: —

¹⁵ «Қorkma, i Zion қizi! Mana, Padixahing exək

■ **12:9** Yh. 11:44. ■ **12:12** Mat. 21:8; Mar. 11:8; Luқа 19:36.

□ **12:13** «Təxəkkür-һosanna! Pərwərdigarning namida kəlgüqi, Israilning padixahioğa mubarək bolqay!» — bu sözlər «Zəb.» 118:25-26diki bexarəttin elinoqan. «Hosanna» degən söz «Қutқuzoqaysən, i Pərwərdigar» degən mənida. Injil dəwrigə kəlgəndə mənisi «Hudaoğa təxəkkür-mədhiyə»mu bolup қaloqanidi. «Zəbur» 118-küyidiki izahatlarnimu kərüng.

■ **12:13** Zəb. 118:25, 26.

təhiyigə minip keliwatidu!».□ ■

¹⁶ Əyni qaoqda uning muhlisliri bu ixlarni qüxənməytti, lekin Əysa xan-xərəptə uluqlanoqandin keyin, bu sözlərnin uning tooqruluk pütülgənlikini, xundakla bu ixlarning dərəkə uningda xundak yüz bərgənlikini esigə kəltürdi.□

¹⁷ Əmdi u Lazarusni kəbridin qakirip tirildürgən qaoqda uning bilən billə boləqan halayik bolsa, bu ixqa guwahlik beriwatatti. ¹⁸ Əysa yaratqan bu məjizilik alamətnimu anglioaqqa, uni qarxi elixqa xu bir top adəmlər qikixkanidi.

¹⁹ Pərisiylər bolsa bir-birigə:

— Qaranglar, *barlik* kıləninglar bikar kətti! Mana əmdi pütkül jahan uningoa əgəxməktə! — deyixti.■

Greklarning Əysa bilən kərixüxnə tələp kılıxi
— *uning əz əlümi tooqruluk səlixə*

²⁰ Ətöp ketix həytida ibadət kıləyli kəlgənlər arisida birnəqə greklarmu bar idi. ■ ²¹ Bular əmdi Galiliyənin Bəyt-Saida yezisidin boləqan Filipning yenioa kelip:

— Əpəndim, biz Əysa bilən kərixsək, — dəp tələp kılıxti.■

□ **12:15** «**Qorkma, i Zion kızı! Mana, Padixahing exək təhiyigə minip keliwatidu!**» — «Zək.» 9:9. «Zion kızı» Yerusalemda turuwatqanlarni, xundakla barlik Yəhudiy həlkini kərsitidu. ■ **12:15** Yəx. 62:11; Zək. 9:9; Mat. 21:5.

□ **12:16** «**Əysa xan-xərəptə uluqlanoqandin keyin...**» — uning əlümdin tirilip ərxkə kətürülgənlikini kərsitidu. ■ **12:19** Yh. 11:47. ■ **12:20** Ros. 8:27. ■ **12:21** Yh. 1:45.

22 Filip berip buni Andriyaska eytti. Andin Andriyas wə Filip ikkisi Əysaqa məlum qildi.

23 Lekin Əysa ularqa jawabən mundak dedi:

— «Insan'ooqlining xan-xərəptə uluqlinidioqan waqit-saiti yetip kəldi. □ ■ 24 Bərħək, bərħək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, buqday deni tupraq iqigə qüxüp əlmigüqə, əzi yənila yaloquz qalidu; lekin əlsə, mol həsul beridu.

□ ■ 25 Kimdəkim öz həyatini ayisa uningdin məhrum bolidu; lekin bu dunyada öz həyatidin nəprətlənsə, uni mənngülük həyatlıkka sakliyalaydu. □ ■ 26 Kimdəkim hizmitimdə

boluxni halisa, manga əgəxsun. Mən kəyərdə bolsam, mening hizmətqimmu xu yərdə bolidu. Kəmdəkim mening hizmitimdə bolsa, Ata uningqa izzət qilidu.■

27 Həzir jenim kattik azabliniwatidu. Mən nemə deyixim kerək? «Ata, meni bu saəttin qutkuzoqin!» dəymu? Lekin mən dəl muxu

---

□ 12:23 «Lekin Əysa ularqa jawabən mundak dedi: — «Insan'ooqlining xan-xərəptə uluqlinidioqan waqit-saiti yetip kəldi...» — greklərnin (22-ayəttiki) təlipigə bu sirlik səzler qandak jawab bolidu? Buning toqruluk «qoxumqə sez»imizdə azraq tohtilimiz. ■ 12:23 Yh. 13:32; 17:1.

□ 12:24 «buqday deni tupraq iqigə qüxüp əlmigüqə, əzi yənila yaloquz qalidu; lekin əlsə, mol həsul beridu» — Məsihnin «urukning əlüxi» degini birhil ohxitixtur. Uruk yərgə qüxüp «əlmisə» bir tal peti kəliweridu. Tupraqqa qüxkəndə «əlsə», uningdin nurqun uruk mewiləydu. ■ 12:24 1Kor. 15:36. □ 12:25 «kimdəkim öz həyatini ayisa..» — «ayisa» grek tilida «səyisə» yaki «amraq bolsa». ■ 12:25 Mat. 10:39; 16:25; Mar. 8:35; Luqa 9:24; 17:33. ■ 12:26 Yh. 14:3; 17:24.

wakıt-saət üqün kəldim. □ ■ 28 Ata, namıngə qə xan-xərəp kəltürğın!».

Xuan, asmandın bir awaz anglınip:

— Uningə qə xan-xərəp kəltürdüm wə yənə un- ingə qə xan-xərəp kəltürimən!» — deyildi.

29 Buni angliqan xu yərdə turə qan halayık:

— Həwa güldürlidi, — deyixti.

Yənə bəzilər bolsa:

— Bir pərixte uningə qə gəp kildi, — deyixti.

30 Əysa bolsa jawabən: — Bu awaz meni dəp əməs, silərnı dəp qüxti. ■ 31 Əmdi dunyaning üstigə həküm qikirilix wakıtı kəldi;

həzir bu dunyaning həkümdarining taxkiriə qə kəşlinix wakıtı kəldi. □ ■ 32 Wə mən bolsam, yərning üstidin kətürülğınimdə, pütkül insan- larnı özümğə jəlp kılıp tartımən, — dedi ■

33 (uning buni degini özining qandək ölüm bilən əlidioqanlıqını kərsətkini idi).

34 Halayık buningə qə jawabən uningdin:

— Biz mukəddəs qanundın Məsihning əbədğiqə qalidioqanını angliqan; sən qandəksigə «In- san’oqli kətürülüxi kerək» dəysən?! Bu qandəkmu «Insan’oqli» bolsun? — dəp

---

□ 12:27 «Ata, meni bu saəttin kutkuzə qin!» dəymu?»

— Bu «saət» uning kelidioqan azab-oqubətlərnı tartidioqanlıqını kərsitidu. ■ 12:27 Mat. 26:37,38,39; Mar. 14:34; Luqə 22:44.

■ 12:30 Yh. 11:42. □ 12:31 «həzir bu dunyaning həkümdarining taxkiriə qə kəşlinix wakıtı kəldi» — «bu dunyaning həkümdari» — Xəytanni kərsitidu. Bu ayət toqruluk «kəoxumğə səz»imizdə tohtilimiz. ■ 12:31 Yh. 14:30; 16:11; Kol. 2:15. ■ 12:32 Qəl. 21:9; 2Pad. 18:4; Yh. 3:14; 8:28.

soridi. □ ■

³⁵ Xunga Əysa ularoqa: — Nurning aranglarda bolidioqan waqti uzun bolmaydu. Xunga qarangoqulukning silərni besiwalmasliki üqün, nur bar waqtida *uningda* menginglar; qarangoqulukta mangoqan kixi özining kəyərgə ketiwatqanlikini bilməydu. ■ ³⁶ Nur aranglarda bar waqitta, uningqa ixininglar; buning bilən nurning pərzəntliri bolisilər, — dedi.

Əysa bu sözlərni qiləandin keyin, ulardin ayrilip yoxurunuwaldi.

Yəhudiy halkining Məsihni rət kilixi

³⁷ Gərqə u ularning kəz aldida xunqə tola məjizilik alamət kərsətkən bolsimu, ular tehi uningqa etikad kilmidi. ³⁸ Xuning bilən Yəxaya pəyoqəmbərning yazmisida aldin'ala kərsitilgən bexarət dəl əməlgə axurdi:

«I Pərwərdigar, bizning yətküzgən həwirimizgə kimmu ixəngən?

Həm «Pərwərdigarning biliki» Boləuqci

□ **12:34** «**sən kandaqsigə «Insan'ooqli kətürüluxi kerək dəysən?!»** — halayikning «Insan'ooqli» (Məsih) toquruluk kəzdə tutqini Məsihning uluqulukini kərsitidiqan «Yar.» 49:10, «Zəb.» 89:35-37, 110:2, «Yəx.» 9:7, «Əz.» 37:25, «Dan.» 7:14 Idi.

■ **12:34** 2Sam. 7:16; 1Tar. 22:10; Zəb. 45:6-7; 89:36; 110:4; Yəx. 9:5; Yər. 23:6; Əz. 37:26; Dan. 2:44; 7:14, 27; Mik. 4:7; İbr. 1:8.

■ **12:35** Yər. 13:16; Yh. 1:9; 8:12; 9:5; 12:46; Əf. 5:8; 1Tes. 5:4

kingimu ayan qilinoqan?»□ ■

³⁹⁻⁴⁰ Halayiqning etiqad qilmioqinining səwəbi dəl xuki (huddi Yəxaya pəyoqəmbər yənə aldin'ala eytkandək):

«*Pərwərdigar* ularning kəzlrini kor,
 Kəlbini tax kildi;
 Məksət, ularning kəzlrining kərüp,
 Kəlbining qūxinip,
Gunahlıridin yenixining aldini elix üqündur;
 Bolmisa, Mən ularni saqaytkan bolattim, —
dəydu Pərwərdigar».□ ■

⁴¹ Bu sözləрни Yəxaya pəyoqəmbər Məsihning xan-xəriپini kərüp uningqa qarita aldin'ala səz

---

□ **12:38** «*I Pərwərdigar, bizning yətküzgən həwirimizgə kimmu ixəngən?*» həm «*Pərwərdigarning biliki*» Boloquqi kingimu ayan qilinoqan?» — «Yəx.» 53:1. «Pərwərdigarning biliki» — bir zat, yəni dəl Hudaning Məsihi bolsa kerək («Yəx.» 53:2, 3-ayətnimu kərüng). ■ **12:38** Yəx. 53:1; Rim. 10:16.

□ **12:39-40** «*Pərwərdigar ularning kəzlrini kor, kəlbini tax kildi*» — muxu yərdə «Pərwərdigar» grek tilida «U». «*Pərwərdigar ularning kəzlrini kor, kəlbini tax kildi; məksət, ularning kəzlrining kərüp, kəlbining qūxinip, gunahlıridin yenixining aldini elix üqündur; bolmisa, Mən ularni saqaytkan bolattim*» — «Yəx.» 6:10. ■ **12:39-40** Yəx. 6:9, 10; Əz. 12:2; Mat. 13:14; Mar. 4:12; Luqa 8:10; Ros. 28:26; Rim. 11:8

kiloinida eytkanidi. □ ■

⁴² Wəhalənki, gərqə hətta Yəhudiylər aqsakalliridinmu nuroqunliqan adəmlər uningə etiqad qiləqan bolsimu, ular Pərisiylər wəjidin qorkup, əzlrining sinagogtin qoqlap qikiriwetilməsliki üqün uni etirap kilmidi. □ ■

⁴³ Buning səwəbi, ular insanlardin kelidliqan izzət-xəhrətni Hudadin kelidliqan izzət-xəhrəttin yahxi kərətti. ■

⁴⁴ Biraq Əysa yukiri awaz bilən mundak dedi: — Manga etiqad qiləquqi mangila əməs, bəlki meni Əwətküqigə etiqad qiləquqidur. ⁴⁵ Kimki meni kərgüqi bolsa, meni Əwətküqini kərgüqi bolidu. ■ ⁴⁶ Mən manga etiqad qiləquqlar qarangoqulukta qalmisun dəp, nur süpitidə dunyaqə kəldim. ■ ⁴⁷ Birsiz səzlimni anglap,

□ **12:41** «**Bu səzləni Yəxaya pəyoqəmbər Məsihning xan-xəripini kərüp uningə qarita aldin'ala səz kiloinida eytkanidi**» — grek tilida «uning xan-xəripini kərüp...» deyilidu. Kimning xan-xəripini? Enikki, «uning» muxu yərdə Məsihning özini kərsitidu. 37-, 39- wə 42-ayətni kərüng (kingə etiqad qilix kərək?). Toluk ix «Yəx.» 6:1-13də hatirilinidu. Yəxaya bu bexarətni bərgən qəoqda Pərwərdigar Hudaning xan-xəripini kərgəqkə, hulasimiz xuki, «Məsih Əzi Hudaning xan-xəripini wə ipadisi»din ibarəttur. ■ **12:41** Yəx. 6:1. □ **12:42** «**nuroqunliqan adəmlər uningə etiqad qiləqan bolsimu, ular Pərisiylər wəjidin qorkup, əzlrining sinagogtin qoqlap qikiriwetilməsliki üqün uni etirap kilmidi**» — Muxu yərdə «sinagog» Yəhudiylarning omumiy jəmiyitini kərsitidu. «Sinagogtin qikirilix» — kimki sinagogtin qikiriwetilsə, Yəhudiylar jəmiyitidikilər ular bilən həq bardi-kəldi kilmaytti. ■ **12:42** Yh. 7:13; 9:22. ■ **12:43** Yh. 5:44. ■ **12:45** Yh. 10:30; 14:9. ■ **12:46** Yəx. 42:6; 49:6; Yh. 1:9; 8:12; 9:5; 12:46; Ros. 13:47.

ularni tutmisa, uni sorakka tartmaymən; çünki mən dunyadikilərnı sorakka tartkılı əməs, bəlki dunyadikilərnı kütquzoçılı kəldim. ■ 48 Birak meni çətkə kəkkuçını, xundakla səzlimni qəbul kilmioçanni bolsa, uni sorakka tartkuçi birsi bar. U bolsimu, mən eytkən səz-kalamımdur. U ahırkı küni uni sorakka tartidu. ■ 49 Çünki mən əzlükümdin səzliginim yok, bəlki meni əwətkən Ata mening nemini deyixim wə kəndak səzlixim kerəklikigə əmr bərgən. □ ■ 50 Uning əmrining mənggülük həyatlik ikənlikini bilimən. Xunga nemini səzlisəm, Ata mənğa buyruoçinidək səzləymən.

13

Əysanın muhlislrining putini yuyuxı

¹ Ətöp ketix həytidin ilgiri, Əysa bu dunyadin ayrılıp, Atining yenioçə baridioçan wəqit-səətning yetip kəlgənlikini bildi wə xuning üçün bu dunyadiki öz adəmlirigə kərsitip kəlgən mehir-muħəbbitini ahıroçiqə toluq kərsitip

■ 12:47 Yh. 3:17; 9:39. ■ 12:48 Mar. 16:16; Yh. 3:18; 8:24.

□ 12:49 «**mening nemini deyixim wə kəndak səzlixim kerəkliki**» — yaki bolmisa «mening nemə təlim-əmr berixim wə nemini səzlixim kerəkliki». ■ 12:49 Qan. 18:18; Yh. 3:11; 5:20; 7:16; 8:28; 14:10, 24; 16:13.

turdi. □ ■ 2 Əmdi kəqlik tamak yeyiliwatkanidi; Iblis alliburun Simonning oqli Yəhuda Ixkariyotning kəngligə Əysağa satkunluk kilix wəswəsisini saloqanidi. ■ 3 Əysa Atining hər ixni uning qolıqə tapxurətinini, wə əzining Hudaning yenidin kelip, Hudaning yenıqə qaytidioqanlikini bilgəqkə, ■ 4 dastihandin turup, ton-kənglikini yexip, bir lənggə bilən belini baqlidi. 5 Andin jawuroqə su quyup, muhlislarning putlirini yuyuxkə wə beligə baqliqan lənggə bilən sürtüp qurutuxkə baxlidi. 6 Nəwət Simon Petruskə kəlgəndə, Petrus uningqə:

— I Rəb, putumni sən yusang qandaq bolqini?!
— dedi. ■

7 Əysa uningqə:

— Nemə qiliwatqinimni hazır bilməysən, lekin keyin bilisən, — dedi.

8 Petrus: — Sən mening putumni yusang hərgiz bolmaydu! — dedi.

Əysa uningqə jawabən: — Seni yumisam, mening bilən təng nesiwəng bolmaydu, — dedi.

9 Simon Petrus:

— I Rəb, undaқта pəkət putlirimnila əməs, qollirimnimu, beximnimu yuqaysən! — dedi.

□ **13:1 «Əysa... bu dunyadiki öz adəmlirigə kərsitip kəlgən mehir-muhəbbitini ahıroiqə toluk kərsitip turdi»**

— bu muhəbbət bəlkim təwəndiki 1-20-ayətlərdə muhlislirining putlirini yuyuxi, xundaqla 13-18-bablarda hatiriləngəndək ularqə kərsətkən səwr-taqət, kəqürüm, mehrıbanlikini, andin ahirida ular üqün özini pida kilixining həmmisini öz iqigə aloqan bolsa kerək. ■ **13:1** Mat. 26:2; Mar. 14:1; Luqa 22:1. ■ **13:2**

Luqa 22:3; Yh. 13:2. ■ **13:3**

Mat. 11:27; 28:18; Yh. 3:35.

■ **13:6** Mat. 3:14.

¹⁰ Əysa uningoha:

— Bədini yuyulup, tamamən pakiz boləjan adəm pəkət putlirini yusila kayta yuyunuxining həjiti bolmaydu. Silər pakiz, lekin həmminglar əməs,

— dedi □ ■ ¹¹ (çünki u özini kimning tutup beridioqanlikini bilətti; xuning üqün u «Həmminglarla pakiz əməs» degənidi). ■ ¹² Xuning bilən u ularning putlirini yuyup boləjandin keyin, ton-kənglikini kiyip, yənə dastihanoqa olturup ularoqa mundak dedi:

— Silərgə nemə kiloqinimni uktunglarmu?

¹³ Silər meni «Ustaz» wə «Rəb» dəysilər wə rast eytisilər, mən xundakturmən. ■ ¹⁴ Əgər mən Rəb wə ustazinglar turukluk, putliringlarni yuoqanikənmən, silərmu bir-biringlarning putlirini yuyuxunglar kerək. □ ■ ¹⁵ Mən silərgə kiloqandək siləningmu həm xundak kilixinglar üqün bu ülgini kaldurdum. ■ ¹⁶ Bərək,

□ **13:10** «...bədini yuyulup, tamamən pakiz boləjan adəm pəkət putlirini yusila kayta yuyunuxining həjiti bolmaydu» — muxu sirlik gəpning mənisi nemə? Bizningə Kutkuzoquqimizning «put yuyux» degən bu hərikiti özini əng təwən dərijigə qüxürüp krestlinixni qəbul kilixioqa bexarət bolidu. Xunga, muhlislar buni qəbul kilmisa bolmaydu. «Qoxumqə səz»imizdə azrak tohtilimiz. ■ **13:10** Yh. 15:3. ■ **13:11** Yh. 6:64. ■ **13:13** Mat. 23:8,10; 1Kor. 8:6; 12:3; Fil. 2:11. □ **13:14**

«**Əgər mən Rəb wə ustazinglar turukluk, putliringlarni yuoqanikənmən, silərmu bir-biringlarning putlirini yuyuxunglar kerək**» — oqurmənlər muhlislarning Məsihni «ustaz» andin «Rəb» dəyidioqanlikini (13-ayət), lekin Məsih bolsa özini «Rəb» wə «ustaz» dəyidioqanlikini bayqiyalaydu (13-14-ayət) wə xundakla tərtipning ohximaslikining səwəbini oyliyalaydu.

■ **13:14** Gal. 6:1, 2. ■ **13:15** 1Pet. 2:21; 1Yuha. 2:6.

bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, kıl hojayinidin üstün turmaydu, əlqimu özini əwətküqidin üstün turmaydu. ■ 17 Bu ixlarni bilgənikənsilər, xundak kilsanglar bəhtliksilər!

Əysaning satk unluk bilən tutuluxini aldin eytixi

Mat. 26:20-25; Mar. 14:17-21; Luğa 22:21-23

18 Mən bularni həmminglarəqa karitip eytimdim. Mən tallioqanlirimni bilimən, ləkin *mukəddəs yazmilarda* aldin pütülgən: «Mən bilən həmdastihan bolup nenimni yegənmü manga put atti!» degən bu söz əməlgə axurulmay qalmaydu. □ ■ 19 Mən bu ix yüz berixtin awwal uni silərgə eytip qoyayki, u ixlar yüz bərgəndə mening «Bar Boləuqi» ikənlikimgə ixinisilər. □ ■ 20 Bərək, bərək, silərgə xuni eytip qoyayki, kimki mən əwətkən hərəkəndə birsini qəbul kıləqan bolsa, meni qəbul kıləqan bolidu; wə meni qəbul kıləquqilar meni Əwətküqini qəbul kıləqan bolidu.■

21 Əysa bu sözlərnı eytkəndin keyin, rohta kattik piəqan qekip, mundaq guwahlik bərdi:

■ 13:16 Mat. 10:24; Luğa 6:40; Yh. 15:20. □ 13:18 «Mən bilən həmdastihan bolup nenimni yegənmü manga put atti!» — «Zəb.» 41:9ni kəring. ■ 13:18 Zəb. 41:9; Mat. 26:23; 1Yuhə. 2:19. □ 13:19 «bu ixlar yüz bərgəndə mening «Bar Boləuqi» ikənlikimgə ixinisilər» — yaki «bu ixlar yüz bərgəndə mening «U» (yəni, Məsih) ikənlikimgə ixinisilər». ■ 13:19 Yh. 14:29; 16:4. ■ 13:20 Mat. 10:40; Luğa 10:16.

— Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, aranglarda birəylən manga satkunluk kilidu!■

²² Muhlislar kimni dəwatkanlığını biləlməy, bir-birigə qaraxti. ²³ Əmdi dastihanda muhlislriridin biri Əysaning məydisigə yəlinip yatқанidi; u bolsa «Əysa səyidioqan muhlis» idi. □ ■ ²⁴ Simon Petrus uningdin Əysaning kimni dəwatқinini sorap bekixini ixarət kildi.

²⁵ Xuning bilən u Əysaning məydisigə yəlinip turup uningdin:

— I Rəb, u kimdur? — dəp soridi.

²⁶ Əysa jawab berip:

— Bu bir qixləm nanni axқа төгүрүp kimgə sunsam, xudur, — dedi. Xuning bilən u bir qixləm nanni *axқа* төгүрүp, Simonning oqli Yəhuda Ixқariyotқа sundi. □ ²⁷ Yəhuda nanni eliwidi, Xəytan uning iqigə kirdi.

— Kildidioqiningni qapsan kıl, — dedi Əysa uningqa.

²⁸ (Əmdi dastihanda olturoqanlarning heqқaysisi uning *Yəhudaqqa* bu sözlərnı nemə üqün deginini bilmidi. ²⁹ Yəhuda ularning ortaq həmyanini tutқini üqün, bəzilər Əysa uningqa: «Bizgə kerəklik heytlıq nərsilərnı elip kəl» yaki «Kəmbəoqəllərgə birər nərsə bər» dəwatsa

■ **13:21** Mat. 26:21; Mar. 14:18; Luқа 22:21; Ros. 1:17; 1Yuqa. 2:19. □ **13:23** «**Əysa səyidioqan muhlis**» — bəlkim bu «bayan»ning muəllipi rosul Yuhanna. «Kirix səz»imizni kerüng.

■ **13:23** Yh. 20:2; 21:7,20. □ **13:26** «**bu bir qixləm nanni axқа төгүрүp kimgə sunsam, xudur**» — dastihanda olturup birsigə bir qixləm nanni axқа төгүrgən qalda sunux qongқur muhəbbitini bildürүx hərıkiti idi.

kerək, dəp oylaxti).■

³⁰ Yəhuda bu bir qixləm nanni elipla taxkiriya qikip kətti (bu qaş keqə idi).□

Yengi əmr

³¹ Yəhuda taxkiriya qikip kətkəndin keyin, Əysa mundak dedi:

— Əmdi İnsan'ooli uluqlinidiyan waqit-saət yetip kəldi wə Huda u arkilik uluqlinidu. ³² Wə əgər Huda uningda uluqlansa, Hudamu Əzidə uni uluqlaydu, xundakla dərhal uni uluqlaydu.

□ ■ ³³ Balilirim, silər bilən billə bolidiyan yənə azoqina waqtim qaldi. Silər meni izdəysilər, ləkin mening Yəhudiylarə: «Mən baridiyan yərgə silər baralmaysilər» dəp eytkinimdək, buni silərgimu eytimən.■

³⁴ Silərgə yeni bir əmr tapxurimənki, «bir-biringlarni səyünglər». Silərnə səyginimdək, silərmu bir-biringlarni səyünglər.

■ **13:29** Yh. 12:6. □ **13:30** «**bu qaş keqə**

idi» — bu degəning əsli mənisidin baxqa, keqmə mənisi bardur. Yukiridiki 9:5, 11:9-10, 12:35-36də Əysaning «kündüz» wə «qarangoquluk» yaki «keqə» toqruluk səzlrini kəring.

□ **13:32** «**əgər Huda uningda uluqlansa, Hudamu əzidə uni uluqlaydu, xundakla dərhal uni uluqlaydu**» — bizning qariximizqə «əzidə» muxu yərdə «Huda Əzidə» degənni kərsitidu. Bəzi alimlar muxu yərdə «əzidə» «Məsihning əzidə» degənni bildüridu, dəp qaraydu. «**Hudamu Əzidə uni uluqlaydu**» — yaki (yukiriki izahatta eytiləndək) «Huda uni (İnsan'oolining) əzidə uluqlaydu». Bu muhım 31-32-ayətlər üstidə «koxumqə səz»imizdə tohtilimiz. ■ **13:32** Yh. 12:23; 17:1. ■ **13:33** Yh. 7:34; 8:21.

■ 35 Aranglarda bir-biringlaroqa mehirmuhəbbitinglar bolsa, həmmə adəm silərnin mening muhlisirim ikənlikinglarni bilidu.■

Əysaning Petrusning tanidioqanlikini aldin eytixi

Mat. 26:31-35; Mar. 14:27-31; Luqa 22:31-34

36 Simon Petrus uningdin:

— I Rəb, kəyərgə barisən? — dəp soridi.

Əysa jawabən: — Mən ketidioqan yərgə hazırqə əgixip baralmaysən, lekin keyin manga əgixip barisən, — dedi.□ ■

37 Petrus uningqə:

— I Rəb, nemə üqün hazır sening kəyningdin əgixip baralmaymən? Sən üqün jenimni pida qilay! — dedi.■

38 Əysa jawabən mundaq dedi:

■ **13:34** Law. 19:18; Mat. 22:39; Yh. 15:12; Əf. 5:2; 1Tes. 4:9; 1Pet. 4:8; 1Yuha. 3:23, 4:21. ■ **13:35** 1Yuha. 2:5; 4:20. □

□ **13:36** «**Mən ketidioqan yərgə hazırqə əgixip baralmaysən, lekin keyin manga əgixip barisən**» — «keyin əgixip barisən» — Petrus jismaniy tərəptin (өлümdin tirilip asmanqə kətürülux yolida) Petrus Rəbgə əgixəlmidi, əlwəttə. Lekin Əysaning közdə tutqini rohıy jəhəttiki «Hudaning yolida pida bolux» idi. Xu tərəptimu Petrus Əysaqə əgixikə təyyar bolmidi. U awwal Əysadin tenip, andin qattik towa qilix jəryani arkilik, xundaqla Mukəddəs Rohning kelixi bilən u «keyin» təyyar bolidu. Məsihning «keyin manga əgixisən» degini bolsa, Petrus qattik teyilip kətkən waqtida uningqə təsəlli yətküzidioqan qimmətlik wədə bolidu. ■ **13:36** Yh. 21:18; 2Pet. 1:14. ■ **13:37** Mat. 26:33; Mar. 14:29; Luqa 22:33.

— Mən üçün rasttinla jeningni pida qilamsən? Bərhək, bərhək, sanga eytip qoyayki, horaz qillioquqə, sən məndin üq qetim tanisən! □ ■

14

Əysa səzini dawam qilidu — «Yol, həqikət və həyatlıkturmən»

¹ Kənglünqlarni parakəndə qilmanglar! Hudaəə ixinisilər, mangimu ixininglar. ² Atamning əyidə nuroqun makanlar bar. Bolmioqan bolsa, buni silərgə eytkan bolattim; qünki mən hərbinglarəə orun təyyarlax üqün xu yərgə ketip barimən. □ ³ Mən silərgə orun təyyarlıoqili baridioqanikənmən, qoqum qaytip kelip, silərnə özümgə alimən; xuning bilən, mən qəyərdə bolsam, silərmu xu yərdə bolisilər. □ ■ ⁴ Silər

□ **13:38** «horaz qillioquqə, sən məndin üq qetim tanisən!» — grek tilida «sən məndin üq qetim tanmioquqə, horaz qillimaydu». ■ **13:38** Mat. 26:34; Mar. 14:30; Luka 22:34. □ **14:2** «Atamning əyidə nuroqun makanlar bar» — bu səzlər jənnətni kərsitəmdü? Oqurmənlərnəng esidə barki, Əysa 2-babta əz tenini «Hudaning əyi» (ibadəthana) dəp sürətlidi, xundakla 8:35də «Hudaning əyi»ni rohiy jəhəttin tiləə aldi. Buningəə qariəəanda «turaləəu-makan»ni rohiy jəhəttin qüxinix kerək. «qoxumqə səz»imizdə bu toqrisida tohtilimiz.

□ **14:3** «Mən silərgə orun təyyarlıoqili baridioqanikənmən, qoqum qaytip kelip, silərnə özümgə alimən; xuning bilən, mən qəyərdə bolsam, silərmu xu yərdə bolisilər» — Məsihning bu «qaytip kelix»i Məsihning qiyaməttə dunyaəə kelixi yaki Muqəddəs Rohning əwətilixini kərsitəmdü? Bu üqinqi ayət üstidimu «qoxumqə səz»imizdə tohtilimiz. ■ **14:3** Yh. 12:26; 17:24.

mening kəyərgə ketidiqanlikimni wə u yərgə baridiqan yolni bilisilər.

⁵ Tomas uningqə: — I Rəb, sening kəyərgə ketidiqanliqingni bilməymiz. Xundak ikən, yolni kəndak bilimiz? — dedi.

⁶ Əysa uningqə:

— Yol, həkikət wə həyatlik özümdurmən. Meningsiz heqkim Atining yenioqə baralmaydu. ■ ⁷ Əgər meni tonuqan bolsanglar, Atanimu tonuqan bolattinglar. Həzirdin baxlap uni tonudunglar həm uni kərdünglar, — dedi.

⁸ — I Rəb, Atini bizgə kərsitip qəysangla, xu kupayə, — dedi Filip.

⁹ Əysa uningqə mundak dedi: — «I Filip, silər bilən birgə bolqinimoqə xunqə wəqit boldi, meni tehiqə tonumidingmu? Meni kərgən kixi Atini kərgən bolidu. Xundak turukluk, sən nemixkə yənə: «Bizgə Atini kərsətkəysən» dəysən? ■ ¹⁰ Mən Atida, Ata məndə ikənlikigə ixənməmsən? Silərgə eytkən səzlimni əzlükümdin eytkinim yok; bəlki məndə turuwatqan Ata Əz əməllirini kiliwatidu. ■ ¹¹ Mening Atida bolqanliqimoqə, Atining məndə bolqanliqioqə ixininglar. Yaki heqbolmioqanda, mening qilqan əməllirimdin

---

□ **14:6 «Yol, həkikət wə həyatlik özümdurmən. Meningsiz heqkim atining yenioqə baralmaydu»** — Məsih üqün Atining yenioqə baridiqan yol kresttiki əlüm arkilik bolatti; əzigə etiqad qiləuqilarqə nisbətən, Məsihning əzi Atining aldiqə baridiqan yoldur. ■ **14:6** Yh. 1:4, 17; 10:9; 11:25; İbr. 9:8. ■ **14:9** Yh. 10:30. ■ **14:10** Yh. 5:17; 7:16; 8:28; 10:38; 12:49; 16:13; 17:21.

manga ixininglar.□

¹² Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, manga ixəngən kixi mening kiliwatқан әmәllirimni kılalaydu; wә bulardinmu tehimu uluq әmәllәrni kılidu, qünki mән Atining yenioqa *qaytip* ketimән. □ ■ ¹³ Wә Atining Ooqulda uluqlinixi üqün, hәrnemini mening namim bilән tilisēnglar, xularni ijabәt kılımән. ■ ¹⁴ Mening namim bilән hәrkandak nәrsini tilisēnglar, mән silərgə xuni ijabәt kılımән».

Әysaning Mukәddәs Rohni әwәtixi; Uning kılıdioqan ixliri

¹⁵ — «Meni sөysēnglar, әmrlirimgә әmәl kılısilәр. ■ ¹⁶ Mәнmu Atidin tilәymән wә U silərgә baxқа bir Yardәмqi ata kılidu. U silәр

□ **14:11** «... **hәqbolmioqanda, mening kılıoqan әmәllirimdin manga ixininglar**» — 11- wә 12-ayәtlәrdә «әmәllәр» Әysa yaratқан mөjizilik alamәtlәр. □ **14:12** «**manga ixəngән kixi mening kiliwatқан әmәllirimni kılalaydu; wә bulardinmu tehimu uluq әmәllәrni kılidu, qünki mән Atining yenioqa qaytip ketimән**» — bu «tehimu uluq әmәllәр» üstidә «qoxumqә sөz»imizdә tohtilimiz. ■ **14:12** Mat. 21:21; Luқа 17:6; Ros. 5:12; 19:11. ■ **14:13** Yәр. 29:12; Mat. 7:7; 21:22; Mar. 11:24; Luқа 11:9; Yh. 15:7; 16:24; Yak. 1:5; 1Yuhә. 3:22. ■ **14:15** Yh. 14:21, 23; 15:10; 1Yuhә. 5:3.

bilən əbədgiqə birgə bolidu. □ 17 U bolsimu Həqiqətning Rohidur. Uni bu dunyadikilər qobul qılalmaydu, qünki Uni nə kərməydu, nə tonumaydu. Birəq silər Uni tonuysilər, qünki U silər bilən billə turuwatidu həm silərdə makan kılıdu. □

18 Mən silərni yetim qaldurmaymən, yeninglarəqa yənə qaytip kelimən. ■ 19 Azoqına waqittin keyin, bu dunya meni kərməydu, lekin silər kərusilər. Mən həyat boləqanliqim üqün, silərmu həyat bolisilər. 20 Xu kündə mening Atamda boləqanliqim, silərning məndə boləqanliqinglar wə mənmu həm silərdə

□ 14:16 «**Mənmu Atidin tiləymən wə U silərgə baxqa bir Yardəmqi ata kılıdu**» — muhım söz «**baxqa bir Yardəmqi**»dur. Birinqi «Yardəmqi» bolsa Əysa Məsihning əzi, əlwəttə. «Yardəmqi» grek tilidiki «parakletos» degən sözning mənisini toluq ipadiləp berəlməydu. Grek tilidiki «parakletos»ning toluq mənisi «məlum birawning yenioqa yardəm berixkə qakiriloquqi», yəni «təsəlli bərgüqi», «həmrah», «məslihətqi», «küqəytküqi», «adwokat-aqliquqi» qatarliqlardur. «Baxqa bir...» degini bizgə xuni kərsitiduki, Əysa muhlislar bilən birgə boləqan waqtida, ularəqa qandaq jəhətlərdin «Yardəmqi» boləqan bolsa, u ulardin ayriloqanda, Muqəddəs Roh ularəqa Əysaning toluq wəkili bolup, ikkinqi «Yardəmqi» rolida bolidu, degən qimmətlik wədini bildüridu.

□ 14:17 «**U bolsimu Həqiqətning Rohidur**» — «Həqiqətning Rohi» — yaki «həqiqətkə baxliquqi Roh». «**silər Uni tonuysilər, qünki U silər bilən billə turuwatidu**» — ular qaysi yol bilən Muqəddəs Rohni tonuydu? U xu qaşda qandaq yol bilən «ular bilən billə turidu»? Jawab xühşisizki, ular Əysani tonuşaqqa, Muqəddəs Rohnimu tonuşqan bolidu; Əysa ular bilən billə turoşaqqa, Muqəddəs Rohmu ular bilən billə turuwatatti. Lekin Əysa ulardin ayriloqandin keyin Muqəddəs Roh ularning «iqidə, qəlbidə, rohida» makan kılıdu. ■ 14:18 Mat. 28:20.

bolonlikimni bilisilär. ²¹ Kim əmririmgə igə bolup ularni tutsa, meni səyğüqi xu bolidu. Meni səyğüqini Atammu səyidu, mənmu uni səyimən wə özümni uningə ayan qilimən».

²² Yəhuda (Yəhuda İxkariyot əməs) uningdin:

— I Rəb, sən özüngni bu dunyadikilərgə ayan qilmay, bizgila ayan qilixing qandak ix? — dəp soridi.□

²³ Əysa uningə ayan jawabən mundak dedi:

— «Birkim meni səysə, səzümni tutidu; Atammu uni səyidu wə *Atam* bilən ikkimiz uning yenioğa berip, uning bilən billə makan qilimiz. □

²⁴ Meni səyməydiyən kixi səzlimni tutmaydu; wə silər anglawatқан bu sөz bolsa mening əməs, bəlki meni əwətkən Atiningkidur. ■ ²⁵ Mən silər bilən billə boluwatқан qeşimda, bularni silərgə eyttim. ²⁶ Ləkin Ata mening namim bilən əwətidiyən Yardəmqi, yəni Mukəddəs Rəh silərgə həmmini əgitidu həm mening silərgə eytkən həmmə səzlimni esinglarə a kəltüridu.■

²⁷ Silərgə hatirjəmlik qaldurimən, öz hatirjəmlikimni silərgə berimən; mening silərgə bərginim bu dunyadikilərnin bərginidək əməstur. Kənglünlarni parakəndə qilmanglar

---

□ **14:22** «I Rəb, sən özüngni bu dunyadikilərgə ayan qilmay, bizgila ayan qilixing qandak ix?» — xübhisizki, muhlislar uni dərhal özini pütkül dunyaoğa ayan qilidu, dəp oylatti. □ **14:23** «*Atam bilən ikkimiz uning yenioğa berip, uning bilən billə makan qilimiz*» — «Atam bilən ikkimiz» grek tilida «biz». ■ **14:24** Yh. 7:16; 8:28; 12:49; 14:10; 16:13.

■ **14:26** Luqa 24:49; Yh. 15:26; 16:7, 13; Ros. 2:4.

wə jür'ətsiz bolmanglar. □ ■

28 Silər mening: «Mən *silərdin* ayrilip ketimən, keyin yeninglarğa yənə qayıp kelimən» degimni anglidinglar. Meni söygən bolsanglar, Atining yenioğa ketidoğanlikim üqün hursən bolattinglar. Qünki Ata məndin uluodur. ■

29 Siləning bu ixlar yüz bərginidə ixinixinglar üqün bu *ixlar* yüz berixtin awwal silərgə eyttim. □ ■ 30 Mundin keyin silər bilən kəp sözləxməymən; qünki bu dunyaning həkümdari kelix aldida turidu wə məndin kirgüdək heq yoquq tapalmaydu. □ ■ 31

Lekin bu dunyaning adəmlirining mening Atini söyidoğanlikimni bilixi üqün Ata manga nemə əmr kılğan bolsa, mən dəl xuni əməlgə axurimən. Turunglar, bu jaydin

---

□ 14:27 «**mening silərgə bərginim bu dunyaning adəmlirining bərginidək əməstur**» — bu dunyadiki adəmlər bir nərsə bərginidə daim degüdək halap bərməydu — aldamlıq, yaloğanqılıq wə nuroğun xərtlər bilən beridu. Lekin Huda bizgə bir nərsə bərsə uni qayturəquzmaydu. ■ 14:27 Fil. 4:7. ■ 14:28 Yh. 14:3. □ 14:29 «**Siləning bu ixlar yüz bərginidə ixinixinglar üqün bu ixlar yüz berixtin awwal silərgə eyttim**» — «bu ixlar» — Əysaning tutulup öltürülüxi («silərdin ayrilip ketixim») ularning etikadioğa dəlxətlik zərb bolidu. ■ 14:29 Yh. 13:19; 16:4. □ 14:30 «**bu dunyaning həkümdari kelix aldida turidu wə məndin kirgüdək heq yoquq tapalmaydu**» — «bu dunyaning həkümdari» Xəytan, İblisni kərsitidu. ■ 14:30 Yh. 12:31; 16:11; Əf. 2:2.

ketəyli». □ ■

15

Əysa — həkikiy üzüm telidur; uning sөzining dawami

¹ — «Həkikiy üzüm teli» özümdurmən, Atam bolsa baqwəndur. □ ² Baqwən məndiki mewə bərməydiqan hər bir xahni kesip taxlaydu. Mewə bərgənlirini bolsa tehimu kəp mewə bərsun dəp, pak kəlip putap turidu. □ ■ ³ Əmdi silər mən silərgə yətküzgən sөzüm arqilik

---

□ **14:31 «Ata manga nemə əmr kəloqan bolsa, mən dəl xuni əməlgə axurimən»** — 30-ayət bilən ziq baqlinidu. Demək, Əysaning əzining tutuluxi, sotlinixi, haqarətlinixi andin krestlinixini ihtiyari bilən qəbul kəlixining tۈp məqsiti bolsa, Iblisning üstidin kandaqtur bir həqukqə igə bolux üqün əməs, bəlki Atining iradisi üqün bolidu. ■ **14:31** Yh. 10:18; Ibr. 10:5. □ **15:1 ««Həkikiy üzüm teli» özümdurmən»** — «**həkikiy** üzüm teli» boləqandin keyin, sahta yaki por-pۈqək üzüm telimu barmu? Buning toqrisida «kəxumqə sөz»imizdə azraq tohtilimiz. □ **15:2 «Baqwən məndiki mewə bərməydiqan hər bir xahni kesip taxlaydu»** — baxka birhil tərjimisi «Məndiki mewə bərməydiqan hər bir xahni baqwən (barango) esp koyidu». Lekin 6-ayətkə qarışanda tərjimimiz toqra bolsa kerək. «**Mewə bərgənlirini bolsa tehimu kəp mewə bərsun dəp, pak kəlip putap turidu»** — «putap turidu» grek tilida «tazilaydu» yaki «paklaydu» bilən ipadilididu. 4-ayətni kərüng. ■ **15:2** Mat. 15:13.

alliburun pak boldunglar.□ ■ 4 Silər məndə izqil turunglar, mənmu silərdə izqil turimən. Xah talda turmay, əzi mewə berəlməydiyinizdək, silərmu məndə izqil turmisanglar, mewə berəlməysilər.

5 «Üzüm teli» özümdurmən, silər bolsanglar xahliridursilər. Kim məndə izqil tursa, mənmu xundakla uningda turənimda, u көp mewə beridu. Qünki mənsiz həqnemini qılalmaysilər.

6 Birsı məndə turmisa, u *kerəksiz* xahtək taxlinip, qurup ketidu. Bundak xahlar yoiqip kelinip otka taxlinidu.■ 7 Silər məndə izqil tursanglar wə səzlim silərdə izqil tursa, nemini tələp qılsanglar, silərgə xu ijabət bolidu.■ 8 Siləning көp mewi berixinglar, xundakla mening muhlisirim ikənlikinglarni ispatlixinglar bilən xan-xərəp Atamoqa kəltürüldü.□

9 Atam meni səyginidək, mənmu siləni səydüm; mening mehir-muğəbbitimdə izqil turunglar.

10 Əgər əmrlirimni tutsanglar, huddi mən

□ 15:3 «... silər mən silərgə yətküzgən səzüm arkilik alliburun pak boldunglar» — «pak» muxu yərdə yənə «putaloqan» degən mənisinimu bildürüxi mumkin. Biraq muhim mənisi «pak» ikənlikigə xübhisı yoxtur (10:31ni көrüng).

■ 15:3 Yh. 13:10. ■ 15:6 Əz. 15:2-8; Mat. 3:10; 7:19; Kol. 1:23. ■ 15:7 Yər. 29:12; Mat. 7:7; 21:22; Mar.

11:24; Luqa 11:9; Yh. 14:13; 16:24; Yağ. 1:5; 1Yuha. 3:22; 5:14. □ 15:8 «Silər məndə izqil tursanglar wə səzlim silərdə izqil tursa, nemini tələp qılsanglar, silərgə xu ijabət bolidu. Siləning көp mewi berixinglar, xundakla mening muhlisirim ikənlikinglarni ispatlixinglar bilən xan-xərəp atamoqa kəltürüldü» — 7-8-ayətkə qarışanda,

muhlislar Hudaşqa qıkarşan, uni hursən qıldioşan mewə ünümlük dua-tilawətləni öz iqiğə alidu.

Atamning əmrlirini tutkan wə həmixə uning mehİR-muhəbbitidə turəqinimdək, silərmu həmixə mening mehİR-muhəbbitimdə turisilər. ■

¹¹ Mening huxallikim silərdə bolsun wə xuningdək huxallikınglar tolup taxsun dəp, mən bularni silərgə eyttim. ¹² Mening əmrim xuki, mən silərnı səyginimdək, silərmu bir-biringlarnı səyünglar. ■

¹³ İnsanlarning öz dostliri üqün jenini pida kılıxtin qongkur mehİR-muhəbbiti yoktur. ■ ¹⁴ Silərgə buyruqan əmrlirimni ada kılsanglar, mening dostlirim bolisilər. □ ■ ¹⁵ Əmdi mundin keyin mən silərnı «kul» dəp atımaymən. Qünki kul hojayinining nemə kıliwatkınini bilməydu. Uning orniqa silərnı «dost» dəp atıdim, qünki Atamdın angliqanlirimning həmmisini silərgə yətküzdüm.

□ ■ ¹⁶ Silər meni tallıqıninglar yok, əksiqə mən silərnı tallıdim wə silərnı berip mewə bərsun həmdə mewiliringlar daim saklınsun, mening namim bilən Atidin nemə tilisənglar, u silərgə

■ **15:10** Yh. 14:15, 21, 23; 1Yuha. 5:3. ■ **15:12** Law. 19:18; Mat. 22:39; Yh. 13:34; Əf. 5:2; 1Tes. 4:9; 1Pet. 4:8; 1Yuha. 3:23; 4:21. ■ **15:13** Rim. 5:7; Əf. 5:2; 1Yuha. 3:16. □ **15:14**

«**Silərgə buyruqan əmrlirimni ada kılsanglar, mening dostlirim bolisilər**» — 13-14-ayəttə Hudaning muhəbbitining uluqluki ayan kılınıdu. «Məsihning dostliri» uning əmrlirini ada kılıoquqılar. Ləkin Məsih barlık kixilər, jümlidin öz əmrlirini ada kılımioquqılar, yəni **düxmənliri üqün** jenini pida kılıqandur. ■ **15:14** Mat. 12:50; 2Kor. 5:16; Gal. 5:6; 6:15; Kol. 3:11. □ **15:15** «**Əmdi mundin keyin mən silərnı «kul» dəp atımaymən**» — «kul» yaki «qakar». ■ **15:15** Yh. 8:26.

bərsun dəp silərnı tiklidim. □ ■ 17 Silərgə xuni əmr kılımənkı, bir-biringlarnı səyünglar.□

Dunyadikilərnıng Əysaəğa boləjan nəpriti

18 Bu dunyadikilər silərdin nəprətlənsə, silərdin awwal məndin nəprətləngənlikini bilinglar. ■

19 Silərmu bu dunyadikilərdin boləjan bolsanglar, bu dunyadikilər silərnı özimizningki dəp, səygən bolatti. Biraq silər bu dunyadin bolmioəaqqa, bəlki mən silərnı bu dunyadin ayrip tallioəanlikim üqün, əmdi bu dunyadikilər silərdin nəprətlinidu. □ ■ 20 Mən silərgə eytqan səzni esinglarda tutunglar: «Kul hojayininidin üstün turmaydu». Ular manga ziyankəxlik kıləjan bolsa, silərgimu ziyankəxlik kılıdu. Mening səzümni tutqan bolsa, ular silərnıngkinimu tutidu.■

□ 15:16 «Silər mənı tallioəininglar yok, əksiəə mən silərnı tallidim wə silərnı berip mewə bərsun həmdə mewiliringlar daim saklınsun...» — «...berip mewə bərsun» degən ibarə bəlkim, muhlislar Hudaəğa qıkarəjan, uni hursən kılıdioəan mewə bolsa, pütün dunyaəğa **berip** hux həwər arkilik baxkılarnı Hudaning yolioəa kəltürüxnı öz iqigə alidu, dəp kərsətsə kerək. ■ 15:16 Mat. 28:19; Mar. 16:15; Yh. 13:18; Əf. 1:4; Kol. 1:6. □ 15:17 «**Silərgə xuni əmr kılımənkı, bir-biringlarnı səyünglar**» — grek tilida «Silərgə xularnı əmr kılımənkı, bir-biringlarnı səyünglar». ■ 15:18 1Yuhə. 3:13. □ 15:19 «**Silərmu bu dunyadikilərdin boləjan bolsanglar, bu dunyadikilər silərnı özimizningki dəp, səygən bolatti**» — grek tilida «Silərmu bu dunyadin boləjan bolsa, bu dunya silərnı öziningki dəp səygən bolatti». ■ 15:19 Yh. 17:14; Gal. 1:10. ■ 15:20 Mat. 10:24; 24:9; Luqa 6:40; Yh. 13:16; 16:2.

21 Birak mening namim tūpəylidin ular silərgimu xu ixlarning həmmisini qilidu, qūnki ular meni Əwətküqini tonumaydu. ■

22 Əgər mən kelip ularoqa səz qilmioqan bolsam, ularda gunah yok dəp hesablinatti. Lekin hazir gunahi üqün ularning heq bahanisi yoktur. ■ 23 Kimdəkim məndin nəprətlənsə

Atamdinmu nəprətləngən bolidu. 24 Mən ularning arisida baxka heqkim kilip bakmioqan əməllərnı qilmioqan bolsam, ularda gunah yok dəp hesablinatti. Lekin ular hazir *əməllirimni* kərgən turukluk, yənıla həm məndin həm Atamdin nəprətləndi. ■ 25 Lekin bu iklar ularoqa təwə boləqan Təwrat kənunida: «Heqkəndəq səwəbsizlə məndin nəprətləndi» dəp pütülgən səz əməlgə axuruluxi üqün xundəq yüz bərdi. □ ■

26 Lekin mən silərgə Atining yenidin əwətidioqan Yardəmqi, yəni Atining yenidin qikkuqi Həqikətning Rohi kəlgəndə, U mənğa guwahlik beridu. □ ■ 27 Silərmu mənğa guwahlik

■ 15:21 Mat. 10:22; Yh. 16:3. ■ 15:22 Rim. 4:15; 5:20.

■ 15:24 Yh. 10:37. □ 15:25 «Ularoqa təwə boləqan Təwrat kənuni» — həjwi, kinayilik səz. 8:17 wə izahətini kəring. «Heqkəndəq səwəbsizlə məndin nəprətləndi» — «Zəb.» 35:7, 19 wə 69:4. ■ 15:25 Zəb. 35:19; 69:4 □ 15:26

«...Yardəmqi, yəni Atining yenidin qikkuqi Həqikətning Rohi kəlgəndə, U mənğa guwahlik beridu» — muxu ayəttin Mukəddəs Rohning xəhs ikənliki kərünüp turidu. Məsih Uni «Atining yenidin» əwətidu; muxu yərdə Mukəddəs Roh yənə «Atining yenidin qikidu» deyilidu. Grek tilida «qikidu» degən peil «hazirki zaman» xəkildə boləqəqka, Mukəddəs Rohning hərdaim xu hərəkətni qiliwatqini kərsitilidu. ■ 15:26 Luka 24:49; Yh. 14:26; 16:7; Ros. 5:32.

berisilər, çünki silər baxtin tartip mən bilən billə boldunglar.■

16

Kelidioğan ziyankəxlilər

¹ Silərnin putlixip kətməslikinqlar üqün bularni silərgə eyttim. ² Ular silərnə sinaqoglarınin jamaətliridin qoqlap qikiriwetidu; həmdə xundak bir waqit-saət keliduki, silərnə ɵltürgüqi ɵzini Hudağa hizmət kiliwatimən, dəp həsablaydu.□ ■ ³ Ular bularni ya Atini, ya meni tonumioğanliqi üqün kilidu.■ ⁴ Lekin mən bu ixlarni silərgə eyttimki, waqit-saiti kəlgəndə, mən xundak aldin'ala eytkinimni esinglarğa kəltürələysilər.□ ■

Muqəddəs Rohning yetkəkqi wə ustaz bolidioğanliqi

⁵ — Mən baxta bularni silərgə eytmidim, çünki mən silər bilən billə idim. Lekin əmdi meni əwətküqining yenioğa kaytip ketimən. Xundak turukluk, aranglarınin həqkim

■ **15:27** Ros. 1:8, 21; 5:32. □ **16:2** «Ular silərnə sinaqoglarınin jamaətliridin qoqlap qikiriwetidu» — yukiriki baxka izahatlarda eytkinimizdək, Yəhudiy həlki birsini «sinagogtin qikiriwətsə», keyin uning bilən həqkandak bardi-kəldi kilmay, bəlki uningə tehimu ziyankəxlik kiliximu mumkin. ■ **16:2** Yh. 9:22, 34; 12:42. ■ **16:3** Yh. 15:21; 1Kor. 2:8. □ **16:4** «... waqit-saiti kəlgəndə» — demək, Yəhudiy həlkidin wə keyin baxkilar tərpidin boləğan ziyankəxlilər kəlgəndə. ■ **16:4** Yh. 13:19; 14:29.

məndin: «Nəgə ketisən?» dəp sorimaywatidu. ⁶ Əksiçə, silərgə bularni eytkinim üqün, kəlbingerlar kəyoçuoça çəmüp kətti. ⁷ Əmma mən silərgə həkikətəni eytip qoyayki, mening ketixim silərgə paydilikdur. Qünki əgər kətmisəm, Yardəmçi silərgə kəlməydu. Əmma kətsəm, Uni silərgə əwətimən. ■ ⁸ U kəlgəndə, bu dunyadikilərgə gunah toqrisida, həkqaniylik toqrisida wə ahirət soriki toqrisida həkikətəni bilgüzidu. ⁹ U ularni gunah toqrisida bilgüzidu, qünki ular manga etiçad qilmidi. □ ¹⁰ Ular ni həkqaniylik toqrisida *bilgüzidu*, qünki Atamning yenioça kaytip barimən wə silər meni yənə kərəlməysilər. ¹¹ Ular ni ahirət soriki toqrisida *bilgüzidu*, qünki bu dunyaning həkümdari üstigə həküm qikirildi. □ ■ ¹² Silərgə eytidioğan yənə kəp səzlim bar idi; lekin silər ularni hazırqə kətürəlməysilər. □ ¹³ Lekin U, yəni Həkikətning Rohi kəlgəndə, U

■ **16:7** Luça 24:49; Yh. 14:26; 15:26. □ **16:9** «**U ularni gunah toqrisida bilgüzidu**» — yaki «U ularni öz gunahı toqıruluk bilgüzidu» yaki «U ularni gunahning nemə ikənlikini bilgüzidu». Degəndək üç tərjimisi boluxi mumkin, lekin omumiy mənisi asasən ohxax. □ **16:11** «**bu dunyaning həkümdari**» — Xəytan, Iblis. «**...Ular ni ahirət soriki toqrisida bilgüzidu, qünki bu dunyaning həkümdari üstigə həküm qikirildi**» — 9-11-ayəttiki «U (Muxəddəs Roh)... gunah toqrisida... həkqaniylik toqrisida... wə ahirət soriki toqrisida... bilgüzidu...» degənlərnin üstidə «qoxumqə səz»də azraq tohtilimiz. ■ **16:11** Yh. 12:31; 14:30; Əf. 2:2; Kol. 2:15. □ **16:12** «**Silərgə eytidioğan yənə kəp səzlim bar idi; lekin silər ularni hazırqə kətürəlməysilər**» — muhlislar qandək səzlərni kətürəlməydu? Bu toqıruluk «qoxumqə səz»imizdə azraq tohtilimiz.

silerni barlik həkikətkə baxlap baridu. Q nki U  zlikidin s zlim ydu, b lki nemini angliqan bolsa, xuni s zl ydu w  k lg sida bolidliqan ixlardin silerg  h w r beridu. □ ■ 14 U meni uluqalaydu; q nki U məndə bar bolqanni tapxuruwelip, silerg  jakarlaydu. 15 Atida bar bolqanning h mmisi həm meningkidur; mana xuning  q n mən: «U məndə bar bolqanni tapxuruwelip, silerg  jakarlaydu» d p eyttim.□ ■

Q m-kayoulinglar mənggü huxalliqqa aylinidu

16 Az wakittin keyin, meni kərməysilər; w  y n  bir'az wak t ötkəndin keyin, meni kayta kərisilər, q nki mən Atamning yenioqa ketimən».□ ■

17 Xunga muhlislarning b ziliri bir-birigə:

□ **16:13** «**Q nki U  zlikidin s zlim ydu, b lki nemini angliqan bolsa, xuni s zl ydu**» — «U (Mukəddəs Roh)... nemini angliqan bolsa» — demək, Mukəddəs Rohning Huda w  Uning Kalamidin angliqini. «**Mukəddəs Roh**,... nemini angliqan bolsa, xuni s zl ydu w  k lg sida bolidliqan ixlardin silerg  h w r beridu» — bu muhim w d  toqruluk «k oxumq  s z»imizdə azrak tohtilimiz. ■ **16:13** Yh. 12:49; 14:26

□ **16:15** « **Mukəddəs Roh** məndə bar bolqanni tapxuruwelip, silerg  jakarlaydu» — Bu muhim w d  toqruluk «k oxumq  s z»imizdə azrak tohtilimiz. ■ **16:15** Yh. 17:10.

□ **16:16** «**y n  bir'az wak t ötkəndin keyin, meni kayta kərisilər, q nki mən Atamning yenioqa ketimən**» — bəzi kona kəqürmilərdə muxu y rd  «q nki mən Atamning yenioqa ketimən» deg n s z tepilmaydu. Lekin bizningqə 17-ayət uning əslidə barlikini ispatlaydu. ■ **16:16** Yh. 7:33.

— Bizlərgə: — «Az waqittin keyin, meni kərməysilər; yənə bir'az waqit ötkəndin keyin, meni qayta kərisilər» wə yənə «Qünki mən Atamning yenioqa ketimən» degini nemə deginidu? ¹⁸ «Az waqittin keyin» degən sөzining mənisi nemə? Uning nemilərnı dəwatqanlirini bilmiduk, — deyixidu.

¹⁹ Əysa ularning əzidin nemini sorimakqi boləqinini bilip ularoqa mundak dedi:

— «Mening «Az waqittin keyin, meni kərməysilər; yənə bir'az waqit ötkəndin keyin, meni kərisilər» deginimning mənisini bir-biringlardin sorawatamsilər? □ ²⁰ Bərhək,

bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, silər yioqa-zar kətürüsilər, lekin bu dunyadikilər huxal boluxup ketidu; silər qayoqurısilər, lekin qayoquliringlar xadlikqa aylinidu. ²¹ Ayal kixi tuoqutta azablinidu, qünki uning waqit-saiti yetip kəlgən; lekin bowiki tuoqulup boləqandin keyin, bir pərzəntning dunyaoqa kəlgənlikining xadliki bilən tartqan azabini untup ketidu. ■ ²² Xuningoqa ohxax,

silərmu hazır azabliniwatisilər, lekin mən silər bilən qayta kərximən, kəlbinglar xadlinidu wə xadlikinglarnı heqkim silərdin tartiwalalmaydu. ²³ Xu kündə silər məndin heqnərsə sorımaysilər. Bərhək, bərhək, mən silərgə xuni eytip qoyayki, mening namim bilən

□ **16:19** «Mening «Az waqittin keyin, meni kərməysilər; yənə bir'az waqit ötkəndin keyin, meni kərisilər» — Məsihning muxu deginidə kəzdə tutqini, bizningqə, uning əlümi, dəpnə qilinixi wə əlümdin tirilip muhlisliroqa əzini ayan qilixidin ibarət. ■ **16:21** Yəx. 26:17.

Atidin nemini tilisənglar, u xuni silərgə beridu.

■ ²⁴ Həziriqə mening namim bilən heqnemə tilimidinglar. Əmdi tilənglar, erixisilər, buning bilən xadliqinglar tolup taxidu!

Bu dunya üstidin oqəlibə kəlix

²⁵ Silərgə bularni təmsillər bilən eytip bərdim. Birəq xundəq bir wəqit keliduki, u qəoqda silərgə yənə təmsillər bilən səzliməymən, Ata toquruluk silərgə oquq eytimən. □ ²⁶ Xu kuni tiləkliringlarni mening namim bilən iltija kəlisilər. Mən silər üqün Atidin tələp kəlimən, dəp eytməymən; ²⁷ qünki Ata özimu siləрни səyidu; qünki silər meni səyisilər wə mening Hudaning yenidin kəlgənlikimgə ixəndinglar.■

²⁸ Mən Atining yenidin qikip bu dunyaqə kəldim; əmdi mən yənə bu dunyadin ketip Atining yeniqə barimən».■

²⁹ Muhlisiri:

— Mana sən həzir oquq eytiwatisən, təmsil kəltürüp səzlimiding! □ ³⁰ Biz sening

■ **16:23** Yər. 29:12; Mat. 7:7; 21:22; Mar. 11:24; Luqə 11:9; Yh. 14:13; 15:7; Yəq. 1:5; 1Yuha. 3:22; 5:14. □ **16:25**

«**Silərgə bularni təmsillər bilən eytip bərdim. Birəq xundəq bir wəqit keliduki, u qəoqda silərgə yənə təmsillər bilən səzliməymən, ata toquruluk silərgə oquq eytimən**» — təmsillərdin boləqan birnəqgə misallar 10-bəbtin («kəylarning ixiki» wə «yahxi padiqi» toquruluk) 13-bəbtin (ularqə «put yuyux» toquruluk təmsil wə əlgə) 15-bəbtin («həqəkiy üzüm teli» toquruluk) wə 21-ayəttin («tuqutta boləqan ayal» toquruluk) tepilidu. ■ **16:27** Yh. 17:8. ■ **16:28** Yh. 13:3. □ **16:29**

«**Mana sən həzir oquq eytiwatisən, təmsil kəltürüp səzlimiding!**» — muhlislarning həqəkiy qüxəngən-qüxənmigini 31-ayəttin kərünidu.

həmmi bilginin, xundaqla heqkimning səndin soal sorixining həjiti yoklukini əmdi bilip yəttük. Xuningdin sening Hudaning yenidin kəlgənlikinggə ixəndük, — deyixti. □ ■

³¹ Əysa jawabən ularəqə:

— Həzir ixəndinglarmu? ³² Mana, xundaqla waqit-saiti keləy dəp qaldı, xundaqla kelip qaldiki, həmminglar meni yaləuz taxlap hərbinglar öz yolliringlarəqə tarkilip ketisilər. Birəq mən yaləuz əməsmən, qünki Ata mən bilən billidur. □ ■ ³³ Silərninğ məndə hatirjəmlikkə igə boluxunglar üçün bularni silərgə eyttim. Bu dunyada turup azab-okubət tartisilər, əmma oşəyrətlik bolunglar! Mən bu dunya üstidin oşəlibə kildim! ■

17

Əysanın muhlisliri üçün dua qilixi

¹ Əysa bu sözlərnı qıləqəndin keyin, kəzlrini ərxkə tikip, mundaqla dua qildi:

□ **16:30 «heqkimning səndin soal sorixining həjiti yok»** — mənisi bəlkim Məsihininğ ularning əzidin sorimakqi boləqan soallirini tehi sorimay turupla, ularning sorimakqi boləqinini allıkaqan bilgənlikini kəzdə tutidu. ■ **16:30** Yh. 21:17.

□ **16:32 «həmminglar meni yaləuz taxlap hərbinglar öz yolliringlarəqə tarkilip ketisilər»** — «öz yolliringlarəqə» yaki «əzünqlarningkigə» (demək, öz əyünqlarəqə). «Matta» 26:56, «Mar.» 14:50ni kərunğ. ■ **16:32** Zək. 13:7; Mat. 26:31; Mar. 14:27; Yh. 8:29; 14:10. ■ **16:33** Yəx. 9:5; Yh. 14:27; Rim. 5:1; Əf. 2:13; Kol. 1:20.

— I Ata, vaqit-saet yetip keldi; Sən Ooqlungni uluolatkuzoaysən; buning bilən Ooqlungmu Seni uluolatkuzidu;■ ² yəni, uning Sən uningə tapxurojan insanlarə mənggülük həyat ata kilixi üqün, uningə pütkül ət igiliridin üstün hokuk ata kiləningdək, uni uluolatkuzoaysən.□ ■ ³ Mənggülük həyat xuki, birdinbir həkikiy Huda — Seni wə Sən əwətkən Əysa Məsihni tonuxtın ibarəttur.■ ⁴ Mən Sening əməl kilixim üqün tapxurojan ixingni orundixim bilən Seni yər yüzidə uluolatkuzdum.■ ⁵ I Ata, Sening aləm apiridə boluxtın burun mən Əzüngning yeningda igə boləjan xan-xərəp bilən meni Əzüngning yeningda uluolatkuzoaysən.□ ■

⁶ Sən bu dunyadin mənə tallap bərgən adəmlərgə Sening namingni ayan kildim. Ular Seningki idi, Sən ularni mənə bərding wə

■ **17:1** Yh. 12:23; 13:32. □ **17:2** «Sən uningə tapxurojan insanlar...» — grek tilida «uningə bərgən barlik insanlar...» — demək, Məsihkə etikad kiləuqilar. ■ **17:2** Zəb. 8:6; Mat. 11:27; 28:18; Luka 10:22; Yh. 3:35; 5:27; 1Kor. 15:25; Fil. 2:10; Ibr. 2:8. ■ **17:3** Yəx. 53:11; Yər. 9:22 ■ **17:4** Yh. 4:34; 13:32; 14:13; 19:30. □ **17:5** «I Ata, Sening aləm apiridə boluxtın burun mən Əzüngning yeningda igə boləjan xan-xərəp bilən meni Əzüngning yeningda uluolatkuzoaysən» — yaki bolmisa «I Ata, mən Sən bilən birgə igə boləjan xan-xərəp bilən meni Əzüng bilən təng uluolənduroaysən». ■ **17:5** Yh. 1:1, 2; 10:30; 14:9.

ular Sening söz-kalamingni tutup keldi. □ 7 Ular hazir Sən manga bərgən həmmə nərsilərnin Seningdin kəlgənlikini bildi. 8 Qünki Sən manga tapxuroğan sözlərnin ularoğa yətküzdüm; ularmu bularnin qəbul kildi, xuning bilən Səndin qıkkınimni həkikətən bilip yətti həmdə Sening meni əwətkənlikinggimu ixəndi. ■ 9 Bularoğa dua qilimən; bu dunyadiki adəmlərgə əməs, bəlki Sən manga bərgən adəmlərgə dua qilimən; qünki ular Seningkidur. 10 Mening barliqim Seningkidur wə Sening barliqing bolsa meningkidur wə mən ularda xərəp taptim. □ ■ 11 Mən əmdi bu dunyada turiwərməymən; lekin ular bu dunyada qaldi wə mən Sening yeninqoğa ketiwatimən. I mukəddəs Ata, Sən manga bərgən naming arkilik ularni sakliqinki, biz ikkimiz bir bolqinimizdək, ularmu bir bolqay. □ 12 Mən ular bilən billə bolqan

□ 17:6 «Sən bu dunyadin manga tallap bərgən adəmlərgə Sening namingni ayan kildim» — Məsihnin «Sening namingni ayan kildim» eytkini nemini kərsitidu? Təwrat-Zəburda Hudaning nuroqun namliri (Pərwərdigar (Yahwəh), Huda (Əlohim), Rəb (Adonay) qatarliqlar) ayan qilinqandin keyin Məsih qaysi namni ularoğa ayan qilqan? U «Ata» əməsmu? ■ 17:8 Yh. 16:27. □ 17:10 «mən ularda xərəp taptim» — «ularda...» muxu yərdə kəzdə tutulqini bəlkim «Sən manga bərgən adəmlərdə..» bolsa kerək. ■ 17:10 Yh. 16:15. □ 17:11 «Sən manga bərgən naming arkilik ularni sakliqinki...» — baxqə birhil tərjimisi: «Sən naming bilən manga tapxurup bərgənlərnin Sanga bolqan sadikliqini sakliqinki,... ». Muxu yərdə «Sən manga tapxurup bərgən naming» bolsa yənila Huda'atining Əz Məsihigə insanlaroğa ęitix üqün tapxuroğan «Ata» (ibraniiy tilida «Abba») degən qimmətlik namidur.

waktimda, Sən munga bərgən naming bilən ularni saklidim həm qoqdidim; wə mukəddəs yazmildiki bexarətning əməlgə axuruluxi yolida, ularning iqidin həlakətkə has boləjan kixidin baxka birimu yoxalmidi. □ ■ 13 Mana əmdi sening yeningoqa barimən. Mening xadlikim ularda tolup taxsun dəp, bu sözləрни dunyadiki waktimda sözlidim. 14 Mən ularoqa sөz-kalamingni tapxurdum. Mən bu dunyadin bolmioqinimdək, ularmu bu dunyadin bolmioqini üqün, bu dunyaning adəmliri ulardin nəprətlididim. □ ■ 15 Ularni bu dunyadin ayriwətkəysən dəp tiliməymən, bəlki ularni rəzil boləuqidin sakliqaysən, dəp tiləymən. □ 16 Mən bu dunyadin bolmioqinimdək, ularmu bu dunyadin əməstur. 17 Ularni həkikət arkilik Özüנגgə mukəddəs kilip atioquzəysən, qünki

---

□ 17:12 «**Mən ular bilən billə boləjan waktimda, Sən munga bərgən naming bilən ularni saklidim həm qoqdidim;...**» — baxka birhil tərjimisi: «Sening naming bilən ularni saklidim; Sən munga tapxurup bərgənlərnin Sanga boləjan sadiklikini qoqdidim;... ». Bu «nam» yanila yukirikı izahatta eytkinimizdək «Ata» bolsa kerəktur. «**həlakətkə has boləjan kixi**» — grek tilida «həlakətning oqli» degən sөz bilən ipadilidim, u Yəhuda İxqariyotni kərsitidu, əlwəttə. Məsihgə satkunluk kiləjan kixining həlakətkə yüzlinixi toqruluk bexarətlər bəlkim «Zəb.» 41:9, 109:1-20 wə «Pənd.» 24:22 (LXX)ni öz iqigə alsa kerək. ■ 17:12 Yəx. 8:18; Yh. 6:39; 10:28; 18:9; İbr. 2:13. □ 17:14 «**mən bu dunyadin bolmioqinimdək...**» — yaki «mən bu dunyaoqa mənəsup bolmioqinimdək...». ■ 17:14 Yh. 15:19. □ 17:15 «**rəzil boləuqi**» — Xəytan, İblis.

söz-kalaming həkikəttur. □ ■ 18 Sən meni dun-yağa əwətkiningdək, mənmu ularni dunyağa əwəttim. ■ 19 Ularmu həkikəttə mukəddəs kəlinip Əzünggə atalsun dəp, özümni Sanga has ataymən. □ ■

20 Mən yaloquz ular üqünla əməs, yənə ularning səzi arkilik manga etikad kəlidioqanlar üqünmu dua kəlimən. 21 Ularning həmmisi bir boləyay; i Ata, Sən məndə, mən Səndə boləyəndək, ularmu Bizdə bir boləyay; xundək boləyanda, bu dun-yadikilər meni Sening əwətkənlikinggə ixinidu.

■ 22 Sən manga ata kəloqan xan-xəyəpni ularəyā ata kəldimki, biz ikkimiz bir boləyəndək, ularmu bir boləyay; 23 yəni mən ularda, sən məndə bolup, ular birliktə kəmil kəlinəyay. Xu arkilik bu dunyadikilər meni əwətkənlikingni həm meni səygingingdək ularnimu səygenlikingni bilidu.

24 I Ata, Sən manga bərgənliringning həmmisining mən boləyān yərdə mən bilən birgə boluxini, xundəkla mening xan-xəyipimni, yəni Sən aləm apiridə boluxtin burun meni səygenliking üqün, manga bərgən xan-xəyəpni

---

□ 17:17 «Ularni həkikət arkilik Əzünggə mukəddəs kəlip atioquzəyəsən» — «Əzünggə mukəddəs kəlip atioquzəyəsən» grek tilida «mukəddəsəxtürgəyəsən» degən birlə söz bilən ipadilinidu. Injilda həm Təwratta «mukəddəs» degən söz «pak» həm «Hudağa alayitən ataloqan» degən ikki uqumni bildüridu.

■ 17:17 Zəb. 119:142; Yh. 8:4. ■ 17:18 Yh. 20:21.

□ 17:19 «Ularmu həkikəttə mukəddəs kəlinip əzünggə atalsun dəp...» — «mukəddəs kəlinip Əzünggə atalsun» grek tilida «ularmu həkikəttə mukəddəsəxtürülsun» degən birlə söz bilən ipadilinidu. Yukiriki izahətni kəyung. ■ 17:19 1Kor. 1:2,30; 1Tes. 4:7. ■ 17:21 Yh. 10:38; 14:11; Gal. 3:28.

ularning k r xini halaym n.■

²⁵ I h kkanliy Ata, bu dunyadikilər seni tonu-
miqan,  mma mən Seni tonuymən w  bularmu
meni Sening  w tk nlikingni bildi. ■ ²⁶ W 
mən Sening namingni ularo a ayan qildim w 
y n  dawamliq ayan kilimən. Xuning bilən,
Sening manga kərsətkən meh r-muh bbiting
ularda bolidu w  m nmu ularda bolay.□

18

 ysaning tutqun qilinixi

Mat. 26:47-56; Mar. 14:43-50; Lu a 22:47-53

¹  ysa bularni eytkandin keyin, muhlisliri bilən
bill  taxkiri o a qikip Kidron jil isining u keti o a
 tti. U y rd  bir ba q   bar idi.  ysa
bilən muhlisliri u ba q ig  kirdi.□ ■ ² Uningo a
satkunluk qilidigan Y hudamu u y rni bilətti,
q nki  ysa muhlisliri bilən pat-pat u y rd 
yiqilip olturatti. ³ Xuning bilən Yəhuda bir top
Rim l xk rliri bilən bax ka inlar həm P risiyl r
 w tk n karawullarni baxlap bu yerg  k ldi.
Ularning kollirida panus, m x' l w  korallar

■ **17:24** Y . 12:26; 14:3. ■ **17:25** Y . 15:21; 16:3, 27; 17:8.

□ **17:26** «mən Sening namingni ularo a ayan qildim»
— 6-ayət w  uningdiki izahatni kərüng. □ **18:1** « ysa
bularni eytkandin keyin, muhlisliri bilən bill  taxkiri o a
qikip...» — muxu yərdiki «taxkiri o a qikip...» ziyap t bolqan
 ydin yaki Yerusalem x hirining  zidin qikixni bildüridu.
Kidron wadisi bolsa x h rning sirtida (x rk t r pt ) idi. ■ **18:1**
2Sam. 15:23; Mat. 26:36; Mar. 14:32; Lu a 22:39.

bar idi. ■ ⁴ Əysa bexioğa qüxidioğanlarning həmmisini bilip, ularning aldioğa qikiq:

— Kimni izdəysilər? — dəp soridi.

⁵ Nasarətlik Əysani, — dəp jawab berixti ular.

Əysa ularğa:

— Mana mən bolimən, — dedi.

(Uningoğa satkunluk kılğan Yəhudamu ularning arisida turatti). ⁶ Əysa: «Mana mən bolimən» dewidi, ular arkisioğa yenip yərgə yikilixti. □

⁷ Xuning bilən Əysa ulardin yənə bir kətim:

— Kimni izdəysilər? — dəp soridi.

— Nasarətlik Əysani, — deyixti ular.

⁸ Əysa: — Silərgə eyttimoğu, mən xu bolimən. Əgər izdigininglar mən bolsam, bularni kətkili koyunglar, — dedi.

⁹ Buning bilən əzining: «Ata, Sən manga bərgənlərdin heqkaysisini yittürmidim» degən səzi əməlgə axuruldi. □ ■

¹⁰ Simon Petrusning yenida bir kiliq boləraq, u xuan uni suoqurup, bax kahinning qakirioğa birni urup, ong kulikini xilip qüxürüwətti. Qakarning ismi Malkus idi. ■ ¹¹ Əysa Petrusğa:

■ **18:3** Mat. 26:47; Mar. 14:43; Luğa 22:47.

□ **18:6** «Əysa: «**Mana mən bolimən**» dewidi, ular **arkisioğa yenip yərgə yikilixti**» — «Yuhanna»diki baxqa bəzi yərlərdiki «Mən bolimən» degən söz Hudaning «Mən əzəldin Bar Boləquqidurmən» degən namini bildüridu. Bizninggə muxu yərdə «Mana mən bolimən» degənmü xu mənini bildüridu; qünki angliouqilar uni anglapla «arkilirioğa yenip yərgə yikilixti». □ **18:9** «**Buning bilən əzining ... səzi əməlgə axuruldi**» — yaki «Buning bilən əzining ... səzi əməliyəttə ispatlandi». Bu sözlər asasen həm 6:39 həm 17:12də tepilidu. ■ **18:9** Yh. 6:39; 10:28; 17:12. ■ **18:10** Mat. 26:51; Mar. 14:47; Luğa 22:50.

— Kiliqni oqilapka sal! Ata manga tapxuroqan kədəhni iqməmdim? — dedi. □ ■

Əysaning Annasning aldiqə elip berilip, sorak kəlinixi

Mat. 26:57-58; Mar. 14:53-54; Luqa 22:54

¹² Xuning bilən, ləxkərlər topi bilən mingbexi həm Yəhudiylarning qarawulliri Əysani tutup baqlaxti. ¹³ Andin uni aldi bilən Annasning aldiqə elip berixti. Annas bolsa xu yili bax kahin bolup turqan Kayafaning keynatisi idi. ■ ¹⁴ Burun Yəhudiy kengəxmisidikilərgə: «Pütün həlkning *halak boluxining* orniqə, birla adəmning ular üqün *halak boluxi yaxxi*» dəp məslihet bərgən kixi dəl xu Kayafa idi. □ ■

Petrusning Əysadin tenixi

Mat. 26:69-70; Mar. 14:66-68; Luqa 22:55-57

¹⁵ Əmdi Simon Petrus bilən yənə bir muhlis Əysaning kəynidin əgixip barqanidi. U muhlis bax kahinqə tonux bolqəqqa, bax

---

□ **18:11** «Ata manga tapxuroqan kədəhni iqməmdim?» — bu «kədəh» əzi tartix kerək bolqan azab-oqubətləni kərsitidu. «Mat.» 26:39, «Mar.» 14:36 wə Luqa 22:42ni kəring. ■ **18:11** Mat. 20:22; 26:39. ■ **18:13** Mat. 26:57; Mar. 14:53; Luqa 3:2; 22:54. □ **18:14** ««Pütün həlkning *halak boluxining* orniqə, birla adəmning ular üqün *halak boluxi yaxxi*» dəp məslihet bərgən kixi dəl xu Kayafa idi» — 11:49-50ni kəring. ■ **18:14** Yh. 11:50.

kahinning sariyoqa Əysa bilən təng kirdi. □ ■

¹⁶ Ləkin Petrus bolsa dərwezining sirtida qaldı. Xunga bax kahinoqa tonux boləqan həliki muhlis taxkiriyoqa qikiq, dərwezivəwən kız bilən səzlixip, Petrusni iqqirigə baxlap kirdi. ¹⁷ Dərwezivəwən boləqan xu dedək Petrustin:

— Sənmə bu adəmning muhlislrinin əməsmə?
— dəp soridi.

Yaq, əməs, — dedi Petrus. □

¹⁸ Əmdi həwa sooquk boləqanliki üqün, qakarlar wə qarawullar xahardin gülhan yaqqan bolup, uning qərisidə issinip turuxatti. Petrusmu ularning yenida turup issindi. ■

Bax kahin Annasning Əysani soraq kilixi

Mat. 26:59-66; Mar. 14:55-64; Luqa 22:66-71

¹⁹ Bax kahin bolsa Əysadin muhlisliri toqruluk wə təlimi toqruluk soal soraxka baxlidi. ²⁰ Əysa uningəqə jawabən mundak bərdi:

— Mən həlk-aləm aldida axkara səz kiloqanmən, barliq Yəhudiylar yiqilidiqan sinagoglarda wə ibadəthanida daim təlim berip kəldim, mən

---

□ **18:15** «yənə bir muhlis...» — «yənə bir muhlis» grek tilida «həliki muhlis». Yuhanna bayanida pat-pat özini namsiz kərsitip «həliki muhlis» dəydu (18:16, 20:2, 3, 4 wə 8ni kərüng). «U muhlis bax kahinoqa tonux boləqəqə...» — alimlar namsiz «u muhlis»ni Yuhanna dəp bilidu. Qünki uxbu bayanda boləqandək u daim degüdək pəqət «öz kəzüm bilən kərgənlirim»nila asas kilidu. 21:24ni kərüng. ■ **18:15** Mat. 26:58; Mar. 14:54; Luqa 22:54. □ **18:17** «Sənmə bu adəmning muhlislrinin əməsmə?» — «sənmə» degən səz bəlkim birinqi muhlis özining Əysaning muhlisi ikənlikini bu kızəqə etirap kiloqanlikini kərsitidu. ■ **18:18** Mat. 26:69; Mar. 14:67; Luqa 22:55.

yoxurun heqnemə demidim. ■ 21 Bularni nemixka məndin soraysən? Eytkan sözlirimni angliqlanlardin soriqlin; mana, ular nemə degənlikimni bilidu.

22 Əysa bu sözlərni qiloqanda, yenida turoqan qarawullardin biri uni bir kaqat urup:

— Bax kahinoqa muxundak jawab kayturamsən? — dedi. ■

23 — Əgər yaman söz qiloqan bolsam, uning yaman ikənlikini kerpqilikning aldida kərsətkin. Əmma eytkanlirim durus bolsa, meni nemə üqün urisən? — dedi Əysa uningqa.

24 Buning bilən Annas uni baqlaklik peti bax kahin Kayafaqqa yollidi. □ ■

Petrusning Əysadin yənə ikki qetim tenixi

Mat. 26:71-75; Mar. 14:69-72; Luqa 22:58-62

25 Simon Petrus *otning* aldida issinip turuwatqanidi. *Yenidikilər*:

— Sənmu uning muhlisliridin əməsmiding? — deyixti.

— Yax, əməsmən, — dəp tandi Petrus. □ ■

26 U yərdə bax kahinning qakarliridin, Petrus kulikini kesip taxliqlan kixigə tuqlan birsi bar idi. U Petrusqa:

■ **18:20** Yh. 7:26. ■ **18:22** Yər. 20:2; Ros. 23:2.

□ **18:24** «**buning bilən Annas uni baqlaklik peti bax kahin Kayafaqqa yollidi**» — bu ayətkə qariloqanda ikki bax kahin bar idi. 22-ayəttə Annasmu «bax kahin» deyilidu. Mumkinqiliki barki, ular nəwət boyiqə bax kahinlik wəzipisini etəwatqan. 19:21nimu kərüng. ■ **18:24** Mat. 26:57; Mar. 14:53; Luqa 22:54. □ **18:25** «**yenidikilər**» — grek tilida «ular». ■ **18:25** Mat. 26:71; Mar. 14:69; Luqa 22:58.

— Baoqিদə seni uning bilən billə kərgənidimoqu?! — dedi.

²⁷ Petrus yənə tandi. Dəl xu qaoqda horaz qillidi. ■

Əysaning waliy Pilatus aldida soraq qilinixi

Mat. 27:1-2, 11-31; Mar. 15:1-20; Luqa 23:1-25

²⁸ Andin ular Əysani Kayafaning yenedin rimlik waliyning ordisoqa elip kəldi (xu qaoqda tang atqanidi). Uni elip kəlgən *Yəhudiylar* bolsa özimizni napak qilip buloqimayli dəp, ordioqa kirmidi. Bolmisa otüp ketix heyting dastihini-din oqizalinalmaytti. □ ■

²⁹ Xunga *waliy* Pilatus sirtka qikip, ularning aldioqa berip ularoqa:

— Bu adəmnin üstidin nemə ərz qilisilər? — dəp soridi.

³⁰ Ular:

■ **18:27** Yh. 13:38. □ **18:28** «...**Bolmisa otüp ketix heyting dastihininin oqizalinalmaytti**» — muxu ayəttiki «otüp ketix heyti» bolsa «petir nan heyti»ning birinçi küni (yəni birhil «xabat küni» dəp hesablinatti)ni kərsitidu. 19:14diki izahatni kəring. «Əzimizni napak qilip buloqimayli». Ularning kəzkarixi: «Yəhudi əməslərinin öyigə kirsək bolmaydu; qünki ular bəlkim «napak bir nərsə» (məsilən bir jəsət yaki ölük nərsə)gə təgkən boluxi mumkin; biz ularoqa təgsək ulardiki «napaklik» bizgimu yuqturuluxi mumkin» degəndək idi. Demisəkmü, ular kəngül bəlgən bu «taharətlər» Təwrattiki mukəddəs qanundiki «napaklik» toqruluk bəlgilimilərdin kəp exip kətkənidi. Kizik yeri xuki, ular «buloqinix»tin qorkup öz «paklikini» buloqimaslikka kizəqinlik bilən tirixkini bilən, yənə Huda əwətkən Qutkuzoquqi-Məsihni eltürux aldida turatti.

■ **18:28** Mat. 27:1; Mar. 15:1; Luqa 22:66; 23:1.

— Bu adəm jinayətqi bolmisa, uni sizgə tapxurmiotqan bolattuk, — dəp jawab berixti.□

³¹ — Uni özünqlar elip ketip, öz qanununqlar boyiqə həküm qiqiringqlar! — dedi Pilatus ularoqa.

Yəhudiylar:

— Bizning heqkimni elümgə məhkum qilix hokukimiz yok tursa, — deyixti.

³² Bu ixlar Əysaning ezi qandak elüm bilən elüdiotqini toqrisidiki aldin eytkan bexarətlik sozining əməlgə axuruluxi üqün yüz bərdi.□ ■

³³ Andin Pilatus yənə ordisoqa kirip, Əysani qakirtip, uningdin:

— Sən Yəhudiylarning padixahimu? — dəp soridi.■

³⁴ Əysa uningoqa:

— Bu soalni özüng sorawataməsən, yaki baxqilar mən toqruluk sanga xundak eytkanmu? — dedi.

³⁵ — Mən bir Yəhudiymu?! Seni manga tapxuroqlanlar öz həlqing wə bax kahinlaroqla! Nemə

□ **18:30** «**bu adəm jinayətqi bolmisa...**» — yaki «bu adəm rəzil qilouqi bolmisa...». □ **18:32** «**Bu ixlar Əysaning ezi qandak elüm bilən elüdiotqini toqrisidiki aldin eytkan bexarətlik sozining əməlgə axuruluxi üqün yüz bərdi**» — oqurmənləning esidə barki, Məsih birnəqqə qetim Yəhudiy həlqining ezini eltürux üqün etikadsiz Yəhudiy əməsləning qolioqa tapxuridiotqanliqini wə xuningdək ezining rimliqlar ijad qiləqan kresttə elidiotqanliqini eytkanidi (məsilən, «Mat.» 20:19, 26:2, «Luqa» 18:32-33, «Yuh.» 3:14, 12:32-33). ■ **18:32** Mat. 20:19; Yh. 12:32. ■ **18:33** Mat. 27:11; Mar. 15:2; Luqa 23:3.

jinayat otkuzgəniding? — dedi Pilatus.□

³⁶ Əysa jawabən: — Mening padixahlikim bu dunyaqa təwə əməstur. Əgər bu dunyaqa təwə boləjan bolsa, hizmətqilirim mening Yəhudiylarqa tapxurulmaslikim üçün jəng kiliwatқан bolatti. Həlbuki, mening padixahlikim bu yərgə təwə əməstur, — dedi.□ ■

³⁷ Xunga Pilatus uningə:

— Undakta, sən padixahmu?

Əysa jawabən: — Xundak, eytkiningdək, padixahmən. Mən xuningə tuqulojanmən, wə xuningə dunyaqa kəldim: — həkikətke guwahlik berixim üçün ibarəttur. Həkikətke təwə boləjan hər bir kixi bolsa mening awazimə qulak salidu, — dedi.□

³⁸ Pilatus uningdin:

— «Həkikət» degən nemə? — dəp soridi.

Pilatus muxularni dəp, yənə taxkiriəqa, Yəhudiylarning aldiəqa qikip ularəqa:

— Mən uningdin heqkandak jinayat tapalmidim.

■ ³⁹ Ləkin hər yili ətüp ketix heytida silər üçün *məhbuslardin* birni qoyup berix qaidəm bar. Xunga bu «Yəhudiylarning padixahi»ni silərgə

□ **18:35 «mən bir Yəhudiymu?»** — Pilatusning bu sözi: «Mən Yəhudi əməs, həlqing sən toqruluk birnemə demigən bolsa, mənmu heqnemə deməymənəqu!» degən puriki bar soaldur. □ **18:36 «Mening padixahlikim bu dunyaqa təwə əməstur»** — yaki «mening padixahlikim bu dunyadin əməstur». ■ **18:36** Yh. 6:15; 1Tim. 6:13. □ **18:37 «Xundak, eytkiningdək»** — Əysaning bu jawabning grek tilida «Xundak, ləkin əhwal dəl sening oyliəningdək əməs» degən puriki qikidu. ■ **18:38** Mat. 27:24; Luqa 23:4.

qoyup beriximni halamsilər? — dedi. □ ■

⁴⁰ Ularning həmmisi jawab berip:

— Bu adəmni əməs, Barabbasni qoyup bering!

— dəp qiyqas-sürən selixti (Barabbas bolsa bir qaraxqi idi). ■

19

Əysaning ölümgə həküm qilinixi

¹ Xuning bilən, Pilatus Əysani elip berip qamqilatti. □ ■ ² Ləxkərlər tikənlik xahlarni

ərüp, bir taj yasap, uning bexioqa kiydürüxti wə uningöqa *xahanə* səsün rənglik bir ton kiydürüp,

³ uning aldioqa kelip:

— Yaxioqayla, i Yəhudiylarning «padixahi»! — dəp məshirə qilixip, uning yüzigə qayta-qayta kaqat saldi.

⁴ Pilatus bolsa yənə ordisidin qikip, halayiqqa:

— Mana! Uningdin heqkandax jinayət tapalmioqanlikimni bilixinglar üqün, uni silərning aldinglaröqa elip qixtim, — dedi.

□ **18:39** «...məhbuslardin birni qoyup berix qaidəm bar» — yaki: «...məhbuslardin birni qoyup berix bir aditim bar». ■ **18:39** Mat. 27:15; Mar. 15:6; Luqa 23:17. ■ **18:40**

Mat. 27:16; Mar. 15:7; Luqa 23:19; Ros. 3:1. □ **19:1** «Xuning

bilən, Pilatus Əysani elip berip qamqilatti — muxu hil «qamqilax» adəttə krestlinixtin awwalki jaza idi. Jaza əswabi təmür yaki səngək parqiliri baqlaklik nəqqə tanilik kamqa idi. Bu jazaning özi xunqə eoqirki, jazalanoquqi gahi waqitlarda tehi krestlənməy turupla, uningdin ölüp ketətti. ■ **19:1** Mat. 27:26; Mar. 15:15.

⁵ Buning bilən Əysa bexioʻa tikənlik taj wə uqisioʻa səsün ton kiygüzülgən ʰalda taxkiriʻoʻa elip ʻiqildi. Pilatus ularʻoʻa:

— Ƙaranglar, u adəmgə! — dedi.□

⁶ Bax kaʰinlar wə Ƙarawullar uni kərup:

— Uni krestləng, krestləng! — dəp warƘiraxti.

Pilatus ularʻoʻa: — Uni elip berip əzünglar krestlənglar! Qünki mən uningdin ʰeqƘandak jinayət tapalmidim! — dedi.

⁷ Yəʰudiyalar uningʻoʻa jawabən:

— Bizdə xundak bir Ƙanun bar. Xu Ƙanunimizʻoʻa asasən u əlümgə məʰkum Ƙilinixi kerək, qünki u əzini Hudaning Oqʻli dəp atiwaldi.■

⁸ Pilatus bu səzni anglap tehimu Ƙorkup,□ ⁹ yənə ordisiʻoʻa kirip, Əysadin:

— Sən zadi Ƙəyərdin Ƙəlgən? — dəp soridi.

Lekin Əysa uningʻoʻa jawab bərmidi.

¹⁰ Xunga Pilatus uningʻoʻa: — Sən manga gəp Ƙilmamsən? Seni Ƙoyup berixkə ʰoƘukum barliƘini, xundakla krestləxkimu ʰoƘukum barliƘini bilməmsən? — dedi.

¹¹ Əysa jawabən: — Sanga ərxtin berilmigən bolsa, mening üstümdin ʰeqƘandak ʰoƘukung

---

□ **19:5 «Ƙaranglar, u adəmgə!»** — Pilatus muxu yərdə bilmigən ʰalda Zəkəriya pəyoʻəmbərnig xu bexaritini aʻziʻoʻa aloqan idi: «Ƙaranglar, «Xah» dəp ataloqan adəm!» («Zək.» 3:8, 6:12). ■ **19:7** Law. 24:16; Yʰ. 5:18; 10:3. □ **19:8 «Pilatus bu səzni anglap tehimu Ƙorkup,...»** — Pilatus nemixƘa Ƙorkti?

Əgər birsi əzini rimlik imperator Ƙəysərgə barawər Ƙilip «Mən Hudaning Oqʻli» desə, «Ƙəysərning duxmini» dəp ʰesablinixi mumkin; xunga gərqə uning Əysani Ƙoyuwətküsi bolsimu, yənla xundak Ƙilixtin Ƙorkatti. U yənə bir tərəptin, yəni ayalining Əysa toʻqʻruluk agahlanduruxidin Ƙorkiximu mumkin idi («Mat.» 27:19).

bolmioqan bolatti. Xuning uqun meni sanga tapxurup bərgən adəmning gunahı tehimu eoırdur, — dedi.□

¹² Xu qaoıdin tartip, Pilatus uni qoyuwetixkə amal izdəytti. Lekin Yəhudiylar warkirixip:

— Bu adəmni qoyuwətsingiz, siz Kəysərning dosti bolmioqan bolisiz! Özini padixah degən hər bir kixi Kəysərgə qarxi qıkkən bolidu! — dəp quқан selixti.□ ■

¹³ Pilatus bu sozlərni anglap, Əysani taxkiriqə qıqardi wə «tax tahtaylıq hoıylə» dəp ataloqan, ibraniy tilida «Gabbata» dəp ataloqan yərdə «sorak təhti»gə olturdi ¹⁴ (u waqit etüp ketix heytingin təyyarlıq künining altinqi saiti ətrapida idi). Pilatus Yəhudiylarqə:

□ **19:11 «Sanga ərxтин berilmigən bolsa, mening üstümdin heqkandaq hokukung bolmioqan bolatti»** — «ərxтин» degən sөz grek tilida «yukiridin». Muxu yərdə xubhisizki, ərxning ezini korsitidu. «... **meni sanga tapxurup bərgən adəm**» — muxu yərdə Yəhuda əməs, bəlki bax kaħin Qayafa idi. Qayafa Yəhudiylarning əzlrining Kutkuzoquı-Məsiħini etikadsiz rimliklarqə tapxuroqanda, əməliyəttə u putkül Yəhudiylar həkining wəkili boləanidi. □ **19:12 «Bu adəmni qoyuwətsingiz, siz Kəysərning dosti bolmioqan bolisiz!»** — «Kəysər» Rim imperatorining unwani. «Kəysərning dosti» — bu məhsus bir unwan idi. Pilatus bəlkim ming təsliktə xu alaħidə unwanəqə erixkən boluxi mumkin. U yənə xundak yukiri unwandin məħrum boluxтин intayin qorqatti. ■ **19:12** Ros. 17:7.

Mana bu silarning padixahinglardur! — dedi.□

¹⁵ Lekin ular warkirixip: — Yokiting, yokiting, uni krestleng! — dedi.

Pilatus ularoqa: — Meni padixahinglarni krestlingin, damsilər? — dedi.

Bax kahinlar jawabən:

— Kəysərdin baxқа heqқandak padixahimiz yoktur! — dəp *towlaxti*.

Buning bilən Pilatus uni krestləxkə ularoqa tapxurup bərdi.■

Əysaning krestlinixi

Mat. 27:32-44; Mar. 15:21-32; Luқа 23:26-39

¹⁶⁻¹⁷ *Ləxkərlər* Əysani elip mangdi. U öz krestini yüdüp, «Bax səngək jayi» (ibraniy tilida «Golgota») degən yərgə bardı.■ ¹⁸ Ular uni xu yərdə yənə ikki kixi bilən təng krestkə tartti; bu tərpidə birsi, u tərpidə birsi wə Əysa ularning otturisida krestkə tartildi.

¹⁹ Pilatus tahtioqa elan yezip krestkə bekitip koydi. Uningoqa: — «Nasarətlik Əysa — Yəhudiylarning padixahi» dəp yeziloqanidi.

■ ²⁰ Əysa krestlinidioqan yər xəhərgə yekin

□ **19:14 «u wakıt etüp ketix heyting təyyarlık küning altinqi saiti ətrapida idi»** — muxu ayəttiki «etüp ketix heyti» bolsa «petir nan heyti»ning birinçi küni (yəni birhil «xabat küni» dəp hesablinatti)ni kərsitidu. Bu kündiki heyti «Qagigah» dəp atilatti («Qan.» 16:1-13, «2Tar.» 35:1, 2, 6 wə 18ni kəring). «Altinqi saət» baxқа izahətlirimizda eytkinimizdək, Rim waqtini kərsitidu. Bu ətigən saət altə idi. ■ **19:15** Yar. 49:10.

■ **19:16-17** Mat. 27:26; Mar. 15:22; Luқа 23:24,25; Mat. 27:31, 33; Mar. 15:22; Luқа 23:26, 33. ■ **19:19** Mat. 27:37; Mar.

15:26; Luқа 23:38.

bololaqqa, nuroqun Yəhudiylar tahtidiki sözlərni okudi. Tahtidiki sözlər ibraniyqə, latinqə wə grekqə yezikta yeziloqanidi. ²¹ Xunga Yəhudiylarning bax kaqinliri Pilatusqa:

— «Yəhudiylarning padixahi» dəp yazmang, bəlki «U özini mən Yəhudiylarning padixahi, degən» dəp yezing, — deyixti.

²² Biraq Pilatus jawabən:

— Yazidioqanni yezip boldum! — dedi.

²³ Ləxkərlər Əysani krestligəndin keyin, uning kiyimlirini elip, tətəkə bəlüp, hər bir ləxkər bir ülüxtin elixti; ular həm iqidiki uzun kəngləknimu elixti; lekin bu kənglək tikilmigən, üstidin ayioqioqə bir pütün tokuloqanidi. ■

²⁴ Xuning üçün ləxkərlər bir-birigə:

— Buni yirtmayli, bəlki qək tartixayli, kimgə qiksa xu alsun, — deyixti.

Bu ixlar mukəddəs yazmildiki munu sözlər əməlgə axurulux üçün yüz bərdi: —

«Ular mening kiyimlirimni öz arisida üləxti, Mening kənglikimgə erixix üçün qək taxlaxti».

Dərwəqə, ləxkərlər xundaq qilixti. □ ■

²⁵ Əysaning krestining yenida anisi, anisining singlisi, Klopasning ayali Məryəm wə Magdallik

■ **19:23** Mat. 27:35; Mar. 15:24; Luqa 23:34. □ **19:24**

«**Mening kənglikim**» — baxqa birhil tərjimisi: «mening qap-inim». Zəburda («Zəb.» 22:15) ibraniy tili boyiqə «qapan» yaki «kənglək»ni kərsitidu. «**Ular mening kiyimlirimni öz arisida üləxti, mening kənglikimgə erixix üçün qək taxlaxti**» — «Zəb.» 22:15. ■ **19:24** Zəb. 22:18

Məryəmlər turatti. □ ■ 26 Əysa anisi bilən əzi səyidioğan muhlisining birgə turoqanlikini kərüp, anisiqə:

— I hanim, mana sening oqlung! — dedi.□

27 Andin u bu muhlisqə:

— Mana sening anang! — dedi.

Xundin etibarən, u muhlis uni özining əyidə turoqzdi.

Əysaning əlümi

Mat. 27:45-56; Mar. 15:33-41; Luqa 23:44-49

28 Andin Əysa həmmə ixlarning tamam bolqinini bilip (muqəddəs yazmildiki bexarət əməlgə axurulux üqün):

— Ussap kəttim! — dedi.□ ■

29 U yərdə sirkə xarab bilən tolduruloğan bir koza bar idi. Ular bir parqə bulutni sirkə xarabqə qilap, bir lepəkgül oqolioqə baqlap, Əysaning

---

□ 19:25 «**Əysaning krestining yenida anisi, anisining singlisi, Klopasning ayali Məryəm wə Magdallik Məryəmlər turatti**» — bu ayətni «Mat.» 27:56 bilən birləxtürüp qarioqanda, «Əysaning anisining singlisi», yəni Məryəmnin singlisi bolsa Zəbədiyning ayali, xundaqla rosullardin Yuhanna bilən Yaqupning anisi bolux mumkinqiliki bardur. «Mar.» 15:40də u «Salomi» dəp atilidu. ■ 19:25 Mat. 27:55; Mar. 15:40; Luqa 23:49. □ 19:26 «**Əysa anisi bilən əzi səyidioğan muhlisining birgə turoqanlikini kərüp...**» — «əzi səyidioğan muhlisi» bəlkim bu bayanning muəllipi Yuhanna boluxi mumkin. «Kirix sez»imizni kərüng. □ 19:28 «**Əysa həmmə ixlarning tamam bolqinini bilip (muqəddəs yazmildiki bexarət əməlgə axurulux üqün): — Ussap kəttim! — dedi**» — «Zəb.» 22:15, 31- yaki 69:21ni kərüng. ■ 19:28

Zəb. 22:15; 69:21

aoziya tenglidi. ³⁰ Əysa sirkə xarabni iqkəndin keyin:

— Tamam boldi! — dedi-də, bexini təwən kılıp, rohını tapxurup bərdi.□

Əysaning bikiniya nəyzə sanjilixi

³¹ U küni *ətüp ketix heyting* təyyarlıq küni bolıraqqa, krestlängənlərninğ jəsətlirini xabat künidə kresttə qaldururmaslıq üqün (xabat küni «uluş kün» hesablanıraqqa) Yəhudiylar Pilatustin krestlängənlərninğ putlirini qeqip andin jəsətlirini kresttin tezrək qüxürüwetixni tələp

---

□ **19:30 «Əysa... bexini təwən kılıp, rohını tapxurup bərdi»** — Əysa «bexini təwən qüxürdi» andin, «rohını tapxurup bərdi». Adəttiki adəm bolsa, awwal «rohını beridu» **andın** «bexini təwən qüxüridu». Demək, Əysa əzi ölüxining dəqıqısını tallıwaldı, əzlükidin öldi (10:17-18ni kərüng).

kildi. □ ³² Xuning bilən ləxkərlər berip Əysa bilən billə krestlängən birinçi andin ikkinçi adəmning putlirini qakti. ³³ Lekin Əysaqa kəlgəndə, uning allıqaqan əlgənlikini kərđi, xuning bilən uning putini qakmidi. ³⁴ Əmma ləxkərlərdin biri uning bikiniəqa nəyzini sanjiwidi, xuan qan wə su ekıp qikti.□

³⁵ Buni kərgüqi silərnıng ixinixınglar üqün guwahlık beridu; kərgüqining guwahlıkı həqtur, u özining eytkanlirini hək dəp bilidu. ³⁶⁻³⁷ Bu ixlarning həmmisi mukəddəs yazmılarda: «Uning bir tal səngikimu

□ **19:31 «U küni ətüp ketix heyting təyyarlık küni boləqqa,...»** — muxu ayəttiki «ətüp ketix heyti» bolsa «petir nan heyti»ning birinçi küni (yəni birhil «xabat küni» dəp hesablinatti). 14-ayət wə izaəatini kərüng. Yukirida eytkinimizdək, «petir nan heyti»ning birinçi küni «xabat küni» dəp hesablinatti. Xuningdək bu küni adəttiki bir xabat küni (həptining yəttinçi küni, yəni xənbə küni) boləqan buloximu mumkin. Ikki tərəptin «xabat» küni boləqqa, bəlkim «uluq kün» deyilixi mumkin idi. **«krestlängənlərnıng jəsətlirini xabat künidə kresttə qaldururmaslık üqün (xabat küni «uluq kün» hesablanəqqa) Yəhudıylar Pılətustin krestlängənlərnıng putlirini qekıp andin jəsətlirini kresttin tezrək qüxürüwetixni tələp kildi»** — «Qan.» 21:22-23 wə «Yəxua» 8:29də Yəhudıy həlki üqün bekitilgən qanun boyıqə, əlüm jazasi berilgən birsining jəsiti tüwrük yaki dərəhtə kəqkiqə esiklik turmaslıkı kerək idi; bolmisa «zeminınglar napak holidu» dəp bekitiligən. Krestkə tartıləqanlar bəzi waqıtlarda ikki-üq kün esiləqandın keyinla ələtti. Əgər putiliri sunuləqan bolsa, kəksini toluk kətürəlməsliki tüpəylidin nəpəs alalmay tezla ələtti. □ **19:34 «Əmma ləxkərlərdin biri uning bikiniəqa nəyzini sanjiwidi, xuan qan wə su ekıp qikti»** — «1Yuh.» 5:6-8ni kərüng. «Qan wə su»ning təng qikixi adəmning həkikiy əlgənlikini kərsitidu.

sundurulmaydu» wə yənə bir bexarəttə: «Ular əzliri sanjiqan adəmgə qaraydu» dəp aldin eytilənlarni əməlgə axurux üqün yüz bərdi. □ ■

Əysaning dəpnə qilinixi

Mat. 27:57-61; Mar. 15:42-47; Luqa 23:50-56

³⁸ Bu ixlardin keyin, Arimatiyalıq Yüsüp Pilatustin Əysaning jəsitini elip ketixni tələp qildi (Yüsüp Əysaning muhlislriridin idi, ləkin Yəhudiylardin qorqkını üqün buni məhpiy tutatti); Pilatus ruhsət bərdi, xuning bilən Yüsüp berip Əysaning jəsitini elip kətti. ■

³⁹ Burun bir keqisi Əysaning yenioqa kəlgən həlikə Nikodim muurməkki bilən səbrə arilaxturuloqan huxbuy dora-dərmandin yüz jingqə elip, *uning bilən billə* kəldi. □ ■ ⁴⁰ Ikkiylən Əysaning jəsitini Yəhudiylarning dəpnə qilix aditi boyiqə dora-dərmanlarni qeqip, kanap rəhtlər bilən orap kəpənlidi. ⁴¹ Əysa krestlängən yərdə bir baq bolup, baqning iqidə tehi həqkim

□ **19:36-37** «**Uning bir tal səngikimu sundurulmaydu**» — «Mis.» 12:10, (LXX) , 12:46, «Qəl.» 9:12, «Zəb.» 34:20. «**Ular əzliri sanjiqan adəmgə qaraydu**» — «Zək.» 12:10.

■ **19:36-37** Mis. 12:46; Qəl. 9:12; Zəb. 34:20; Zək. 12:10.

■ **19:38** Mat. 27:57; Mar. 15:42; Luqa 23:50; Yh. 12:42.

□ **19:39** «**Burun bir keqisi Əysaning yenioqa kəlgən həlikə Nikodim**» — «Yuh.» 3:1-15ni kəring. «**muurməkki bilən səbrə arilaxturuloqan huxbuy dora-dərmandin yüz jingqə elip,...**» — xu qaqdiki «jing» bəlkim 0.325 kilogram idi, xunga dora-dərmanlar 32 kiloqə idi. ■ **19:39** Yh. 3:1; 7:50.

yərlənmiş yengil bir box yərlil bar idi. □
 42 Bu Yəhudiylarning həytining təyyarlik küni boləaqqa həm bu yərlil yekin jayda boləanlikil üqün, ular Əysani xu yərlilkkə koydi. □

20

Əysaning tirilixi

Mat. 28:1-10; Mar. 16:1-8; Luqa 24:1-12

¹ Həptining birinçil küni tang səhər, Magdallik Məryəm kəbrigə bardil wə kəbrining əozidiki taxning eliwetilgənlikini kərdil. □ ■ ² Xunga u yügürginiqə kelip Simon Petrus wə Əysa səygən həlikil muhlisning yenioqa kelip, ularoqa:

□ **19:41** «baqning iqidə tehil həqkim yərlənmiş yengil bir box yərlil bar idi» — Injildiki baxqa bayanlardin enikkil, bu kəbrə (yərlil) tax əngkür idi. «Həqkim xu yərgə koyulmioqan» boləaqqa, xu yər Təwrat qanuni boyiqə pütünləy «pakiz bir jay» (həq əlük tegip bakmioqan) dəp həsəblinatti. □ **19:42** «Yəhudiylarning həytining təyyarlik küni boləaqqa,...» — «həyt» bolsa «petir nan həyti». Uning birinçil küni bilən xabat küni ohxaxla xu küni kəq səət 6-də baxlinatti, xunga tezrək dəpnə qilinix kerək idi. □ **20:1** «həptining birinçil küni» — yəni yəxənbə küni. «Magdallik Məryəm... kəbrining əozidiki taxning eliwetilgənlikini kərdil» — kəbrə əngkür idi («Mat.» 27:60, «Luqa» 23:53). ■ **20:1** Mat. 28:1; Mar. 16:1; Luqa 24:1.

— Ular Rəbni kəbridin yetkiwetiptu, uni kəyərgə koyoqinini bilmiduk! — dedi.□ ■

³ Petrus bilən həliki muhlis taxkiriqə qikip, kəbrigə qarap yol aldi.■ ⁴ Ikkiylən təng yügürüp mangdi, ləkin həliki muhlis Petrustin tez yügürüp, kəbrigə birinqi bolup yetip bardı. ⁵ U engixip iqiğə qarap, kanap kəpənlərnin u yərdə yeyikliq turoqanliqini kərđi, ləkin iqkirigə kirmidi.■ ⁶ Uningoqə əgixip kəlgən Simon Petrus yetip kelip, kəbrigə kirdi wə u yərdə yeyikliq turoqan kanap kəpənlərni, ⁷ xundakla Əysaning bexiqə oraloqan yaqliqnimu kərđi. Yaqliq kəpənlər bilən bir yərdə əməs, bəlki ayrim yərdə yəgəklik turatti.■

⁸ Andin kəbrigə awwal kəlgən həliki muhlismu kəbrigə kirip, əhwalni kərüp ixəndi□ ⁹ (qünki ular uning əlümdin kayta tirilixining mukərrərliki həkqkidə mukəddəs yazmilardiki

---

□ **20:2** «Ular Rəbni kəbridin yetkiwetiptu, uni kəyərgə koyoqinini bilmiduk!» — muxu ayəttiki «biz» ispatlayduki, Injildiki baxqa «bayanlar»da eytiloqandək, əslidə Məryəm bilən billə yənə baxqa ayallarmu bar idi («Mat.» 28:1, «Mar.» 16:1-2. «Luka» 23:54-24:1ni kərüng). ■ **20:2** Yh. 13:23; 21:7,20.

■ **20:3** Luka 24:12. ■ **20:5** Yh. 19:40. ■ **20:7** Yh. 11:44.

□ **20:8** «Andin kəbrigə awwal kəlgən həliki muhlismu kəbrigə kirip, əhwalni kərüp ixəndi» — «həliki muhlis» (Yuhanna) nemigə ixəndi? U xu kəpənlərni wə yaqliqning xundak rətlik koyuloqanliqini kərüp, Əysaning jəsitini həcqkim oqrilimidi, bəlki u qoqum əlümdin tirildi, dəp ixəndi.

bexarətəni tehiqə qüxənməytti). □ ■ 10 Xuning bilən ikkiylən öz turaloqulirioqa kaytixti.□

Əysaning Magdallik Məryəmgə körünüxi

Mar. 16:9-11

11 Əmma Məryəm bolsa kəbrining sirtida turup yioqlawatatti. U yioqlap turup kəbrining iqigə engixip qariwidi, ■ 12 mana aq kiyim kiygən ikki pərixətə turatti; ularning biri Əysaning jəsiti qoyuloqan yərning bax tərpidə, yənə biri ayaq tərpidə olturatti.

13 Ular Məryəmdin:

— Hanim, nemixka yioqlaysən? — dəp soridi.

— Rəbbimni elip ketiptu, uni nəgə qoyoqanlığını biləlməywatimən, — dedi u ularqa.

14 U xu sözlərni kilipla, kəynigə buruluwidi, Əysaning xu yərdə turoqanlığını kərđi. Lekin u uning Əysa ikənlikini bilmidi.■

15 Əysa uningdin — Hanim, nemixka yioqlaysən, kimni izdəysən? — dəp soridi.

Məryəm uni baqwən xu, dəp oylap:

□ 20:9 «uning elümdin kayta tirilixi...» — grek tilida «uning elgənlərning arisidin tirilixi...». «uning elümdin kayta tirilixining mukərrərlik həkqidə mukəddəs yazmildiki bexarət...» — biz baxka yərlərdə kərsətkinimizdək, Təwrat-Zəburda Məsihning elümdin tirilixini kərsitidioqan nuroqun bexarətlər bardur. ■ 20:9 Zəb. 16:10; Ros. 2:25,31; 13:35. □ 20:10 «Xuning bilən ikkiylən öz turaloqulirioqa kaytixti» — «öz turaloqulirioqa» grek tilida «əzliriningkigə» yaki «əzliriningkilərgə». ■ 20:11 Mat. 28:1; Mar. 16:5; Luqa 24:4. ■ 20:14 Mat. 28:9; Mar. 16:9.

— Təksir, əgər uni siz xu yərdin yətkiwətkən bolsingiz, kəyərgə kəyoqanlıkingizni eytip bərgəysiz. Mən uni elip ketimən, — dedi.

¹⁶ Məryəm! — dedi Əysa uningə.

Məryəm burulupla, ibraniy tilida:

— Rabboni! — dedi (bu söz «ustaz» degən mənidə).

¹⁷ Əysa uningə: — Manga esilmioqin! Qünki mən tehi atamning yenioqə qikmidim. Berip kərindaxlirimə: Meni «Silərningmu Atanglarning, yəni mening Atamning, silərning Hudayinglarning, yəni mening Hudayimning yenioqə qikimən!» dəydu, — dəp yətküzgin, dedi. □ ■

¹⁸ Xuning bilən Magdallik Məryəm muhlislarning yenioqə berip, ularə: «Rəbni kərdüm!» dedi wə xundakla Əysa əzigə eytkən u sözlərnə ularə yətküzdi. ■

Əysaning muhlislirioqə kərünuxi

Mat. 28:16-20; Mar. 16:14-18; Luqə 24:36-49

□ **20:17** «**Əysa uningə: — Manga esilmioqin!.. dedi**» — «manga esilmioqin!» yaki «manga qol təküzivərmə». Keyinki sözlər buning mənisining «esilmioqin» ikənlikini enik kərsitidu. **«Berip kərindaxlirimə: Meni «Silərningmu atanglarning, yəni mening atamning, silərning Hudayinglarning, yəni mening Hudayimning yenioqə qikimən!» dəydu, — dəp yətküzgin**» — Əysaning Magdallik Məryəmgə kərünuxi toqruluk wə uningə eytkən bu muhüm sözləri toqruluk «koxumqə söz»imizdə azraq tohtilimiz. ■ **20:17** Zəb. 22:22; Mat. 28:10; Yh. 16:2; Ibr. 2:11. ■ **20:18** Mat. 28:8; Mar. 16:10; Luqə 24:9.

19 Xu küni kəqtə, yəni həptining birinçi küni kəqtə, Yəhudiylardin kərkəkanlıki üqün muhlislar yiqiloqan əydə ixiklirini him taqiwaləqanidi; xu wakıttə, Əysə kelip ularning otturisida *kərünüp*, ərə turoqan haldə ularəqə:

— Silərgə aman-hatirjəmlək boləqay! — dedi. □ ■ 20 Buni dəp, kollirini wə bikinini ularəqə kərsətti. Xuning bilən muhlislar Rəbni kərginidin xadlandi. ■ 21 Xunga Əysə ularəqə yənə:

— Silərgə aman-hatirjəmlək boləqay! Ata meni əwətkinidək, mənmu silərnə əwətimən, — dedi.■

22 Bu səzni eytkəndin keyin, u ularning üstigə bir püwləp:

— Mukəddəs Rohni qəbul qilinglar. 23 Kimning gunəhlirini kəqürsənglar, uning gunəhi kəqürüm kilinidu; kimning gunəhlirini tutuwəlsənglar, xuning gunəhi tutuwəlinidu!

□ **20:19** «**Silərgə hatirjəmlək boləqay**» — ibraniy tilidə «Xalom ələykum!» degən səz bilən ipadilinidu, ərəb tilidə «əssalamuələykum». ■ **20:19** Mar. 16:14; Luqə 24:36; 1Kor. 15:5. ■ **20:20** Yh. 16:22. ■ **20:21** Yəx. 61:1; Mat. 28:19; Mar. 16:15; Luqə 4:18; Yh. 17:18.

— dedi. □ ■

Əysaning Tomaska kərinüxi

²⁴ Əmma on ikkiylənnin biri, yəni «koxkezək» dəp ataloğan Tomas Əysa kəlgəndə ularning yenida əməs idi. □ ²⁵ Xunga baxka muhlislar uningə:

— Biz Rəbni kərduq! — deyixti. Ləkin Tomas ularə:

— Uning kollirida mihlarning izini kərmigüqə, mihlarning izioğa əz barmikimni wə bikiniəğa əz qolumni tikip bəkmioquqə, hərgiz ixənməymən, — dedi.

²⁶ Səkkiz kündin keyin, muhlislar yənə xu əy iqidə jəm boləğanda, Tomasmu ular bilən billə idi. İxiklər takaklik tursimu, Əysa kelip ularning arisida turup:

— Silərgə aman-hatirjəmlik boləğay! — dedi.

²⁷ Andin u Tomaska:

□ **20:23 «Kimning gunahlarini kəqürsənglar, uning gunahı kəqürüm kilinidu; kimning gunahlarini tutuwalsanglar, xuning gunahı tutuwelinidu!»** — bu rosullarning kixiləring gunahini toluk kəqürüm kilix həkukı bar, degenlik əməs. Undak həkuk pəkət Hudaəğıla təwədur. «Mat.» 16:19 wə 18:18ni kəring. Bizningə, bu «gunahlarıni kəqürüm kilix» jamaətning tərtipigə baəliktur. Eəğir gunah sadir kiləğan etiəadqılar jamaətkə katnixiwəremdu? Rəbbimiz «Mat.» 18:15-20də bu məsilə toərluluk əmr beridu; bu əmr boyiqə jamaətning gunah sadir kiləğan əmma towa kilmioğan qerindaxlarini jamaəttin qikirix həkukı bardur. «Korintlikləğə (1) wə (2)»diki «kox-umqə sez»imizni kəring, bolupmu «2Kor.» 2:11 toərluluk qüxəndürüximizni kəring. ■ **20:23** Mat. 16:19; 18:18.

□ **20:24 ««koxkezək» dəp ataloğan Tomas»** — grek tilida ««Didimus» dəp ataloğan Tomas».

— Barmikingni bu yergə tægküzüp, qollirimoğa qara. Qolungni uzitip, bikinimoğa tikip, gumanda bolmay, ixəngüqi bolöjin! — dedi.■

²⁸ Tomas uningöa: — Mening Rəbbim həm mening Hudayimsən! — dəp jawab bərdi.□

²⁹ Əysa uningöa:

— Meni kərgənliking üqün ixənding. Kərməy turup ixəngüqilər bəhtliktur! — dedi.■

Uxbu kitabning məqsiti

³⁰ Əysa muhlislirining aldidə bu kitabta hatirilənmigən bəxkə nuroqun məjizilik alamətlərnimu kərsətti. ■ ³¹ Lekin muxular silərnə Əysaning Məsih, xundakla Hudaning Oqlı ikənlikigə ixənsun həm bu arkilik *uningöa* etikad qilip, uning nami arkilik həyatlıkka erixsun, dəp yezildi.

21

Əysaning yəttə muhlisioğa kərünüxi

¹ Bu ixlardın keyin, Əysa Tiberiyas dengizining boyida muhlislirioğa yənə bir qetim kəründi. Uning bu qetimki kərünüxi mundak boldi:□

² Simon Petrus, «qoxkezək» dəp ataloqan Tomas,

■ **20:27** 1Yuha. 1:1. □ **20:28** «**Mening Rəbbim həm mening Hudayimsən!**» — grek tilida «Mening Rəbbim həm mening Hudayim!». Həzir bərlək muhlislar Məsihning toluq saləhiyitini tonup yətkənidi. ■ **20:29** 1Pet. 1:8. ■ **20:30** Yh. 21:25. □ **21:1** «**Tiberiyas dengizi**» — Galiliyədə bolup, «Galiliyə dengizi» wə «Hinnəsərət kəli» dəpmu atilidioqan qong kəldur.

Galiliyadiki Kanalıq Nataniyel, Zəbədiyning oqulliri wə baxqa ikki muhlis billə idi.■ ³ Simon Petrus:

Mən belik tutkili barimən, — dedi.

Kəpçilik:

Bizmu sən bilən billə barimiz, — deyixti.

Ular taxkiriya qikip, kemigə olturdi, lekin xu bir keqə heqnərsə tutalmidi. ⁴ Tang atay deginidə, Əysa kiroqakta turatti, biraq muhlislar uning Əysa ikənlikini bilmidi. ⁵ Xunga Əysa:

— Balilar, silərdə yegüdək bir nərsə yokku? — dəp soridi.

— Yok, — dəp jawab bərdi ular.□

⁶ Əysa ularə — Torni kemining ong tərıpigə taxlanglar, xundak kılsanglar tutisilər, — dedi.

Xuning bilən ular torni *xu yakqa* taxlap, xundak kəp belik tuttiki, hətta torni tartip qikiralmay qaldi.□ ■ ⁷ Əysa səygən muhlis Petruska:

— Bu Rəbku! — dedi.

Simon Petrus uning Əysa ikənlikini anglap, tonini əzigə yөгəp (qünki *belining asti* yalingaq idi) əzini dengizoğa taxlidi.■ ⁸ Kıroqaktin anqə yirak əməs bolup, təhminən ikki yüz gəz yiraklıkta boləqqa, qaloğan muhlislar belik bilən toloğan torni tartip kikiq kemisi bilən kiroqakka kəldi.□

■ 21:2 Mat. 4:21; Mar. 1:19; Yh. 1:46. □ 21:5

«silərdə yegüdək bir nərsə yokku?» — grek tilida «belik tutunglarmu?» degənni puritidu. □ 21:6 «Torni kemining ong tərıpigə taxlanglar, xundak kılsanglar tutisilər» — Galiliyə dengizidiki beliklar kundüzi dengiz astioğa qüxüwalidioqini tüpəylidin, xu waqıtta belik tutux zadi mumkin əməs idi.

■ 21:6 Luğa 5:4, 6, 7. ■ 21:7 Yh. 13:23; 20:2. □ 21:8

«təhminən ikki yüz gəz» — yüz metrdək.

⁹ Ular kiroqakka qikkanda, xahardin yekiloqan, üstidə belik koyukluk gulhanni wə nanni kərđi.

¹⁰ Əysa:

— Əmdi tutqan beliklardin əkelinglar, — dedi.■

¹¹ Simon Petrus *kemigə* qikip, torni kiroqakka tartip qikardi. Tor qong beliklar bilən toloqan bolup, jəmiy bir yüz əllik üq belik bar idi. Belik xunqə kəp bolqini bilən, tor yirtilmioqanidi. □

¹² Əysa:

— Kelinglar, naxta kilinglar, — dedi. Muhislarning iqidin heqkim uningdin:

— Sən kim bolisən? — dəp soraxka petinalmidi. Qünki ular uning Rəb ikənlisini bildi. □ ¹³ Əysa nanni əkilip ularoqə bərđi həm beliklarnimu xundak kildi. ¹⁴ Mana bu Əysaning əlgəndin keyin tirilip, əzini muhlisliroqə üqinqi kətim ayan kilixi idi.□

Əysaning Petrusning əzidin üq kətim tenixidin keyin uni əsligə kəltürüxi

■ **21:10** Luka 24:41. □ **21:11** «**Belik xunqə kəp bolsimu, tor yirtilmioqanidi**» — buning əhmiyiti toqruluk «koxumqə sez»imizdə azrak tohtilimiz. □ **21:12** «**Muhislarning iqidin heqkim uningdin: — Sən kim bolisən? — dəp soraxka petinalmidi. Qünki ular uning Rəb ikənlisini bildi**» — Rəb Əysa ularoqə tonux bolqan kiyapəttin baxka birhil kiyapəttə ularoqə kərüngən bolsa kerək. □ **21:14** «**Əysaning əlgəndin keyin tirilip**» — grek tilida «Əysaning əlgənlər iqidin tirilip,...». «**əzini muhlisliroqə üqinqi kətim ayan kilixi**» — bəlkim on birəylənnin jəm bolqan waqtida ularoqə nisbətən üqinqi kətimki kərünüxini kərsitidu.

15 Ular naxta qiloadin keyin, Əysa Simon Petrustin:

— Yunusning oqli Simon, sən meni bulardinmu qongkur səyəmsən? — dəp soridi.

— Xundak Rəb, mening seni səyidioanlikimni sən bilisən! — dedi Petrus.

Əysa uningoa:

Undakta, kozilirimni otlitip bak! — dedi.□

16 U ikkinqi ketim yəne uningdin:

— Yunusning oqli Simon, meni səyəmsən? — dəp soridi.

Petrus yənə:

— Xundak, Rəb, mening seni səyidioanlikimni bilisən, — dedi.

Əysa uningoa:

— Undakta, koylirimni bak, — dedi.□

17 Üqinqi ketim uningdin yənə:

□ **21:15 «Yunusning oqli Simon»** — «Yunus» — grek tilida wə ibraniy tilida «Yonah» (ərəbqə «Yunus»). Bəzi kona kəgürmilərdə «Yuhanna» deyilidu. **«meni bulardinmu qongkur səyəmsən»** — muxu soalda «bular» kimni bildüridu? Bizningqə əyni yərdə turoqan baxqa muhlislarni kərsitidu. «Koxumqə səz»imizdə yənə tohtilimiz. **«mening seni səyidioanlikimni sən bilisən!»** — «səyidioanlikim» muxu yərdə adəttə «dost tutux» degən bir peil bilən ipadilididu. Bu səzning mənisi grek tilidiki «səyüx»tin ajiz boləoqqa, bəzi alimlar Petrusning səzi «mening sanga boləqan muhəbbitimni «səyüx» degili bolmaydu, pəkət «dost tutux» degili holidu» degəndək kiçik peillikni bildüridu yaki bolmisa Petrusning özining Əysaoa boləqan muhəbbitigə gumani barlikini bildüridu, dəp qaraydu. Biz bu kəzqaraxqa qayilmiz.

□ **21:16 «...Rəb, mening seni səyidioanlikimni bilisən»** — «səyidioanlikim» degən səz -15-ayəttikidək «dost tutux» degən peil bilən ipadilididu.

— Yunusning oqli Simon, meni sōyāmsān? — dāp soridi.

Petrus Əysaning ūqinqi qetim əzidin: «Meni sōyāmsān?» dāp soriqanliqioqa kōngli yerim bolup:

— Rəb, sən həmmi bilisən, seni sōyidiqanliqimni bilisən, — dedi.

Əysa uningoa:

— Undaqta, qoylirimni otlat. □ ■ 18 Bərħək, bərħək, sanga xuni eytip qoyayki, yax waqtingda belingni əzüng baqlap, qəyergə baray desəng xu yərgə mangatting; lekin yaxanoqanda, qolliringni uzitisən wə baxqa birsi seni baqlap, sən halimaydiqan yərgə elip ketidu, — dedi. □ ■

19 Əysa bu sōzni Petrusning qandaq əlūx arkilik Hudaqoqa xan-xərəp kəltüridiqanliqini enik bildürūx ūqūn eytti. Andin, uningoa yənə: — Manga əgəxkūqi bolqin, — dedi. ■

20 Petrus kəynigə burulup, Əysa sōyidiqan muhlisning əgixip keliwatqanliqini kərđi (bu muhlis kəqlik tamaqta Əysaning quqiqioqa yəlinip: «I

□ 21:17 «Yunusning oqli Simon, meni sōyāmsān?» — «sōyāmsān» — Əysa bu qetim «sōyūx»ni bildürūx ūqūn (15-ayəttiki) «dost tutux» degən peilni ixlitidu. «**Rəb, sən həmmi bilisən, seni sōyidiqanliqimni bilisən**» — bu ayəttiki «sōyāmsān?» wə «sōyidiqanliqim» ikkisi yukirida tiloqa elinqan «dost bolux» degən peil bilən ipadiliniđu. ■ 21:17 Yh. 16:30. □ 21:18 «**yaxanoqanda, qolliringni uzitisən wə baxqa birsi seni baqlap, sən halimaydiqan yərgə elip ketidu**» — bəzi kona tariqlar boyiqə, rosul Petrus ahirda Rəbbi Əysadək krestləngən (Rim xəhiridə). ■ 21:18 Yh. 13:36; Ros. 12:3; 2Pet. 1:14. ■ 21:19 2Pet. 1:14.

Rəb, seni tutup beridioğan kimdu?» dəp sorioğan muhlis idi). □ ■ 21 Petrus uni kərüp, Əysadin: — I Rəb, bu adəm keyin kəndək bolar? — dəp soridi.

22 Əysa uningə: — Əgər mən kəyta kəlgüqə uning turup kəlixini halisammu, sening buning bilən nemə karing?! Manga əgəxküqi boləyin, — dedi.

23 Buning bilən kərindaxlar arisida «Həlikə muhlis əlməydu» degən gəp tarkaldi. Ləkin Əysa Petruska: «U əlməydu» demigənidi, bəlki pəkət: «Əgər mən kəyta kəlgüqə uning turup kəlixini halisammu, sening buning bilən nemə karing?!» degənidi.

Hatimə

24 Bu ixlarə qəwahlik bərgüqi həmdə bu ixlarni hatiriligüqi ənə xu muhlistur. Uning guwahlikining həkikət ikənlikini bilimiz.■

25 Əysa bulardin baxqa nuroqun ixlarnimu kəloğanidi; əgər ularning həmmisi bir-birləp yeziloğan bolsa, meningqə yeziloğan kitablar pütkül aləmning əzigə sioqmaytti! ■

□ 21:20 «Petrus kəynigə burulup, Əysa səyidioğan muhlisning əgixip kəliwatқанlikini kərdi..» — yukirida eytkinimizdək, «Əysa səyidioğan muhlis» rosul Yuhannadur. ■ 21:20 Yh. 13:23; 20:2; 21:7. ■ 21:24 Yh. 19:35. ■ 21:25 Yh. 20:30.

**Muq ddes Kalam (y ngi yezik)
The Holy Bible in the Uyghur language, written in
Pinyin script**

Copyright   2010 Mukeddes Kalam - Uyghur Bible Translation Committee

Language: Uyghur tili (Uyghur)

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution Share-Alike license 4.0.

You have permission to share and redistribute this Bible translation in any format and to make reasonable revisions and adaptations of this translation, provided that:

You include the above copyright and source information.

If you make any changes to the text, you must indicate that you did so in a way that makes it clear that the original licensor is not necessarily endorsing your changes.

If you redistribute this text, you must distribute your contributions under the same license as the original.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

Note that in addition to the rules above, revising and adapting God's Word involves a great responsibility to be true to God's Word. See Revelation 22:18-19.

2021-09-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023

b6bd0959-14d2-5233-b340-6f210a8f13c5